

A

ADVOCATENBLAD

Vier hoofdgriffiers over tuchtrecht, gedragsregels en optreden van advocaten

Rechtsbijstand in begroting: uitstel betekent geen afstel

Welke start-ups dingen mee naar de titel innovatie van het jaar?

Oktober 2015 | nr. 10

HET DIVERSITEITSBELEID

FAALT

Waarom de balie zo blank blijft



MET SPECIAL CARRIÈRE EN OPLEIDING



Sdu

oprecht
de beste
keuze



Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Eenpitter?

Je doet in je eentje het werk van vijf man.
Daarin ben je geen uitzondering, want meer dan de helft van de advocatenkantoren is een eenmanszaak.

Door al die activiteiten staat het checken van je persoonlijke situatie vaak onderaan de To Do List.
Onverstandig, want juist als eenpitter ben je extra kwetsbaar. Door uitval bij ziekte bijvoorbeeld. En hoe zit het met je pensioen?
Werken is leuk, maar je wilt toch ook ooit stoppen.

Het begint met het inventariseren van de financiële risico's. Vraag advies, of nog beter; laten we samen een plan maken.

Dan hoeft dat in ieder geval niet alleen te doen...

www.nwk.nl



REDACTIONEEL



Robert Stiphout

American way

Eigenlijk is het heel vreemd dat de Jonge Balie nog geen vaste plek in de kolommen van het *Advocatenblad* had. Het *Advocatenblad* is er per slot van rekening voor alle advocaten, ook de jonge. Goed dus dat de Jonge Balie vanaf vandaag een vaste plek heeft (zie pagina 59). Bij toerbeurt zullen bestuursleden van de landelijke en lokale afdelingen van de lokale balie een column verzorgen. Voorzitter van de Stichting Jonge Balie Nederland Chantal de Blaeij trapt in dit nummer af.

Op 'hun' pagina kondigt de Jonge Balie het thema aan van het Jonge Balie Congres in november. De dag zal in het teken staan van de *T-shaped lawyer*, een begrip dat ook veelvuldig terugkomt in de jaarlijkse special Carrière en Opleiding in dit nummer. Nu zijn er beginnende advocaten die niet eens de kans krijgen om *T-shaped* te worden. Promotieonderzoek leert dat allochtonen van niet-westerse komaf moeilijk aan de bak en nog moeilijker hogerop komen bij advocatenkantoren. Gebreksdenken zou daaraan ten grondslag liggen, stelt onderzoekster Sylvia van der Raad vanaf pagina 16. Als een autochtoon een spelfout maakt, denken collega's: 'Ach, die heeft slecht geslapen.' Als een allochtoon een spelfout maakt, denken ze: 'Hela, die is de taal niet machtig.' De crisis maakte de instroom van niet-westerse allochtonen in de advocatuur extra lastig. Kantoren speelden op veilig.

Zou het beter worden? Uit het feit dat ondanks diversiteitsboekjes, diversiteitscommissies, diversi-

teitsplannen en diversiteitsintentieverklaringen de influx van zogeheten minderheden achterblijft, mag je concluderen dat je een meer 'gekleurde' balie niet kunt afdwingen. Zou de op Prinsjesdag verkondigde Blijde Boodschap dat de economie aantrekt dan helpen bij de influx van niet-westerse advocaten? Zulke voorspellingen gelden alleen als alle omstandigheden gelijk blijven en dat doen ze nooit. De komst van technologische start-ups (zie pagina 33), de toenemende concurrentie van andere juridische dienstverleners en bezuinigingen op rechtsbijstand (zie pagina 10) lijken ervoor te zorgen dat er in de toekomst minder advocaten nodig zijn dan nu. Daar zit je dan met je aantrekkende economie.

Integratie – van twee kanten – heeft tijd nodig, zo leert de geschiedenis. Maar daar kunnen de niet-westerse hemelbestormers in de advocatuur weinig mee. Wat het verleden gelukkig ook leert, is dat het heft in handen nemen helpt. Hugenoten, Joden, en recenter Italianen, Turken; de immigranten uit die groepen die voor zichzelf begonnen, boekten verhoudingsgewijs het meeste succes. Ondernemen dus; een eigen kantoor beginnen, markten ontdekken, een eigen start-up verzinnen. Eigenlijk dus de *American way* gaan, de mentaliteit eigen maken van het land waar niet toevallig ook de *T-shaped lawyer*, het leeuwendeel van technologische vernieuwing en nieuwe ideeën over organisatiestructuren vandaan komen die zo bepalend zijn voor de advocatuur hier.



Harry Veenendaal

'Het jihadproces
schuurt met de
rechtsstaat'

PAG. 5



Walter Hendriksen

'Insinuaties
en anoniem
gemopper:
put up or shut up'

PAG. 76

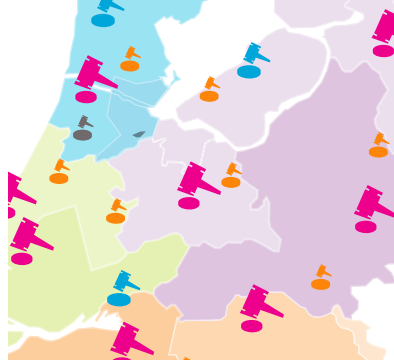
22 INTERVIEW



‘Dan hoor je: “Waar blijven de dekenbezwaren?”’

Het college van toezicht over zijn bevindingen in het tussentijds verslag.

60 IN BEELD



De Rechtspraak vanaf 2020

Het Meerjarenplan van de Raad voor de rechtspraak leidt tot protest. Als het doorgaat, verandert het juridische landschap behoorlijk.

68 PRAKTIJK



Zeven lessen voor gebruik van LinkedIn

Behalve voor de volgende stap in uw carrière kunt u LinkedIn ook gebruiken als business development tool. Tips voor het gebruik van LinkedIn.

INTERACTIE

3 Mail, @Advocatenblad, Enquête, Poll

ACTUEEL

4 Kort, Advocatenblad.nl
5 Citaat, Cijfers, Column Harry Veenendaal
7 Ter zitting, Agenda
8 Intussen op het Binnenhof
9 Gezien
12 Lawyers for lawyers

33 Via legal tech naar innovatie

POLITIEK

10 Begroting op de korrel

FRISSE NEUS

14 'Ik wil niet dat mijn factuur leidend is'

COVER

16 De blanke balie

INTERVIEW

26 'Een tuchtzaak hoort erbij'

REACTIE

31 Nogmaals: strafrechtelijk beslag en de (rechts)-middelen daartegen

JONGE BALIE

59 Column, Agenda, Vacatures

HISTORIE

61 Allesweter Merula

ANALYSE

62 Anticiperen op cassatie

EVEN OPFRISSEN

67 Misbruik van bevoegdheden in het bestuursrecht

VAN DE ORDE

71 Ordeberichten
72 Transfers
74 Van de tuchtrechter
76 Ten slotte: column algemeen deken Walter Hendriksen

SPECIAL CARRIÈRE

EN OPLEIDING

37 Gouden eeuw
38 De beste les
43 De PO moet anders
45 'De advocatuur kan niet zonder academische vorming van jonge juristen'
50 De eerste zitting
54 Dit gaat u leren



COLOFON

95e jaargang

Het *Advocatenblad*, het maandblad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 12 keer per jaar (elke laatste donderdag van de maand) en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredeacteur

Robert Stiphout

Redactie

Sabine Droogleeuw Fortuyn en Nathalie Gloudemans-Voogd

Advocaat-redactieleden:

Halime Celik, Anneke Groenewoud, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Christiaan Oberman, Marc Padberg, Leonie Rammeloo, Theo van Schagen, Bart van Tongeren, Christiane Verfuurden.

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Senefelder Misset, Doetinchem

Citeerwijze

Adv.bl. 2015-10, p.

Aan dit nummer werkten mee

Lex van Almelo, Chantal de Blaeij, Iris Böhm, Erik Jan Bolsius, Ronald Brokke, Jiri Büller, Philip Fruytier, Nathalie de Graaf, Walter Hendriksen, Jean-Pierre Jans, Sjoerd van der Hught, Lars Kuipers, Martin Lambregts, Kim van der Meulen, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Marian

Verburgh, Harry Veenendaal, Jan Willem van Vliet en Mark West

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)

Advertenties

Fenneke Rosier en Angela Bruins (media adviseurs)
070-378 05 62
www.sduadvertieren.nl,
sdu.advertieren@sdu.nl,
Inzendtermijn:
nr. 11, 14 oktober 2015
nr. 12, 25 november 2015

Abonnementen

Per jaar: 240 euro (incl. verzend- en administratiekosten). Studenten: 99 euro. Jaarbanden: 39,95 euro (excl. verzendkosten). Alle bedragen zijn excl. btw.

Adreswijzigingen

Sdu Uitgevers klantenservice, 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service; adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag Postbus 30851, 2500 GW Den Haag info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35
Helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54

ISSN 0165-1331

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.



Omslag:
Ronald Brokke

HOE
KEURMERK

Nederlandsche
Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

MAIL

STRAFPLEITERS OPGELET

In het arrest van 19 februari 2013 (ECLI: NL:HR:2013:BY5321), dat ziet op vormverzuimen in het voorbereidend onderzoek, heeft de Hoge Raad uiteengezet dat er in het strafproces nog slechts in uitzonderlijke gevallen plaats is voor bewijsuitsluiting. Enkel wanneer door het verzuim niet langer sprake is van een eerlijk proces ex artikel 6 EVRM, bij een aanzienlijke schending van een ander belangrijk strafvorderlijk voorschrift of indien uit objectieve gegevens blijkt dat het betreffende vormverzuim een structureel karakter heeft, zal bewijs mogen worden uitgesloten.

Om in kaart te brengen welke vormvoorschriften structureel worden geschonden roept het *Advocatenblad* de

Reacties mogen in principe niet langer zijn dan 150 woorden en zijn voorzien van naam, functie en adres. Afzenders verlenen toestemming voor redigeren en openbaar maken. Adres: redactie@advocatenorde.nl

lezers op om ervaringen te delen. Heeft u zaken lopen of gehad waarin een vormverzuim speelde, dan horen wij graag welke schending heeft plaatsgevonden onder vermelding van parketnummer, artikelnummer en korte uitleg van de schending. Later zullen wij in dit blad de resultaten bundelen en een overzicht publiceren.

Uw reactie kunt u sturen aan: redactie@advocatenorde.nl of malewicz@cleerdin-hamer.nl onder vermelding van vormverzuimen.

*Robert Malewicz, advocaat bij
Cleerdin & Hamer Advocaten in Amsterdam
en redactielid van het Advocatenblad*

Nota bene: deze oproep is een herhaling uit een eerder nummer. Dit om zo veel mogelijk vormverzuimen te verzamelen.

ENQUÊTE

WERKEN IN DE ADVOCATUUR

Wat verdienen advocaten? Wat willen ze verdienen? Op welk salaris rekenen ze volgend jaar? Hoe en wat declareren ze? Waar gaat hun tijd aan op? Hoeveel vakantiedagen hebben ze? Werken ze thuis? Zijn ze tevreden? Waar maken ze zich zorgen over? Voor het tweede jaar op rij onderzoeken Sdu en organisatieadviesbureau Berenschot hoe advocaten hun werk ervaren. Help ons bij het vinden van antwoorden op uw vragen, vul de online-enquête in en maak kans op een Sdu Commentaar naar keuze.

Uit het vorige onderzoek *Werken in de advocatuur* (2014) bleek dat een kwart van de advocaten omzag naar een andere baan. Het vaakst lagen advocaten wakker van de angst dat klanten wegblijven. Belangrijk op hun werk vonden ze de sfeer, opleidingsmogelijkheden en reputatie. Wat ze koud liet?

De mogelijkheid tot parttime werken, minder filekilometers en deelname in de winstdeling.

Van de crisis hadden de meesten geen last. Negen van de tien advocaten, in en buiten loondienst, gaven aan dat hun inkomen gelijk is gebleven of gestegen. Een goed gevoel over de toekomst hadden ze ook. Bijna honderd procent verwachtte een gelijkblijvend of stijgend inkomen. Opmerkelijk was dat meer mannen dan vrouwen voor 2015 rekenen op een salarisstijging.

Hoe staat het nu met het werk in de advocatuur? Kwamen de verwachtingen omtrent bijvoorbeeld het inkomen uit? Vul de enquête *Werken in de advocatuur* 2015 vóór 28 september in via www.advocatenblad.nl. De resultaten verschijnen dit najaar in een speciale bijlage bij het *Advocatenblad*.

@ADVOCATENBLAD

@Advocatenblad
Ik was geen voorstander van no cure no pay, door de column van @MatthijsKaaks in het @Advocatenblad ben ik om.

*Remco Smith
@fundamentadv*

Ook met een ABN-AMRO identifier is het prima inloggen @Advocatenblad

*LexLensink
@LLensink*

* giert om stuk van WillemBlaauw in @Advocatenblad *

*Simone
@_Simone*

Er komt waarschijnlijk nu ook een #straf #cassatiebalie @Advocatenblad @Advocatenorde. Kwaliteitsimpuls of zakenfilter? @HogeRaad

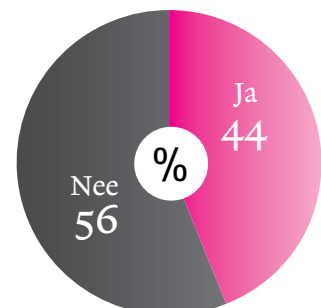
*MichaelVanBastenB
@shrewdlawyer*

Helder overzicht van de ontwikkelingen in faill.recht van verleden jaar in @Advocatenblad door @FlorisDix @JaapvanderMeer1 @SuzanKoerselman

*Christiaan Mensink
@kcmensink*

POLL

Zou u pitchen op rechtszaakplaats.nl, de nieuwe marktplaats voor advocaten?



Geef ook uw mening op advocatenblad.nl.

KORT

Van Tongeren nieuwe algemeen deken

Nathalie Gloudemans-Voogd

Het college van afgevaardigden heeft ingestemd met de voordracht van Bart van Tongeren als nieuwe deken. De huidige waarnemend deken neemt per januari het dekenaat over van Walter Hendriksen.

De algemeen deken licht tijdens de vergadering van het college van afgevaardigden toe dat Van Tongeren in het voorjaar aangaf Hendriksen te willen opvolgen. De algemene raad heeft ook een vacature geplaatst in het *Advocatenblad* waarop drie sollicitaties zijn binnengekomen. Daarnaast benaderde de algemene raad een aantal advocaten rechtstreeks; geen wilde solliciteren.

Uiteindelijk besloot de algemene raad unaniem om Bart van Tongeren

te kandideren, laat Hendriksen weten. 'Het dekenaat is best lastig, ook vanwege de dubbele pet als voorzitter van het college van toezicht,' zegt de algemeen deken. Hendriksen juicht deze voordracht toe en vertrouwt erop dat Van Tongeren 'de klus zal klaren'. In het college kreeg Van Tongeren 43 stemmen voor, één tegenstem en één onthouding.

Van Tongeren studeerde in Leiden en begon zijn carrière in de advocatuur bij NautaDutilh. Tegenwoordig is hij advocaat in Rotterdam bij Ten Holter Noordam. In september 2012 werd Van Tongeren lid van de algemene raad en heeft hij onder meer financiën, communicatie en KEI in zijn portefeuille. Namens de algemene raad maakt Van Tongeren deel uit van de externe advocatenredactie van het *Advocatenblad*.



Per november 2013 is Van Tongeren waarnemend deken.

De huidige deken, Van Doorne-advocaat Walter Hendriksen, zwaait aan het eind van dit jaar af. Ook Marjan van der List en Hans Vogels verlaten de AR dit najaar. Hun opvolgers Ruben Alderse Baas, Leonard Böhmer en Aai Schaberg zijn hun werkzaamheden als AR-lid inmiddels begonnen.

ADVOCATENBLAD.NL

HECHTENIS Rechters leggen in Nederland te snel en te gemakkelijk voorlopige hechtenis op. Dat was de conclusie van de meerderheid van rechters en advocaten tijdens een workshop over voorlopige hechtenis, donderdag 10 september tijdens de Dag van de Rechtspraak in Leiden.

MEERJARENPLAN Het personeel van de rechtbank Almelo voelt zich gepieeld door de Raad voor de Rechtspraak en de gerechtshoven. De inspraak rondom het Meerjarenplan van de Raad voor de Rechtspraak is een wassen neus, en de communicatie deugt ook niet, vindt rechter Sylvia Taalman van de rechtbank Almelo. Tijdens de Dag van de Rechtspraak in Leiden leverde Taalman, ook bekend als twitterende rechter, donderdag ongezouten kritiek op het plan om in zeven rechtbanken alleen nog kleine zaken af te handelen. Almelo is één van die rechtbanken.

AFLUISTEREN De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) heeft zich over een periode van bijna vijftien jaar 'onbehoorlijk' gedragen bij het uitwerken van telefoongesprekken of het verwerken van e-mailgesprekken van advocaten van advocatenkantoor Seebregts &

Saey Strafrechtadvocaten. Minister Ronald Plasterk (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, PvdA) berichtte het kantoor over deze beoordeling van de CTIVD in een brief van 17 augustus 2015.



Aleid Wolfsen

WOLFSEN De commissie-Wolfsen, die onderzoek doet naar de gesubsidieerde rechtsbijstand, zal pas in november haar eindrapport publiceren. De commissie-Wolfsen kreeg de opdracht om te onderzoeken waardoor de kosten van rechtsbijstand stijgen en om aanbevelingen te doen over vernieuwing van de rechtsbijstand. Uiterlijk op 1 september zou de commissie haar conclusies bekendmaken, nog voor de presentatie op Prinsjesdag van de begroting 2016 van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

MARKTPLAATS In augustus werd rechtszaakplaats.nl gelanceerd, een website waar advocaten kunnen pitchen op zaken van bedrijven en consumenten. Een bericht van het *Advocatenblad* over mogelijke strijdigheid met gedragsregel 2 lid 2 leidde tot gemengde reacties. Een deel van de balie begrijpt niet waarom de marktplaats een probleem zou zijn. Anderen vinden het provisieverbod uit de gedragsregels duidelijk.

> Lees meer op advocatenblad.nl en schrijf u in voor de nieuwsbrief.

CITAAT

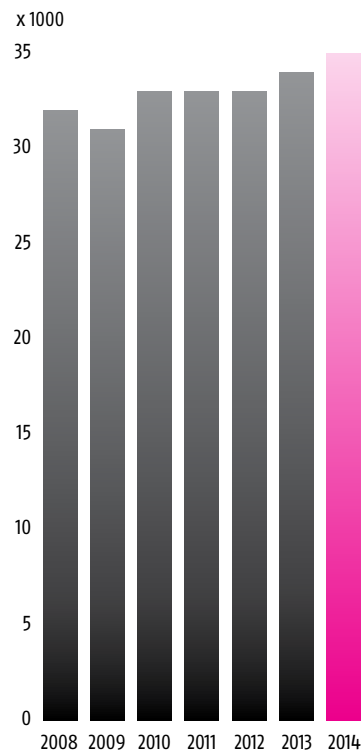
“ We nemen een loopje met de regels voor voorlopige hechtenis. ”

Advocaat Peter Plasman tijdens een workshop op de Dag van de Rechtspraak waar een meerderheid van rechters en advocaten concludeert dat rechters in Nederland te snel en te gemakkelijk voorlopige hechtenis opleggen. (*Advocatenblad.nl*, 11 september)

CIJFERS

Meer scheidingen

Aantal echtscheidingen per jaar



Bron: CBS

COLUMN



Harry Veenendaal

Guilty by association

Tien verdachten, de zogeheten ‘Contextgroep’, staan in Amsterdam terecht op verdenking van opruiing en deelname aan een criminele organisatie met terroristisch oogmerk. De bewijsvoering van het Openbaar Ministerie is gebaseerd op het organiseren van pro IS-demonstraties, het verheerlijken van het kalifaat, het plaatsen van adhesie filmpjes op YouTube en het verspreiden van teksten op een website.

Het OM baseert zich daarbij op het zogenaamde ‘materiële steun’-criterium. Daaronder vallen training, advies, diensten en mankracht leveren voor het ‘terrorisme’. Een verdachte hoeft dus niet noodzakelijkerwijs daadwerkelijk betrokken te zijn bij terroristische acties, expliciet tot geweld oproepen of samenspannen om een terroristische aanslag te plegen. Het materiële steun-criterium is een vaag containerbegrip. Wat er in feite gebeurt, is dat de verdachten worden gecriminaliseerd *by association*. Daarbij gebruikt het OM niet ter zake dienende politieke en religieuze argumenten om de intentie en geestesgesteldheid aan te tonen; *framing*, zo u wilt.

Zo heeft de officier het over ‘fanatieke bekeerde moslims’ die ‘het salafisme aanhangen’ en een ‘specifieke zendingsdrang’ delen. Nou en? Dat maakt hen geen criminele organisatie met terroristisch oogmerk. Volgens de officier is de vrijheid van meningsuiting overschreden met de oproep tot geweld. Interessant punt. Het Europees Hof heeft in december 2014 Hamas van de EU-lijst

van terroristische groeperingen gehaald. Nochtans roept haar manifest onveranderd op tot de gewelddadige strijd tegen Israël. Proza als ‘O Abdullah, achter mij zit een Jood, kom hier en dood hem’, blijft onverminderd van kracht. Maar steun aan Hamas is niet meer strafbaar. Of wat te denken van Hans van Baalen die graag op de uitnodiging van FARC-terrorist Tanja Nijmeijer wil ingaan? Dit lijkt mij te voldoen aan het materiële steun-criterium.

Het jihadproces schuurt met de rechtsstaat. Het criminaliseert activiteiten zoals het verspreiden van literatuur en geschriften, uitspreken van politieke steun, deelnemen aan (vreedzame) conferenties en geld doneren voor humanitaire hulp. Op geen enkele wijze is sprake van een bewijsvoering zoals in de Piranha II-zaak (2006) waarbij de verdachten zware wapens, een lijst met doelwitten en een concreet plan hadden. Toen oordeelde de rechter bovendien dat een gedachtegoed op zichzelf geen strafbaar criterium was. Wat er nu met het jihadproces gebeurt, is *guilty by association* in optima forma. De verdachten worden vervolgd niet wegens hun eigen acties, maar wegens diegenen die ze steunen.

En wat is dan nog het verschil met de Nederlandse welzijnswerker in Syrië die hulpgoederen stuurt naar een oorlogsgebied waar IS het vrijwel zeker in handen krijgt? Die welzijnswerker loopt logischerwijs dus ook het gevaar vervolgd te worden op grond van het materiële steun-criterium. Of is dat ineens anders?

Collecties Advocatuur

De meest complete bron per rechtsgebied

A

Als advocaat heeft u te maken met uitdagende vraagstukken. Daarom stelt u hoge eisen aan de bronnen die u raadpleegt. De Collecties Advocatuur zijn de meest complete bron per rechtsgebied. De inhoud is actueel en van de hoogste kwaliteit, daar staan onze topauteurs garant voor.

Ervaar zelf hoe u hiermee sneller tot de essentie van uw vraagstuk komt en maak kennis d.m.v. een proefabonnement van 4 weken. Dit stopt automatisch.

V

De volgende Collecties zijn beschikbaar:

- Aansprakelijkheid, Verzekering & Schade
- Arbeidsrecht
- Banking & Finance
- Burgerlijk procesrecht
- Contractenrecht
- IE- en ICT-recht
- Insolventierecht
- Omgevingsrecht
- Ondernemingsrecht
- Openbare orde en veiligheid
- Personen-, familie- en erfrecht
- Sociale zekerheidsrecht
- Staats- en bestuursrecht
- Strafrecht
- Vastgoedrecht

Vrijblijvend en zonder kosten kennismaken?

Ga naar: wolterskluwer.nl/collectie-advocatuur

A

Navigator. Sneller tot de essentie.

U kunt alle Collecties raadplegen via onze informatieportal Navigator. Op basis van feedback van vele klanten is het gebruiksgemak sterk verbeterd. U vindt nog sneller de gewenste informatie en kunt eenvoudig documenten downloaden, printen, delen en e-mailen.

V



Wolters Kluwer

When you have to be right

Oktober
2015

TER ZITTING

Politiek proces

Pleiten met een banjo.

Lars Kuipers

‘Eén van mijn cliënten,’ zegt de advocaat tegen de politierechter in Utrecht, ‘wil graag het laatste woord voeren met een banjo.’

‘Daar geef ik geen toestemming voor,’ bromt de rechter.

Een hele rij verdachten zit vandaag tegenover hem, allemaal aangehouden in de nacht van 16 april voor het vernielen van de omheining van Kamp Zeist, een detentiecentrum voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Rond twee uur 's nachts zagen agenten het groepje aankomen, even daarna gevolgd door het geluid van knippen in metaal. Kort daarna hielden ze vier verdachten aan, liggend in een bosje, in het bezit van betonscharen, tangen, bivakmutsen en wat je zoal meer kunt gebruiken bij zo'n nachtelijke operatie. Even verderop vonden ze nog drie verdachten.

De zeven hebben zich allemaal beroepen op hun zwijgrecht en ook hier, bij de rechter, willen ze niets zeggen. Op één na, meneer K., die volgens de politie op de uitkijk stond en heel hard op een fluit begon te blazen toen hij de agenten in het vizier kreeg.

Vijf dagen hebben de verdachten vastgezeten. Allemaal hebben ze eerder met justitie te maken gehad, schetst de officier van justitie, voor zaken als vernieling, verzet tegen de politie, belediging en computervrederebreuk. Ze eist uiteenlopende straffen, afhankelijk van het strafblad van de verdachte: een celstraf, taakstraffen, en voor allemaal een voorwaardelijke boete van 750 euro als stok achter de deur.

De advocaat neemt de tijd voor zijn pleidooi. Hij heeft een kaartje getekend met de situatie ter plekke: de hekken, de plaatsen waar de zeven koppels agenten

zich hadden opgesteld. Minutieus loopt hij de verklaringen van de politiemensen door. Wie zag precies wat, wanneer en waar? Hij wijst op het uiteenlopend aantal mensen dat de agenten hebben gezien, op de verschillende verklaringen over de exacte plek van de aanhoudingen, op de lange tijd tussen het moment dat de hekken nog intact waren en het moment van de aanhoudingen, en – niet onbelangrijk – het feit dat de politie niemand van de verdachten echt de omheining stuk heeft zien knippen. Het is onmogelijk om te zeggen wie precies wat heeft gedaan, zegt de advocaat. Sterker nog: het zou zomaar kunnen dat een tweede groep activisten het hekwerk heeft vernield.

Dan is het tijd voor het laatste woord. ‘Ik zal het doen zonder banjo,’ zegt meneer A. Hij kijkt om naar de publieke tribune, gevuld met sympathisanten. ‘Maar dan heb ik jullie effe nodig.’

‘Ho ho,’ zegt de rechter. ‘U gaat er hier geen voorstelling van maken.’

‘Oh give me land, lots of land,’ zingt meneer A., met de vingers knippend.

‘Under starry skies above. Don't fence me in.’ ‘Ik ga u onderbreken,’ zegt de rechter. ‘In een Nederlandse rechtszaal wordt de Nederlandse taal gebruikt. En het laatste woord wordt gesproken, niet gezongen.’

De rechter gelooft het wel. Hij trekt zich een kwartiertje terug en komt dan met de uitspraak: allemaal dertig dagen celstraf, waarvan 25 voorwaardelijk, en een boete van 500 euro. ‘U was allen aanwezig, u bent aangehouden onder verdachte omstandigheden en er is van alles bij u aangetroffen. U bent als groep aansprakelijk voor het geheel.’ Ook de vordering van de Immigratie- en Naturalisatiedienst – 7000 euro schade aan het hek – wijst hij toe. Hoofdelijk.

Meer weten? Lees een langere versie van dit rechtbankverslag op advocatenblad.nl.

AGENDA

GRONINGS LETSELSCHADECONGRES

Het 9e Gronings Letselschadecongres heeft op maandag 5 oktober plaats.

Thema van het congres is: letselschade en Europa, Internationale invloeden op de Nederlandse letselschadepraktijk. Sprekers zijn onder meer prof. mr. T. Barkhuysen, (advocaat bij Stibbe te Amsterdam; tevens hoogleraar staats- en bestuursrecht Universiteit Leiden), mr. dr. J.M. Emaus (universitair docent Universiteit Utrecht), mr. dr. J.G. Knot (universitair docent Rijksuniversiteit Groningen; tevens adviseur bij PlasBossinade advocaten en notarissen te Groningen).

Kijk op <http://bit.ly/1NrtnnS> voor meer informatie.

KEIGOED!

Op 5 november 2015 heeft het congres KEIgoed! plaats. Tijdens deze dag over KEI (Kenniss en Innovatie Rechtspraak) en digitalisering worden advocaten bijgepraat over de laatste ontwikkelingen op dit vlak. Mr. Orie, rechter bij het Joegoslavië-tribunaal, sluit de dag af met zijn lezing over de volledig digitale werkwijze van het tribunaal.

Datum: 5 november, van 9.00 uur tot 17.15 uur.

Plaats: Evoluon, Noord Brabantlaan 1A, Eindhoven.

Kijk op <http://bit.ly/1Y3iH3Y> voor meer informatie en aanmelding.

JONGE NJV SEMINAR 2015

Het 6e seminar van de Jonge Nederlandse Juristenvereniging heeft op vrijdag 11 december plaats. ‘Haat en liefde in het recht’ is het thema van deze bijeenkomst en zal vanuit het personen- en familierecht, het bestuursrecht en het strafrecht worden bekeken.

Datum: 11 december van 13.00 uur tot 16.30 met aansluitende borrel en diner.

Plaats: Erasmus Paviljoen, campus van de Erasmus Universiteit.

Ga naar <http://bit.ly/1J7p8a1> voor meer informatie.

INTUSSEN OP HET BINNENHOF

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en nieuwe wetten.

Marian Verburgh

WET HERGEBRUIK VAN OVERHEIDSINFORMATIE

STATUS Wetsvoorstel 34 123 houdende regels over het hergebruik van overheidsinformatie (Wet hergebruik van overheidsinformatie) is op 24 juni 2015 (*Stb.* 271) tot wet verheven.

INHOUD Implementatie van EU-richtlijn 2013/37/EU. Op advies van de Raad van State worden de regels over hergebruik van openbare overheidsinformatie nu in een eigen wet ondergebracht. Archieven, musea en bibliotheken moeten meewerken aan hergebruik van die informatie en verzoeken om hergebruik in beginsel altijd inwilligen. Vergoedingen voor het beschikbaar stellen van de informatie mogen niet hoger zijn de daadwerkelijke kosten. Alleen organisaties die kostendekkend moeten werken, zoals het Kadaster, de Dienst Wegverkeer (RDW) en de Kamer van Koophandel mogen wel hogere tarieven vragen. Digitale informatie moet voortaan in een open en machineleesbaar formaat worden aangeboden. Hangt samen met wetsvoorstel 34 106 (Wijziging van de Wet openbaarheid van bestuur in verband met aanvullingen ter voorkoming van misbruik), dat nog in behandeling is bij de Tweede Kamer.

IN WERKING 18 juli 2015.

NIEUWE ASIELPROCEDURE

STATUS Wetsvoorstel 34 088 (Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 ter implementatie van Richtlijn 2013/32/

EU van het Europees parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (PbEU 2013, L 180) en Richtlijn 2013/33/EU van het Europees parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (PbEU 2013, L 180)) zijn op 8 juli 2015 (*Stb.* 292) tot wet verheven.

INHOUD De EU-lidstaten gaan dezelfde normen hanteren bij asielprocedures en asielopvang. Voor Nederland betekent het wetsvoorstel onder meer dat de bestuursrechter de beslissing van de IND volledig in plaats van marginaal kan gaan toetsen. Daarnaast wordt de procedure in Aanmeldcentrum Schiphol ingericht als een grensprocedure.

IN WERKING 20 juli 2015.

FAILLISEMENTSFRAUDE EN CIVIEL-RECHTELIJK BESTUURSVERBOD

STATUS Wetsvoorstel 33 994 (bestrijding faillissementsfraude) en wetsvoorstel 34 011 (civielrechtelijk bestuursverbod zijn op 23 juni 2015 met algemene stemmen aangenomen door de Tweede Kamer.

INHOUD Het eerste wetsvoorstel versterkt de mogelijkheden tot strafrechtelijke aanpak van faillissementsfraude; het tweede wetsvoorstel sterkt ertoe om voor maximaal vijf jaar te voorkomen dat malafide bestuurders bestuurder of commissaris bij een rechtspersoon blijven of worden. Bij amendement-Gesthuizen is de strafmaat voor het

niet-voldoen aan de administratieverplichtingen bij faillissement (artikel 344a Wetboek van Strafrecht) verhoogd van twee naar vier jaar. De voorstellen zijn onderdeel van het wetgevingsprogramma Herijking Faillissementsrecht (Kamerstukken II 2012-13, 29 911, nr. 74). Op 5 en 10 juni jl. zijn in dat kader bij de Tweede Kamer de wetsvoorstellen 34 218 (Continuïteit ondernemingen I of 'pre-pack' – zie *Advocatenblad juli/augustus*) resp. 34 253 (Versterking positie curator) ingediend.

IN WERKING Beoogd 1 januari 2016.

EIGEN BIJDAGEN VEROORDEELDEN

STATUS Wetsvoorstellen 34 068 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden, de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enige andere wetten in verband met de eigen bijdrage voor verblijf in een justitiële inrichting) en 34 067 (Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de eigen bijdrage van veroordeelden aan de kosten van de strafvordering en de slachtofferzorg) zijn op 23 juni 2015 aangenomen door de Tweede Kamer.

INHOUD Een deel van de kosten die de overheid maakt voor de opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten en voor detentie wordt op de daders verhaald. Dit ter uitvoering van het Regeerakkoord. Een aantal Europese landen heeft al een soortgelijke regeling. Beoogde netto-opbrengst: € 65 miljoen per jaar. Een deel van de opbrengst zal naar de slachtofferzorg gaan.

IN WERKING Beoogd 1 januari 2016.

advertentie

Ik weet dat het waar is, maar wie kan de rechter ervan overtuigen?

Goeie vraag.®

Meer weten over het antwoord op deze goeie vraag? Bel met onze forensische experts Mark Hoekstra op 088 676 94 33 of Peter Schimmel op 088 676 94 17.

(c) 2015 Grant Thornton Forensic & Investigation Services B.V. Alle rechten voorbehouden.



Grant Thornton

An instinct for growth

GEZIEN

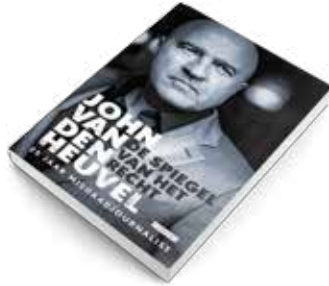
Jongensboek

Misdaadverslaggever John van den Heuvel beschrijft in autobiografie *De spiegel van het recht* zijn ervaringen als misdaadverslaggever en politieman.

Na 25 jaar ervaring als misdaadverslaggever vond John van den Heuvel het een mooi moment voor een boek. Hij schreef een beknopte autobiografie: *De spiegel van het recht* (Carrera). Hij maakte er, blijkt uit het resultaat, genoeg bijzondere gebeurtenissen voor mee. In zijn beginjaren als verslaggever vloog hij bijvoorbeeld de hele wereld over voor zijn verhalen. Het resultaat leest als een jongensboek; vol anekdotes en avonturen. Die maakte Van den Heuvel onder meer mee bij de politie Amsterdam, waar hij – voordat hij bij de krant werkte – zijn carrière begon. Negen jaar was hij daar werkzaam, waarvan twee jaar voor de dagelijkse politiekraant *Het Korpsbericht*. Ook was hij twee jaar lang undercoveragent. De misdaadverslaggever strooit in zijn boek met veel namen; zowel van mensen bij politie en justitie als uit het journalistenwereldje en het criminele circuit. Het bevestigt zijn omvangrijke netwerk, maar maakt het af en toe wat minder leesbaar.

In zijn boek haalt hij een reeks bekende strafrechtadvocaten aan als Piet Doedens, Gerard Spong, Jan Boone, Theo Hiddema, Peter Plasman en Nico Meijering. 'Af en toe hoor ik verbaasd toe hoe mijn collega (...) ze feliciteert als een van hun cliënten door vormfouten van justitie wordt vrijgesproken. Hij ziet het veel zakelijker en kent de mores binnen de advocatuur om elkaar te complimenteren bij een mooie vrijspraak. Ik redeneer nog te veel vanuit mijn achtergrond als oud-politieman en denk alleen maar: verdorie, weer een boef die de dans ontspringt.'

Iris Böhm



Wat is de rechtsstaat?

In veel actuele discussies wordt het begrip 'rechtsstaat' betrokken. *De Nederlandse rechtsstaat* zet het begrip op scherp.

Dat is in strijd met de rechtsstaat', is een veelgehoord argument in politieke discussies rond het terughaken bij computercriminaliteit, het dragen van een hoofddoek door moslima's, griffierechten en jihadreizigers. Maar wat is de rechtsstaat eigenlijk? In *De Nederlandse rechtsstaat* (Amsterdam University Press, 2015) zet Helen Stout, hoogleraar aan de Erasmus School of Law, uiteen welke principes eraan ten grondslag liggen. Denkbeelden van Verlichtingsdenkers als Locke, Rousseau en Montesquieu komen voorbij. Daarbij beschrijft Stout de werking van de rechtsstaat in onze moderne tijd. Haar boek definieert het begrip en vormt zo een belangrijke bouwsteen in discussies over de rechtsstaat.

Sabine Droogleever Fortuyn



Een jurist legglen

De naam van je site als werkwoord, het lukte Google en het moet ook de droom van de mensen achter leggle.com zijn: ik leggle, jij legglet een jurist.

Leggle wil particuliere rechtzoekenden koppelen aan juristen. Een aantal twitterende advocaten stond direct na de lancering van Leggle op hun achterste benen, met een beroep op het provisieverbod. Die discussie lijkt een beetje achterhaald in tijden waarin verwijzers een grote rol spelen voor juridisch dienstverleners. De teksten op de site en de uitlegvideo voor klanten zijn uiterst informeel: 'Hoe ga jij de juiste jurist vinden in de juridische jungle?' Leggle werft klanten voor de jurist en factureert ook de vooraf vastgestelde prijs, met een 'niet goed, geld terug-garantie'. Btw en kantoorkosten zijn inbegrepen. Het platform is gefinancierd door rechtsbijstandverzekeraar DAS, maar opereert naar eigen zeggen onafhankelijk van de moeder.



Erik Jan Bolsius



Foto: ANP

Begroting op de korrel

Minister Ard van der Steur en staatssecretaris Klaas Dijkhoff van Veiligheid en Justitie blijven bij de bezuiniging op de rechtsbijstand en andere omstreden maatregelen. Toch zeggen ze dat ze staan voor een versterking van de rechtsstaat.

Maarten Bakker

Het was vooraf de grote vraag of de nieuwe VVD-bewindslieden op het ministerie van Veiligheid en Justitie in 2016 extra geld zouden inzetten voor rechtspraak, rechtsbijstand en Openbaar Ministerie. Nu dat niet is gebeurd, ligt hun begroting voor het komend jaar zwaar onder vuur. Meteen op Prinsjesdag begonnen de oppositiepartijen te schieten op de beleidsplannen van minister Ard van der Steur en zijn staatssecretaris Klaas Dijkhoff. ‘Een grote gatenkaas,’ meende D66. De ChristenUnie sprak van een ‘houtjetoewtjebegroting’.

In de Kamer is er grote weerstand tegen de afslanking van de rechtbanken in de regio. En de fracties zijn bezorgd over de financiële tekorten bij het OM, daartoe gealarmeerd door een onderzoek in opdracht van het OM zelf. Dat onderzoek concludeert dat het dagelijks werk van het OM-apparaat in gevaar

**Halbe Zijlstra
erkende niet
gelukkig te
zijn met de
begroting van het
departement**

komt door de bezuinigingen van de bewindslieden.

Fractievoorzitter Sybrand Buma van het CDA lanceerde tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen daags na Prinsjesdag al een voorstel om 200 miljoen euro extra te reserveren voor Veiligheid en Justitie. VVD-fractievoorzitter Halbe Zijlstra erkende niet gelukkig te zijn met de begroting van het departement. ‘Hij is niet geweldig,’ gaf PvdA-leider Diederik Samsom ook toe. Vooralsnog zet de coalitie de

bezuinigingen op de rechtsbijstand, met een jaar vertraging, toch door. Net als de verhoging van de griffierechten. Ook hebben Van der Steur en Dijkhoff in hun begroting al de eigen bijdragen ingeboekt die veroordeelden zouden moeten gaan betalen voor hun strafproces én hun detentie. Het is echter de vraag of die drie voorstellen een meerderheid zullen halen in de Eerste Kamer.

Zelf erkennen Van der Steur en Dijkhoff dat risico, maar nemen het voor lief. In een interview op de eigen website van Veiligheid en Justitie verkondigde Van der Steur dat hij de voorstellen voor de verhoging van de griffierechten, de eigenbijdrageregelingen en de bezuinigingen op de rechtsbijstand zal verdedigen. ‘We moeten feit en fictie van elkaar scheiden en laten zien dat de voorstellen die we doen heel redelijk zijn,’ meende hij. De toegang tot de rechtspraak is volgens hem niet in het geding.

Van der Steur en Dijkhoff nemen de bezuinigingen van hun voorgangers Opstelten en Teeven dus zonder grote aanpassingen over. Tegen *de Volkskrant* zei de minister hierover: 'Ik ben op een hard rijdende trein gesprongen, de eindstations zijn bekend. En ik vind het niet nodig om wissels aan te brengen of de volgorde van de wagons te veranderen.'

Het oorspronkelijke plan van toenmalig staatssecretaris Teeven was om 85 miljoen euro te bezuinigen op de rechtsbijstand, onder meer door een zogenaamde poortwachter in te voeren. Die zou moeten bepalen of in een juridisch geschil de toevoeging van een advocaat wel noodzakelijk is of dat een goedkopere oplossing mogelijk is. De nieuwe VVD-bewindslieden wachten het eindrapport van de commissie-Wolfsen eind dit jaar nog wel af, waardoor er komend jaar nog niet gekort gaat worden op de rechtsbijstand. Maar in 2017 hopen ze een bezuiniging van ongeveer 62 miljoen euro op deze kostenpost binnen te harken. De uitgaven aan toevoegingen voor advocaten zakken in dat jaar van 401,5 miljoen euro naar 339,6 euro. Het geraamde bedrag voor civiele zaken daalt van 134,2 miljoen naar 100,4 miljoen euro. De uitgaven voor ambtshalve toevoegingen in strafzaken gaan van 85,1 miljoen naar 67,4 miljoen euro. In 2017 zakt het bedrag voor toevoegingen in

In 2017 hoopt het ministerie een bezuiniging van circa 62 miljoen euro op rechtsbijstand binnen te harken

bestuurszaken van 44,6 naar 34,7 miljoen euro.

In de jaren na 2017 wordt er in totaal nog eens negen miljoen op de rechtsbijstand gekort, waardoor er in 2020 op de begroting van Veiligheid en Justitie nog ongeveer 330,7 miljoen euro resteert voor toevoegingen. Overigens stijgen de uitgaven aan toevoegingen dit jaar nog van 382,0 miljoen euro naar 402,0 miljoen. Volgens de begroting is het beroep op de regeling veel groter dan het prognosemodel had voorspeld.

De VVD-bewindslieden zeggen in hun begroting voor 2016 dat ze de rechtsstaat willen versterken. Daarmee bedoelen ze dan dat het aangifteproces verbeterd gaat worden. Slachtoffers die hun verhaal doen bij de politie krijgen de mogelijkheid om op elk moment te kijken wat er mee gebeurt. Daarvoor wordt een landelijke 'aangiftevolgservice' in het leven geroepen.

Verder zetten de bewindslieden in op een verkorting van de doorlooptijd

den van strafzaken. Ze willen dat in het komend jaar de zogenaamde verkeers-torens bij het OM, die de zittingen bij de rechtbanken inplannen, in het hele land operationeel worden. Dat zou het aantal 'vermijdbare' aanhoudingen verder moeten terugdringen.

In de loop van 2016 komt het digitale systeem voor de rechtspraak beschikbaar. Het wordt vervolgens in vier fasen uitgerold, de eerste fase volgend jaar nog. Dan zijn vorderingszaken met verplichte procesvertegenwoordiging in het civielrecht aan de beurt, en de asiel- en bewaringszaken in het bestuursrecht. Verder zal ook in het strafrecht in 2016 de digitale informatieuitwisseling de norm worden. De papierstroom moet vanaf dan 'uitgefaseerd' worden, aldus de begroting.

De bewindslieden komen daarin ook met een voorschot op de aangepaste Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens. Door een rechterlijke uitspraak werd de regeling in maart dit jaar buiten werking gesteld. De minister en staatssecretaris hopen dat met aanvullende waarborgen de bewaarplicht voor providers toch gehandhaafd kan blijven. Het OM zou gegevens in opsporingsonderzoeken pas kunnen vorderen als het misdrijf 'in het concrete geval' zo ernstig is dat zo'n maatregel gerechtvaardigd is. De rechter-commissaris zou de proportionaliteit en de subsidiariteit van de vordering moeten toetsen. <<

advertenties

Uw confrère
doet het beter!



www.benchmarkadvocatuur.nl

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur / Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal.

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk

T: +43 (0) 5412 / 64640 F: +43 (0) 5412 / 64640-15

M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

LAWYERS FOR LAWYERS

‘Alleen recht kan geweld stoppen’

De internationale gemeenschap is medeverantwoordelijk voor het leed van de Syrische bevolking, zegt de Syrische mensenrechtenadvocaat Anwar al-Bunni. Hij roept de internationale juridische wereld op om hem te steunen bij de oprichting van een speciale rechtbank.

Tatiana Scheltema

Al-Bunni is één van Syrië's meest prominente mensenrechtenadvocaten. In 2001 trad hij op voor de intellectuelen die na een korte periode van openheid, de zogeheten Lente van Damascus, waren gearresteerd. In 2005 schreef hij een nieuwe grondwet voor een democratisch Syrië. Het leidde tot zijn arrestatie en veroordeling tot vijf jaar cel wegens het ‘verspreiden van valse informatie’ en het ‘oprichten van een organisatie zonder toestemming van de overheid’.

Toen al bood Duitsland hem asiel aan, maar hij besloot te blijven. Na zijn vrijlating in 2011 pakte hij zijn praktijk weer op. In 2014 publiceerde hij een conceptgrondwet, bedoeld voor de overgangperiode na het vertrek van Assad. Opnieuw dreigde hij door de geheime dienst te worden opgepakt. Dit keer wachtte hij de bons op de deur niet af en vluchtte door de bergen naar Beiroet, waar hij van de Duitse ambassade papieren kreeg om door te reizen naar Duitsland. ‘Als je in Syrië nu in de gevangenis komt, kost je dat niet alleen je vrijheid. Ook je leven.’

Als vluchteling is hij niet gelukkig in Berlijn, al had hij de stad graag als toerist bezocht. ‘Ik wil thuis zijn, in mijn eigen huis, in mijn eigen land,’ zegt hij aan de telefoon. ‘Net als alle



Mensenrechtenadvocaat Anwar al-Bunni

andere Syriërs die zijn gevlucht en nu naar Europa komen.’ Maar zolang het geweld in Syrië aanhoudt, zal hun aantal alleen maar groeien. Europa heeft het aan zichzelf te danken, vindt Al-Bunni. Dat de vluchtelingencrisis nu als een humanitair probleem wordt behandeld, doet daar niet aan af.

Zijn machteloze boosheid is duidelijk hoorbaar. Hij dreunt de getallen op: ‘Ruim driehonderdduizend doden, anderhalf miljoen gewonden, bijna acht miljoen mensen ontheemd waarvan vier miljoen naar het buitenland zijn gevlucht – en nog steeds weigert de internationale gemeenschap om de oorzaak van het probleem aan te pakken: een dictatoriaal regime dat zijn positie koste wat kost wil handhaven.’

De internationale gemeenschap legitimeert de misdrijven van Assad,

zegt hij, want die hoeft toch nergens rekenschap af te leggen. De weg naar het Internationaal Strafhof werd vorig jaar afgesloten door veto's van Rusland en China in de Veiligheidsraad. Dat wordt die landen vaak verweten, maar niet alleen Rusland en China hebben boter op hun hoofd, aldus Al-Bunni. ‘Toen Assad honderdduizend mensen had vermoord deden andere landen ook niets.’

Terwijl er best andere manieren denkbaar zijn om de strijdende partijen ter verantwoording te roepen. ‘Landen zouden hun nationale gerechten bijvoorbeeld kunnen openstellen voor deze zaken, zoals België in het verleden heeft gedaan. Dat doen ze niet.’

En dus wil Al-Bunni een nieuwe rechtbank oprichten die is samengesteld uit Syrische en buitenlandse rechters en advocaten. Deze rechtbank zou in Den Haag of Turkije moeten worden gevestigd. Voor dit plan gaat Al-Bunni de komende tijd lobbyen, onder andere bij het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook hoopt hij op steun van de internationale juridische wereld. ‘In gesprekken over een politieke oplossing gaat het eigenlijk nooit over recht,’ zegt hij. ‘Maar het is de enige manier om het geweld te stoppen en de overgang naar een nieuwe, democratische samenleving mogelijk te maken.’



PUNT & VAN HAPERT

A D V O C A T E N

Punt & Van Hapert Advocaten kiest er bewust voor te doen waar het goed in is: procederen voor ondernemingen. De advocaten van ons kantoor hebben allemaal een ruime ervaring in de rechtszaal. Zij zijn binnen hun eigen specialismen betrokken bij alle soorten procedures. Hun ervaring in de rechtszaal stelt hen in staat de belangen van ondernemingen en ondernemers optimaal te behartigen.

Ter versterking van onze secties Ondernemingsrecht en Arbeidsrecht zijn wij op zoek naar talentvolle:

**advocaat-stagiaires
ondernemingsrecht
en arbeidsrecht**

Schuw je de confrontatie in de rechtszaal niet maar kun je ook diplomatiek zijn? Wil je in iedere zaak tot het uiterste gaan?

Kortom, ben je geïnteresseerd in het échte advocatenwerk? Stuur dan je sollicitatie met curriculum vitae naar:

marloesbakker@pvhadvocaten.nl

t.a.v. Marloes Bakker.

Amstel 182-B, 1017 AG Amsterdam | T +31 (0)20 - 679 62 22 | E info@pvhadvocaten.nl

www.pvhadvocaten.nl



ONZE MENSEN

ONZE KENNIS

Samen bereik je het beste resultaat. Daarom zijn wij altijd op zoek naar mensen met de &-factor. Wij helpen onze klanten met aandacht & oog voor de zaak. Heb jij dat ook in je? Dan hebben wij oog voor jou.

Momenteel beschikken wij over mooie kansen voor advocaten gespecialiseerd in het Arbeidsrecht, Handelsrecht en Fusies & Overnames. Word jij onze nieuwste advocaat?

Kijk voor de vacatures
op www.dvan.nl

DVAN

Dat brengt jou
& DVAN verder.

‘Ik wil niet dat mijn factuur leidend is’

Eenpitter Max Bentum houdt kantoor aan huis en komt via zijn netwerk aan zijn clientèle. Een ouderwetse advocaat, of juist het voorbeeld van een groeiende trend?

Erik Jan Bolsius

Beeld: Jan Willem van Vliet

‘We kunnen ook te paard het veld in gaan, als je wilt?’ Advocaat Max Bentum wandelt graag, maar ontspant het meest tijdens een ritje op een van de paarden die direct achter zijn thuishkantoor in de wei staan. Bentum werkt vanuit huis in het Groningse Zuidwending, een lintdorp bij Veenendam waar hij geboren en getogen is. Voor de boerenzoon is vroeg opstaan een gewoonte. ‘Om zes uur voer ik de paarden en als het even kan, ga ik eerst een uurtje rijden.’ Hij heeft geen secretaresse, maar wel ondersteuning op afstand. Zijn telefoon schakelt hij door naar een telefoondienst. ‘Ik moet hoe dan ook bereikbaar zijn voor mijn klanten. Dus ook als ik naar een zitting ga of in bespreking ben, nemen zij de telefoontjes aan. Dat kost me hooguit 200 tot 300 euro per maand.’ Een freelance typiste werkt zijn gedicteerde stukken uit. Bentum koos in 2011 bewust voor een kantoor aan huis, na een aantal troepenjaren waarin hij zelden thuis was. ‘Ik zie mijn dochter aan komen fietsen uit school, we drinken een kopje thee en als ze haar huiswerk niet snapt, komt ze even bij mij op kantoor zitten. Dat is goud waard!’

Tijdens de wandeling door uitgestrekte hennepvelden (‘die worden

Wie is Max Bentum?

Maandelijks haalt het *Advocatenblad* een frisse neus met een advocaat om al wandelend te praten over werk en leven. Dit keer: **Max Bentum** (1967)

- 1994-2001: advocaat Bentum Advocaten Assen
- 2001-2011: bedrijfsjurist en managementfuncties bij verzekeraar Univé
- 2011-heden: Advocatenkantoor Bentum
- Bestuurslid Koninklijke Nederlandse Hippische Sportbond (KNHS)
- Lid Raad van Commissarissen Woningcorporatie Acantus
- Instructeur/ruiter Cavalerie Ere-Escorte
- Getrouwd, twee kinderen

gebruikt voor vezels’) vertelt Bentum dat hij lang twijfelde tussen de boerderij en een carrière in de advocatuur. ‘Ik hielp altijd op de boerderij, maar werd ook geïnspireerd door een oom met een huis-tuin-en-keukenpraktijk als advo-

caat in Assen. Veel particulieren, kleine bedrijfjes. Bij hem ben ik mijn carrière begonnen.’ Bentum werkte daarna tien jaar bij verzekeraar Univé, eerst als jurist, later als manager. ‘Ik heb er geleerd de standpunten van de andere partij mee te nemen en erop te anticiperen. Ik ben geen straatvechter die overal keihard tegenin gaat, wil liever in der minne een goede oplossing bereiken.’

Vier jaar geleden begon hij zijn zelfstandige praktijk, omdat hij weer juridisch-inhoudelijk wilde werken en meer thuis wilde zijn. Het kantoor kwam snel op stoom. ‘Dankzij advertenties in de krant en persberichten richting lokale media kreeg ik een mooi stukje in de huis-aan-huisbladen, waarin ik ook een tijdje juridische columns schreef. Dan gaat het uiteindelijk vanzelf.’ Bentum denkt dat het aantal eenpitters blijft groeien, ondanks kritiek op de kwaliteit van deze zelfstandigen. ‘Er zijn steeds meer advocaten die zich niet senang voelen op een groot kantoor en die met hun vak aan de slag willen zonder dat ze constant achter de broek worden gezeten om maar zo veel mogelijk uren te maken. Natuurlijk heeft de orde gelijk als ze zegt dat je kwaliteit moet leveren. Maar waarom zou een eenpitter dat niet kunnen en een groot kantoor wel? Als



Max Bentum: 'Er zijn steeds meer advocaten die zich niet senang voelen op een groot kantoor'

je alles wilt doen, ben je fout bezig, dus ik heb heel bewust gekozen voor personen- en familierecht, arbeidsrecht, wat verenigingsrecht en zaken als burengeschillen.'

De Groningse advocaat is ook expert in hippisch recht, een verzamelterm voor juridische zaken in de paardensport. 'Aan- en verkoop van paarden en geschillen die daarover ontstaan, arbeidszaken waarbij sporters of ondernemingen betrokken zijn en echtscheidingen waarbij een hippische onderneming uit elkaar gehaald moet worden.' Het sluit logisch aan op zijn rol als vicevoorzitter van paardensportbond KNHS. 'Die bestuursfunctie brengt me vooral veel plezier, en uit dat netwerk krijg ik ook klanten in mijn

praktijk.' Ook zijn rol als commissaris bij een woningcorporatie en voormalige nevenactiviteiten in het dorp leveren hem relaties op die zijn kantoor weten te vinden bij een juridisch probleem. 'Ik verdien een goede boterham, maar ik wil niet zo werken dat mijn factuur leidend is. Veel klanten kunnen mijn nota of hun eigen bijdrage nauwelijks betalen. Als ik een zaak afgewikkeld heb, kijk ik naar het dossier, bedenk of de klant het kan betalen en wat het resultaat was. Dat bepaalt mede mijn factuur. Ik kan mij dat ook permitteren omdat ik weinig kosten heb.'

In Zuidwending staan veel voormalige boerenbedrijven te koop, voor naar Randstedelijke begrippen lage bedragen. 'Er is hier nog nooit een woning

verkocht voor meer dan vier ton.' Hij passeert een vervallen aardappelmeelfabriek en schetst de slechte economische situatie in Oost-Groningen. 'Dit gebied dreef op de landbouw. Wat je vroeger met menskracht deed, gebeurt nu met machines. Mijn opa dreef zijn boerderij van zo'n derig hectare samen met mijn vader en vier medewerkers. Nu beheert mijn jongere broer in zijn eentje een boerderij van zo'n 175 hectare.' Of een soortgelijke ontwikkeling ook de advocatuur plaatsvindt, gelooft hij niet. 'Er wordt beweerd dat veel van ons werk kan worden geautomatiseerd. Ik geloof het nog niet, maar als je mijn opa vijftig jaar geleden had voorspeld hoe snel zijn vak zou veranderen, had hij je ook voor gek verklaard.'



De blanke balie

Waarom diversiteitsbeleid faalt

Voor de crisis toesloeg, was 'diversiteit' hip in de advocatuur. Alle grote kantoren, en sommige kleinere, wilden meesurfen op de golven van publiciteit rond het onderwerp 'allochtone advocaten'. Toch zijn er nog altijd weinig advocaten met een niet-westerse achtergrond. Wat kwam er terecht van het diversiteitsbeleid?



Nathalie Gloudemans-Voogd

Beeld: Ronald Brokke



In 2007 adverteerden zesentwintig advocatenkantoren in het *Advocatenblad* met een intentieverklaring op diversiteit.

Of zijn advocaat ook kwam, kreeg Khalid Kasem eens te horen in de rechtbank. Hij was zelf de advocaat en wachtte juist op zijn cliënt. Kennelijk paste dat niet bij het idee dat de rechtbankmedewerker had. Onderzoek wijst uit dat allochtonen met een islamitische, of vermeend islamitische, achtergrond dagelijks te maken krijgen met ‘gebreksdenken’: het beeld dat een allochtoon per definitie een achterstand heeft. Dit blijkt ook zijn weerslag te hebben op het diversiteitsbeleid in de advocatuur.

De grote kantoren toonden zich in 2006 en 2007 groot voorstander van diversiteit. Els Unger zette het onderwerp prominent op de agenda bij de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten. Een nieuwe NOvA-diversiteitscommissie initieerde onderzoek en reikte een diversiteitsprijs uit. Advocaten kregen het boekje *‘Maak het verschil. Diversiteit in de advocatuur’*. Het lokte veel negatieve reacties uit, maar dat was de bedoeling: er moest discussie komen. Kantoren vormden in deze atmosfeer zelf ook diversiteitscommissies of stelden een diversiteitsfunctionaris in. Zesentwintig advocatenkantoren adverteerden in het *Advocatenblad* van april 2007 met een diversiteitsintentionverklaring. Illustratief voor de diversiteitshype was het getouwtrek rond *high potential* Chiraz Muradin. Of hij Hester Swane, recruiter bij Houthoff wilde bellen, vermeldde een billboard op het Rembrandtplein in 2008. ‘Sorry Hester, Chiraz werkt al bij ons,’ pochte Abeln Advocaten even later op een nog groter bord. Uiteindelijk ging Muradin naar De Brauw.

De aandacht voor diversiteit leek logisch. Angelsaksische kantoren merkten al langer dat hun cliënten vragen om diverse teams. Onderzoek wijst ook uit dat divers samengestelde groepen

‘Zolang je die associatie van gebrek niet ter discussie stelt, kun je nog zoveel diversiteitscommissies instellen, maar gaat er niks veranderen’

beter presteren. Bovendien zijn er ook steeds meer minderheden die rechten studeren. De nazaten van de eerste Turkse en Marokkaanse gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig (de grootste groepen niet-westerse allochtonen in Nederland) vormden tien jaar geleden bijvoorbeeld slechts 1,5 procent van de rechtenstudentenpopulatie. Uit cijfers van het CBS van 2013 blijkt dat dit percentage is opgelopen naar 6,2: 3,5 procent van de rechtenstudenten heeft een Turkse-Nederlandse achtergrond en 2,7 procent bestaat uit Marokkaans-Nederlandse rechtenstudenten (hbo-recht niet meegerekend). De verwachting is dat die stijgende lijn doorzet.

Verstomd

Maar anno 2015 is de aandacht voor diversiteit verstomd. De diversiteitscommissie van de NOvA is al enkele jaren inactief. ‘Er is op dit moment geen specifiek beleid op het gebied van diversiteit,’ laat een woordvoerder van de NOvA weten. ‘Dat laten we aan de kantoren zelf.’ Hebben de kantoren soms hun diversiteitsdoelstellingen gehaald?

Nee. Officiële cijfers ontbreken, maar de schatting is dat bij de grootste advocatenkantoren twee tot drie procent van de advocaten een niet-westerse allochtone achtergrond heeft, tegen bijna twaalf procent van de Nederlandse bevolking en, zoals gezegd ruim zes procent van de rechtenstudenten. Een korte rondgang langs LinkedIn profielen van de partners bij de tien grootste kantoren laat zien dat het aantal niet-Westerse allochtonen niet overhoudt; slechts één hand is nodig om die te tellen. De goede voornemens lijken nog wel te bestaan: veel grote kantoren hebben nog wel diversiteitscommissies en websites vermelden dat iedereen erkend wordt als waardevol onderdeel van het kantoor, ongeacht achtergrond of ras. Waarom is de balie dan toch nog zo blank?

‘Er zit nogal een verschil in iemand welkom heten omdat hij anders is of ondanks dat hij anders is. Dat laatste impliceert een gebrek,’ zegt organisatieantropoloog Sylvia van der Raad, die onlangs promoveerde op diversiteit in de advocatuur. Van der Raad verklaart in haar proefschrift *Othering and Inclusion of Ethnic Minority Professionals* (VU University Press, 2015) waarom zo weinig terecht is gekomen van de goede diversiteitsvoornemens. Haar conclusie: advocatenkantoren zeggen wel dat ze allochtonen willen aantrekken juist omdat ze anders zijn, maar uit interviews blijkt dat diversiteitsmedewerkers allochtonen eigenlijk ongeschikt vinden voor de advocatuur en incompetent vergeleken met de ideale werknemer. ‘Het diversiteitsbeleid lijkt wel gericht op non-traditionele werknemers en hun vermeende toegevoegde waarde, maar de onderliggende aanname is nog steeds dat zij “niet in het team passen” omdat ze niet voldoen aan het beeld van de normwerker,’ concludeert Van der Raad.

'ALLOCHTONEN HEBBEN EIGENLIJK ALTIJD EEN IDENTITEITSCRISIS'

Famile Arslan

Straks denken cliënten dat ik de schoonmaakster heb gepromoveerd!' Dit hoorde Famile Arslan toen ze na vijf jaar bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst wilde overstappen naar de advocatuur. 'Ik was al gewend aan dit soort opmerkingen. Ik ging telkens het gesprek erover aan. Voor zover dat kon. Advocaten zijn ook botte mensen; soms hingen ze gewoon op.' In 2002 lukte het Arslan niet bij een advocatenkantoor in dienst te komen, maar ze vond een buitenpatroon in Christine Lucardie. Op 26 augustus 2002 werd Arslan als eerste advocate met hoofddoek beëdigd. 'Bijzonder? Ach, het ook was komkommertijd.'



De hobbel is nu minder groot, meent Arslan. 'De gunfactor bedoel ik: iemand die je hand wil vasthouden zoals Lucardie voor mij gedaan heeft.' De mogelijkheden liggen ook anders, zegt de advocate. 'Drie jaar geleden kregen vrienden van mij al tijdens hun studie een baan aangeboden. Stages zijn makkelijker te regelen, er zijn beurzen en projecten; er is een enorme vooruitgang geboekt.' Toch zijn de instroom en de doorstroom van allochtonen nog steeds een probleem, ziet Arslan. 'Allochtonen hebben eigenlijk altijd een identiteitscrisis. Ze vragen zich telkens af: past dit bij mij, ben ik hier gelukkig? Veel allochtonen willen ook geen partner worden bij een groot kantoor.'

Als allochtonen geen plek vinden als advocaat-stagiaire in loondienst beginnen ze als ondernemer-stagiaire, terwijl ze niet eerder gewerkt hebben in de advocatuur, ziet Arslan. 'Dat is echt niet goed. Er is onvoldoende intervisie en supervisie; de kwaliteit van het werk lijdt eronder. Je gaat eraan onderdoor: je raakt overwerkt, hebt onvoldoende klanten en financiële middelen, ontwikkelt tunnelvisie. Begin nou bij een middelgroot kantoor, iets wat bij je past.' Volgens Arslan helpt het een niche te kiezen. 'Ik heb veel Turkse cliënten, veel vrouwen. Als allochtoon in de advocatuur moet je andere steigers zetten. Je moet voor jezelf de keuze maken het anders te doen.'

Dit 'gebreksdenken' komt volgens Van der Raad voort uit hoe de Nederlandse samenleving met allochtonen is omgegaan. De eerste generatie gastarbeiders werd gezien als slecht opgeleid en onwillig om te integreren. De inzet van de overheid was vooral om de etnische minderheden dichterbij de Nederlandse norm te brengen om de vermeende achterstand in te halen. Zo is 'anders zijn' door de decennia heen synoniem geworden voor 'een achterstand hebben' en 'minderwaardig'. 'Als een advocaat van Nederlandse afkomst een woord verkeerd schrijft, denken andere advocaten: hij heeft slecht geslapen. Terwijl als een Marokkaans-Nederlandse advocaat een spelfout maakt, wordt dat verklaard doordat diegene uit een andere cultuur komt,' legt Van der Raad uit.

Deze 'discursieve context' blijkt een grote uitwerking te hebben op de werkvloer, beschrijft Van der Raad. Diversiteitsprojecten blijken meer ingezet om minderheden dichterbij de norm en de ideale werknemer te brengen. Van der Raad analyseert hoe die ideale advocaat eruitziet. Niet alleen geslacht (man) en etniciteit (Nederlands van oorsprong) blijkt van invloed, maar ook de klas-seachtergrond, ontdekte Van der Raad; mensen die weten hoe 'het hoort'. Famile Arslan, de eerste advocate in Nederland met een hoofddoek, herkent dat beeld ook: 'Als migrant kom je in een nieuwe samenleving en dan ken je veel codes niet. Hoe je moet praten, hoe je je moet gedragen, hoe je je manoeuvreert: die socialisatie hebben we niet. En het netwerk evenmin.'

Het vertoog van gebrek heeft ook invloed op allochtone advocaten als zij eenmaal binnen zijn, ontdekte Van der Raad. Etnische minderheden melden hoe zij met vragen, opmerkingen en 'grappen' dagelijks worden gewezen op hun anders zijn, *othering* in sociologische termen. 'Kun jij geen Zwarte Piet spelen? Jou hoeven we tenminste niet te schminken,' rapporteerde een van de respondenten bijvoorbeeld in Van der Raads onderzoek. Of zoals advocaat en voetbalmakelaar Kasem bijna laconiek vertelt: 'Aan het eind van een sollicitatiegesprek complimenteerde een partner me eens met hoe goed Nederlands ik spreek.' Kasems wieg stond in Nieuwegein. 'Het is geen racisme of discriminatie: het is beeldvorming,' zegt hij. Advocate Arslan noemt het wel discriminatie. 'Goedbedoelde

discriminatie, maar toch: discriminatie. Ik ga er altijd op in, benoem het, vraag: “Zijn we met het racistische been uit bed gestapt vandaag?” Maar ik kan dat zeggen omdat ik onafhankelijk ben. Ik heb mijn eigen toko.’

Het ‘anders zijn’ zo benadrukken haalt juist vooroordelen naar boven, beschrijft Van der Raad. Door de dagelijkse herhaling treedt ook normalisatie op: de allochtone advocaten worden volgens Van der Raad zo ‘dragers van het gebrek’. ‘Ruimte voor een betekenisvolle bijdrage op basis van hun “anders zijn” blijkt hierdoor marginaal of zelfs afwezig,’ concludeert Van der Raad. Bovendien voelen de deelnemers aan haar onderzoek dagelijks de noodzaak om juist de overeenkomsten te benadrukken. ‘Zo komen ze tegemoet aan de norm en negeren of verminderen ze hun verschil. In feite bevestigen ze zo de norm.’ Met elke *othering* komt terugtrekken, weet Van der Raad: minderheden beginnen bijvoorbeeld een

eigen kantoor. ‘Als ze eenmaal binnen zijn, hebben ze kennelijk niet het vermogen om de omgeving te veranderen en stromen ze relatief snel uit,’ ziet ook Kasem. ‘Werken bij een groot kantoor vraagt enorm aanpassen,’ zegt Arslan. ‘Dat moet je maar net willen.’

Stapjes

Navraag binnen Loyens & Loeff leert dat sommige allochtone advocaten de *othering* gedeeltelijk herkennen. ‘Op zich lijken de opmerkingen heel onschuldig en zijn ze grappig bedoeld, maar ze benadrukken wel het “anders” zijn. Daar mag je je ogen niet voor sluiten,’ zegt Lycke Hoogeveen, manager corporate communications & pr. De Loyens & Loeff medewerkers signaleren ook positieve ontwikkelingen. Bij een team-bbq is er bijvoorbeeld halalvlees. Ook heeft LoLo een *social innovation council* die zich bezighoudt met in- en doorstroom van multicultureel talent en is er een coachingsinitiatief ‘*powered*

by diversity’ met begeleiding door een externe adviseur.

‘We weten dat minderheidsgroepen zich hier niet altijd thuis voelen en dat ze niet eens solliciteren omdat het beeld van de cultuur bij een Zuidas-kantoor afwijkt van wat ze gewend zijn,’ zegt Erik Geerling, bestuursvoorzitter van NautaDutilh. Geerling zegt graag juristen van Turkse en Marokkaanse komaf aan kantoor te binden. Daarvoor zocht NautaDutilh onder meer samenwerking met de BeHr Groep, die individuen en organisaties leert multiculturele verschillen te begrijpen en te overbruggen. ‘Maar we willen voor de niet-dominante groepen binnen onze organisatie geen exclusief beleid voeren. We streven naar een *inclusive* cultuur; daarvoor moet je met elkaar praten en afspraken maken. De inspanning hiervoor ligt bij zowel de minderheidsgroepen als de dominante groep.’

‘Ik herken dit beeld binnen De Brauw niet,’ zegt hoofd corporate

‘ZE KOMEN BIJ JE WERKEN OM WAT ZE KUNNEN. NIET OM WAT ZE ZIJN’

Khalid Kasem

‘Op verzoek van een groot kantoor heb ik eens meegekeken met het selectieproces van advocaat-stagiaires. Ik heb de recruiter voorgesteld om allebei een stapeltje sollicitatiebrieven te maken. Die verschilden nogal,’ vertelt Khalid Kasem. ‘Kantoren vinden het belangrijk dat sollicitanten iets extra’s hebben gedaan, maar waar selecteer je op?’ Kasem wees op een allochtoon meisje. ‘Zij was de oudste van een

gezin van negen. Ik wist dat ze dus een grote verantwoordelijkheid droeg. Ze werkte veel naast haar studie; haar bijdrage was belangrijk voor het gezinsinkomen. En ze had ook nog goede cijfers gehaald. Dat toont leiderschap, verantwoordelijkheid, doorzettingsvermogen.’ Het was een eyeopener voor de recruiter.

Kasem begon als advocaat bij Allen & Overy, maar verliet *big law* na ruim een jaar. ‘Het is een waanzinnig leuk kantoor. Ik vertrok met pijn in het hart. Voor mij speelde: voel ik me op mijn gemak en kan ik hier alles uit mijn capaciteiten halen? Ik zat ook ver weg van mijn maatschappelijke rol.’ Als student richtte Kasem met drie vrienden de *Moroccan Dutch*



Leadership Institute op waar Marokkaans-Nederlandse hoogopgeleiden allochtone kinderen voorbereiden op hun Cito-toets in ruil voor leiderschapscursussen. Kasem bleek zelf talent te hebben voor *leadership* en spreekt nu in binnen- en buitenland over dit onder-

werp. Daarnaast heeft hij zijn eigen kantoor Oass & Kasem met elf advocaten, doceert hij bij de beroepsopleiding en is hij KNVB-spelersmakelaar.

Kasem ziet dat kantoren in hun aannamebeleid te veel uitgaan van wat ze hebben, in plaats van wat ze nodig hebben. ‘Er wordt op een verkeerde manier naar talent gekeken. Benader diversiteit nou als businesscase; kijk naar de bijdrage die allochtonen kunnen leveren. Dat vraagt om bewustwording: je herkent wat je bent. Zorg dat sollicitatiebrieven gelezen worden door mensen die inzicht kunnen geven in een andere achtergrond. Ze komen bij je werken om wat ze kunnen. Niet om wat ze zijn.’

'HET WORDT MISSCHIEN WEL JE COLLEGA, DAN MOET ER GEEN SPANNING ZIJN'

Dina al Dulaimi

Ik heb twee dagen hard gewerkt. Er was niets mis met wat ik opleverde; alleen maar complimenten en glimlachen kreeg ik. Het had er alle schijn van dat het goed zat. Toch belden ze me gisteren dat er nog twee andere kandidaten zijn die een beter cv hebben.' Dina al Dulaimi solliciteerde via een LinkedIn-vacature bij een klein advocatenkantoor in Den Haag, waar ze twee dagen mocht proefdraaien. Dat verliep vlekkeloos zegt ze, maar zonder het beoogde resultaat.

'Ik hoor dat ik te weinig ervaring heb opgebouwd.

Maar wat moet ik nog meer doen?' Tijdens haar studententijd was Al Dulaimi juridisch adviseur bij het rechtsbureau van een Groningse studentenorganisatie. Ook hielp ze bij het Steunpunt Bemiddelingskosten Groningen huurders hun geld terug te krijgen als ze ten onrechte te veel betaald hadden. Nu is Al Dulaimi docent bij Capita Selecta Studietoelating. Haar instelling is die van doorpakken: 'Als ik op het werk ben, werk ik. De pauze is voor kletsen. Anders denken ze dat je niet serieus bezig bent.' Bij het Haagse advocatenkantoor vonden ze haar een beetje rustig: 'Maar



zo ben ik gewoon als ik aan het werk ben.'

Grappen over haar achtergrond hoorde Al Dulaimi, kind van twee anesthesisten uit Bagdad, eigenlijk niet, in

Den Haag noch tijdens haar studentstage bij een ander advocatenkantoor. Wel krijgt ze in sollicitatiegesprekken soms vragen die ze niet altijd prettig vindt. 'Vragen over mijn geloof of over politieke zaken bijvoorbeeld. Waarom stel je die vraag eigenlijk? denk ik dan. Zo proberen ze misschien vooroordelen die ze zelf hebben weg te halen. Ik wil altijd antwoord geven. Het wordt misschien wel je collega, dan moet er geen spanning zijn.' Ondertussen solliciteert Al Dulaimi verder na de teleurstelling van de Haagse afwijzing: 'Het is niet dat het me niks doet, maar het is vooral hún verlies!'

branding and communications Dick van Bokhorst over *othering* en gebreksdenken. 'Wij hebben de laatste tijd veel *international associates* aangenomen; stagiaires en medewerkers uit andere landen die in Amsterdam werken, maar geen Nederlands recht hebben gestudeerd. We hebben bijeenkomsten waar we leren van elkaars culturele verschillen, wat onze juristen weer helpt als zij internationaal opereren. We merken dat het een bijzondere en positieve sfeer binnen kantoor geeft.' Van der Raad ziet ook dat kantoren zich nog steeds willen bezighouden met diversiteit. 'Ze willen de boot niet missen. Diversiteit koopt aandacht en je wilt de talenten niet mislopen. Al zie je dat door de crisis mensen voor veiligheid gaan. Dan kies je voor diegene die doet wat jij ook doet.' Toch denkt Van der Raad niet dat de instroom en doorstroom van allochtonen verbetert zodra de crisis voorbij is. 'Als een advocaat met een Engels accent spreekt,

is dat geen probleem. Maar heeft een advocaat een Turks accent, dan gaan we ervanuit dat hij of zij de taal niet beheerst. Zolang je die associatie van gebrek niet ter discussie stelt, kun je nog zoveel diversiteitscommissies instellen, maar gaat er niks veranderen.'

Als advocatenkantoren inderdaad diversiteit willen, dan moeten ze er ook wat voor doen, met de hele organisatie, zegt Van der Raad. 'Niet dat kantoren nu ineens massaal allochtonen moeten aannemen puur omdat ze allochtoon zijn, maar kantoren zouden zich bewust moeten worden dat dit vertoog van gebrek bestaat en meespeelt.' Ook Kasem pleit voor bewustwording: 'We moeten iets doen aan die hokjes waar allochtonen kennelijk in zitten. Het gaat erom dat kantoren geloven dat een allochtone advocaat een belangrijke bijdrage kan leveren.' Van der Raad draagt in haar proefschrift oplossingen aan. Bijvoorbeeld: ga voor kleine stapjes

die kleine overwinningen opleveren. 'Geen organisatie zit te wachten op megaveranderingen: het gaat om het domino-effect. Laat bijvoorbeeld de fles wijn uit het kerstpakket als je weet dat sommige werknemers geen alcohol drinken.' Van der Raad ziet ook ruimte voor discussie binnen organisaties: wie is die ideale werknemer? 'Verwacht je van allochtonen dat zij hun hele culturele bagage bij de voordeur achterlaten? Dat kan niet. Bij mijn weten is dit nog geen wezenlijk onderdeel van diversiteitsbeleid binnen advocatenkantoren.' Schort bij deze discussie je eigen referentiekader even op, stelt Van der Raad voor, om zo écht ruimte te maken voor de ander.

Het zijn kleine stapjes en de optelsom kost tijd, weet ook Kasem. Als docent en mentor in de beroepsopleiding ziet hij af en toe schrijnende verhalen van uitsluiting. 'We hebben nog een lange weg te gaan. Ik voel me soms Don Quichot, maar ik blijf volhouden.' <<



College van toezicht

‘Dan hoor je: “Waar blijven de dekenbezwaren?”’

Jaarverslagen van plaatselijke orden moeten onderling vergelijkbaar zijn. Dekens moeten vaker een dekenbezwaar indienen. En door kenniscentra op te richten, kunnen arrondissementen expertise uitwisselen. Het college van toezicht over zijn bevindingen in het tussentijds verslag.



Sabine Droogleever Fortuyn

Beeld: Jiri Büller

Collegeleden Rein Jan Hoekstra, Walter Hendriksen en Jan de Wit (van links naar rechts) samen met secretaris van het college Adrienne Hoevers.

In de ridderlijke omgeving van de brasserie van hotel Karel V in Utrecht, zitten de drie leden van het college van toezicht aan een ronde tafel. Naast de voorzitter, Walter Hendriksen, zitten de twee kroonleden, oud-staatsraad Rein Jan Hoekstra en voormalig SP-Tweede Kamerlid Jan de Wit. Het college richt zich sinds januari 2015 op de kwaliteit van het toezicht op advocaten en de behandeling van klachten over advocaten door de lokale dekens. Het zogeheten systeemtoezicht door het college is de uitkomst van een hevige discussie tussen de Nederlandse orde van advocaten en het ministerie van Veiligheid en Justitie over de organisatie van toezicht op advocaten. Het resultaat is een gunstige uitkomst voor de advocatuur, een vorm van staatstoezicht werd ternauwernood afgewend.

Walter Hendriksen is naast voorzitter van het onafhankelijke college van toezicht ook algemeen deken van de Nederlandse orde van advocaten. In hoeverre lukt het hem om beide rollen te combineren? 'Ik heb er de afgelopen acht maanden op geen enkele manier last mee gehad. Allerlei informatiestromen bereiken je. Maar het is niet zo dat de informatie die ik krijg als deken niet op de plek van het college zou moeten komen, respectievelijk, informatie van het college bijvoorbeeld niet op de plek van het dekenberaad waar ik ook aanwezig ben, zou kunnen komen.'

Als hypothetisch voorbeeld van een problematische situatie noemt Hendriksen het geval waarin een plaatselijk deken hem belt in de hoedanigheid van algemeen deken voor een vertrouwelijk overleg. 'Met de toe-

zegging of iets vertrouwelijk is, moet ik ontzettend oppassen. Ik vind dat het college van toezicht een collegiaal college is, waarin in beginsel, als het gaat over toezicht, je alles met elkaar moet kunnen delen. Dus, dan maar geen vertrouwelijk overleg. Het heeft zich ook nog niet voorgedaan. Maar als dat wel het geval is, zal ik daar heel voorzichtig mee zijn.'

Rein Jan Hoekstra: **'Wanneer wordt bij een kantoorbezoek iets "goed" bevonden?'**

In een tussentijds verslag dat 7 september verscheen, berichtte het college over de bevindingen tot nu toe. Hoe staat het ervoor met het toezicht op de advocatuur? Een van de bevindingen van het college is dat de jaarverslagen van de lokale orden van elkaar verschillen waardoor een onderlinge vergelijking van arrondissementen niet op alle onderdelen mogelijk is. Het college beveelt lokale dekens aan gebruik te gaan maken van een uniform format dat leidt tot een inzichtelijke en onderling vergelijkbare verantwoording. 'Dan kan het bijvoorbeeld niet meer voorkomen dat er in sommige verslagen uitgesplitste resultaten van de afgelegde kantoorbezoeken ontbreken,' schreef het college in het verslag.

De jaarlijkse norm om 10 procent van het totaal aantal advocatenkantoren te bezoeken, hebben de dekens in 2014 ruimschoots gehaald. Het college merkt daarbij op dat er tussen de orden grote verschillen bestaan in de rapportage van de uitkomsten van de kantoorbezoeken. 'Sommige orden rapporteren dat bij 39 procent tot 55 procent van de bezochte kantoren alles in orde is. Bij andere orden was dat slechts bij 1 procent tot 18 procent van de kantoren het geval.'

Dat roept bij het college vragen op over de criteria van de verschillende orden tijdens de kantoorbezoeken. Hoekstra: 'Wanneer wordt bij een kantoorbezoek iets "goed" bevonden? Welke maatstaf wordt gehanteerd? Worden die criteria ook benoemd? Dat zijn we aan het onderzoeken.'

Ook stipt het college aan dat slechts een enkele orde vermeldt om welke reden een dekenbezwaar is ingediend. 'Dat verdient bredere navolging.' Opvallend daarbij is dat de raden van discipline tussen 2012 en 2014 aanzienlijk minder dekenbezwaren telden dan het dekenberaad. De raden van discipline signaleerden er in 2012 63, in 2013 68 en in 2014 79. Het dekenberaad rapporteerde in 2013 181 dekenbezwaren en in 2014 159. Waar dit grote verschil vandaan komt? 'Dat weet ik niet,' zegt Hendriksen. 'We hebben geconstateerd dat het verschil, nu moeten we nagaan hoe het komt. Maar ik denk dat er een verkeerde telling is gemaakt. De ene of de andere kant op.'

Behalve het achterhalen van het juiste aantal dekenbezwaren is het volgens De Wit van belang om na te gaan wat de norm is voor het indienen ervan. 'Bestaat daar nou beleid voor

bij de dekens? Als dat er nog niet is, geven we de dekens opdracht dat te maken.'

Daarbij moeten dekens vaker een dekenbezwaar indienen als er sprake is van een ernstige situatie of herhaalde overtreding door een advocaat, meent het college. Als instanties, zoals de politie, het OM, de Rechtspraak of de Belastingdienst bij de dekens klagen, vindt het college dat dekens die klachten in beginsel moeten overnemen en zelf met een dekenbezwaar naar de raad van discipline moeten gaan. 'Als deze instanties klagen, moet dat heel erg serieus worden genomen. Een instantie wordt gesteund als de deken de klacht overneemt.' Een dekenbezwaar geeft een klacht extra gewicht, lichten de collegeleden toe. Ze verwijzen naar de cijfers. In 2014 werden 75 van de 79 dekenbezwaren door de tuchtrechter gegrond verklaard.

'Als je een ronde maakt bij de raden van discipline, met name bij het hof van discipline, dan hoor je ook daar: "Waar blijven de dekenbezwaren?"' zegt Hoekstra. 'Laat dekens hun verantwoordelijkheid nemen voor bepaald soort klachten. Dat is het punt. Daar moet aan worden gewerkt.'

En dan de bezetting van de bureaus van de orden. Bij enkele bureaus is volgens het college sprake van onderbezetting. 'Door de concentratie van taken bij de dekens en door de nieuwe taken die er sinds 1 januari 2015 bij zijn gekomen, is het essentieel dat de dekens kunnen beschikken over goede ondersteuning, zowel kwantitatief als kwalitatief.'

Behalve de personele samenstelling van de bureaus wijst het college op het belang van de uitwisseling van expertise tussen verschillende arrondissementen. Hendriksen: 'We zien de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) steeds belangrijker worden. We zien steeds meer Wob-verzoeken, allerlei kwesties die specialistische kennis vereisen. We hebben natuurlijk het Kenniscentrum Wwft, ondergebracht

Walter Hendriksen: **'De dekens moeten nagaan aan welke kenniscentra behoefte is'**

bij de Haagse orde van advocaten. Maar voor meerdere onderwerpen zou je kennis kunnen concentreren.' De Wit: 'Zo kun je gebruikmaken van de kennis die er is. Bureaus van de orden hoeven niet iemand aan te nemen die het wiel nog moet gaan uitvinden.' Hendriksen: 'De dekens moeten nagaan aan welke kenniscentra behoefte is, en waar en hoe ze die het best kunnen oprichten.'

Per 1 januari 2015 kregen de plaatselijke dekens de bevoegdheid om een bestuurlijke boete of last onder dwangsom op te leggen. Het dekenberaad heeft hier beleid

voor gemaakt, het college heeft het beleid geïncorporeerd in zijn eigen beleidsregel. Hoekstra: 'De extra bevoegdheden worden in wisselende mate toegepast. Of dat komt doordat mensen het niet kunnen behappen, er koudwatervrees bestaat, of de tucht-rechtelijke weg volstaat, weet ik niet. Maar we houden het in de gaten.' De collegeleden zijn van mening dat de extra bevoegdheden het toezicht ten goede kunnen komen. Hendriksen: 'Zeker. Het arsenaal is groter en ook adequater.'

Van boze rechtzoekenden krijgt het college van toezicht regelmatig post. Tot 1 september 2015 ontving het college van 43 personen brieven, e-mails, en telefonische berichten. Het college selecteert de brieven op relevante signalen. De klager krijgt daarnaast het bericht dat het college niet bevoegd is om klachten over advocaten of dekens in behandeling te nemen; het college houdt systeemtoezicht en is geen appelinstantie voor klagers.

Hoekstra: 'Het systeemtoezicht gaat erover dat we de dekens scherp houden met betrekking tot het houden van toezicht. Dat moet goed functioneren. Ons jaarverslag moet er zicht op geven hoe we dat doen. En hoe scherp de dekens zijn met de vervulling van het toezicht. Dat is de winst van de situatie zoals die in januari is ingetreden.' <<



Lees het complete tussentijds verslag van het college van toezicht op: <http://www.collegevantoezichtnova.nl/publicaties/jaarverslag/>.



Zijn beste kans op een eerlijk gevecht

Sdu Strafrecht, de verantwoorde keuze

- Geannoteerde jurisprudentie.
- Volgens klanten het meest uitgebreide commentaar.
- Veel naslag en verdieping.
- Actuele en relevante strafrechtopleidingen gevolgd door ruim 500 strafrechtadvocaten.

En garde

U staat voor uw cliënt. Als strafrechtadvocaat bent u de laatste verdediging van uw cliënt. Sdu heeft daarom OpMaat ontwikkeld. OpMaat helpt u een betrouwbare verdediging samen te stellen.

- OpMaat omvat een grondige selectie van relevant nieuws.
- OpMaat is uitgebreid en geeft toegang tot diverse bronnen waaronder boeken en tijdschriften, zoals Strafblad en Nieuwsbrief Strafrecht.
- OpMaat geeft u snel inzicht via handige (hyper)links tussen de verschillende juridische bronnen.

Meer informatie op sdu.nl/strafrecht

Sdu

oprecht
de beste
keuze



‘Een tuchtzaak hoort erbij’

Per 1 juli zijn de griffies van de tuchtcolleges ingrijpend gereorganiseerd. Vier van de zes hoofdgriffiers stoppen ermee en gaan weer verder als advocaat. Inge Schouwink, Leonie Rammeloo, Martine Boender-Radder en Heleen Ritsma-Hartman over trends in het tuchtrecht, gedragsregels en de advocaat in tuchtzaken. ‘Bagatelliseer niet.’



Trudeke Sillevs Smitt

Beeld: Jean-Pierre Jans

Ze zijn blij dat het achter de rug is, de griffiereorganisatie die in 2012 werd ingezet. Hoofdgriffiers Inge Schouwink (hof van discipline), Leonie Rammeloo (raad van discipline Amsterdam), Martine Boender-Radder (Den Haag) en Heleen Ritsma-Hartman (Arnhem-Leeuwarden, afdeling Arnhem) waren gewend ‘hun’ tuchtcolleges te runnen als zelfstandig ondernemers. Maar de griffiers moesten van de Nederlandse orde van advocaten in dienst van een stichting, digitaliseren en gaan inhuizen bij de rechtspraak. Onafhankelijkheid, efficiëntie – ze begrijpen de overwegingen, maar voor hen is het mooi geweest. Samen blikken ze terug in de keuken waar ze zo heerlijk hun eigen boontjes konden doppen.

Advocatenblad: Wat waren volgens jullie de spannendste tuchtzaken van de afgelopen jaren?

Rammeloo: ‘In Amsterdam waren dat de zaken tegen Bram Moszkowicz in 2012. Daarna heb ik nooit meer hoeven uitleggen wat de raad van discipline was.’

Schouwink: ‘Ja, dat gold ook voor het appel. Dat de massahysterie voor het eerst met je meekijkt, maakt het heel spannend. Je bent extra bezorgd dat de uitspraken uitlekken...’

Rammeloo: ‘... en dat er juist in zo’n zaak iets geeks gebeurt. Meestal verscheen Moszkowicz zelf niet – dan moet je de *equality of arms* blijven bewaken, inhoudelijk, maar ook zó dat de buitenwacht dat ziet.’

Schouwink: ‘En je wilt niet meemaken dat achteraf blijkt dat je niet goed had opgeroepen, daar moet jouw college blind op kunnen varen.’

Boender: ‘Wij hadden in Den Haag die druk bij de zaak-Enait. En eerder, in 2005, toen Milošević een klacht indiende omdat hij niet wilde dat de hem toegewezen advocaat hem bijstond.’

Wat was inhoudelijk het interessantst?

Schouwink: ‘Mij staan de klachten van rechters en officieren bij. Als die klachten werden ingediend door hun president of de hoofdofficier, leidde dat wel eens tot niet-ontvankelijkheid: geen eigen belang. De reactie van rechters was: géven we jullie een zaak om je beroepsgroep schoon te maken en dan

maak je er geen gebruik van! Minder dan welke leek ook hadden ze oog voor de juridische nuance, dat vond ik verrassend.

Inhoudelijke behandeling van rechtersklachten leidde ook lang niet altijd tot gegronde verklaring. Zoals bij de advocaat die voor zijn cliënt opkwam omdat de rechter onvoldoende duidelijk maakte of een getuige een partijgetuige was of niet. Dan heeft het tuchtrecht ook de taak de advocaat te beschermen. Daarin krijgen de kernwaarden zoals ze nu gecodificeerd zijn, vorm.'

Rammeloo: 'Als de deken de klacht van de rechter overneemt en combineert met eigen bevindingen, ligt het anders.'

Ritsma: 'Dan heb je het over klagen in het algemeen belang, dat is voorbehouden aan de deken.'

Boender: 'Maar dekens moeten zich niet voor elk karretje laten spannen. Door het nieuwe toezicht trekken ze al veel meer naar zich toe. Er zijn meer klachten van dekens, maar ook tegen dekens, mede door de dekenbezoeken.'

Ritsma: 'In Arnhem-Leeuwarden speelt dat laatste niet, de deken wordt bij kantoorbezoeken in het algemeen nog met respect ontvangen.'

Boender: 'In Den Haag en Rotterdam wilde een aantal advocaten niet aan dekenbezoeken meewerken vanwege het beroepsgeheim. Dat is nu uitgekristalliseerd: je schendt je beroepsgeheim niet.'

Schouwink: 'Dekens willen er ook wel eens een prestigekwestie van maken. Dan denk je op zitting: als je het iets minder fel had ingestoken, had niemand hier gezeten.'

Is de kwaliteit van de dekens veranderd onder invloed van de nieuwe regelgeving?

Rammeloo: 'Hun rol is veranderd, vroeger gingen ze af op alarmbellen, nu gaan ze zelf kijken wat er misgaat. Daar komt veel meer fingerspitzengefühl bij kijken.'

Tucht uitgelegd

Er zijn vier raden van discipline, in elk hofsort één. Het hof van discipline in Den Bosch behandelt de zaken in tweede en hoogste instantie.

De kamers bij de raden van discipline bestaan uit een (plaatsvervangend) voorzitter die rechter is en vier advocaat-leden. Bij het hof van discipline bestaan ze uit drie rechters en twee advocaat-leden. Maar sinds begin 2015 is het ook mogelijk met kamers van drie te werken; bij het hof zit dan nog maar één advocaat.

Zowel de raden als het hof van discipline worden bijgestaan door een griffier. De griffier maakt geen deel uit van het tuchtcollege.

Klagers moeten zich wenden tot de deken. Die onderzoekt de klacht, tracht te bemiddelen en leidt de klacht als klager dat wenst door naar de tuchtrechter. Griffierecht: 50 euro. De deken kan ook zelf in het algemeen belang een bezwaar indienen.

De standaardmaatregelen zijn: waarschuwing, berisping, al dan niet voorwaardelijke schorsing (tot 1 jaar) en schrapping. Per 1 januari 2015 is daar de geldboete bij gekomen.

Schouwink: 'En ze zijn veel meer beleid gaan maken waar ze zich allemaal aan gebonden voelen, in het dekenberaad.'

Rammeloo: 'Bijvoorbeeld de afspraak om de nieuwe last onder dwangsom te gaan inzetten. Dat is veel effectiever dan een klacht of – ook nieuw – een boete: zorg dat je alsnog aan de regels gaat voldoen, en anders ga je betalen.'

Ritsma: 'De vermindering van het aantal arrondissementen had ook een harmoniserende werking. Die uniformering leidt tot grotere tevredenheid bij klagers, hoor ik in Gelderland.'

Hebben jullie nieuwe lijnen in de tuchtrechtjurisprudentie zien ontstaan?

Schouwink: 'De kwaliteitstoets is redactioneel enorm op de schop gegaan. Er wordt nu aangeknoopt bij het civielrechtelijke criterium: de redelijk handelend beroepsgenoot. In de praktijk heeft het tot nu toe niet tot aardverschuivingen geleid, de zaken waren redelijk rechttoe, rechtaan. Risico is dat je procesrechtelijke waarborgen nodig

gaat hebben – bewijsaanbod, getuigenverhoor – waar het tuchtrecht niet voor bedoeld is, en ook niet geëquipeerd.'

Drie van jullie noemden dit in de voorbereiding een onderwerp van zorg.

Boender: 'Je creëert een tweede rechtsgang voor de cliënt, naast de civiele. Maar waar toets je aan?'

Schouwink: 'Dat maatman criterium is overgenomen van de medische sector. Maar medici werken *evidence based*, terwijl in ons vak de jurisprudentie wordt gemaakt door mensen waarvan iedereen denkt: die loopt een verloren race.'

Boender: 'Advocaten hebben beleidsvrijheid, we maken een plan van aanpak waar de cliënt ja of nee tegen kan zeggen. Dat moet je natuurlijk wel netjes vastleggen, daar wordt tegenwoordig veel scherper op toegezien. Zonder bevestiging krijg je als advocaat niet meer het voordeel van de twijfel.'

Ritsma: 'Dat is ook een soort protocol. Eigenlijk gaat het altijd om communicatie, het managen van de verwachtingen.'

Andere ontwikkelingen in de tuchtrechtspraak?

Schouwink: 'Het criterium "onnodig grievend" heeft eigenlijk zijn betekenis verloren door de uitspraken van het EHRM. Het zijn artikel 10 EVRM-zaken geworden.'

Ritsma: 'Ik heb ook wel het idee dat bij het hof véél mag.'

Schouwink: 'Mensen moeten tegenwoordig een dikkere huid hebben dan vroeger. De advocaat die strafrechtelijk is veroordeeld voor het zeggen van "sukkel" tegen een rechercheur, heeft in de tuchtzaak geen appel ingesteld. Het is niet gezegd dat die klacht ook in beroep gegrond was verklaard.'

Rammeloo: 'Je kunt je wel afvragen: moeten advocaten meedoen met die verruwing?'

Schouwink: 'Ja, maar als je achteraf op de vingers wordt getikt, krijg je de bescherming van de tijdgeest wel mee.'

Martine Boender-Radder

Griffier raad van discipline 's-Gravenhage van 2002 tot eind 2015.

TOEKOMST: advocaat familie- en erfrecht; advocatenklacht- en tuchtrecht.

GEDRAGS-/TUCHTRECHT DRAAIT

OM: waarborgen kwaliteit van de beroepsuitoefening, in het belang van de rechtzoekende.

WENS: dat tuchtrechter niet gaat oordelen over de privaatrechtelijke verhouding advocaat-client.

Inge Schouwink

Griffier hof van discipline van 2004 tot 1 juli 2015.

TOEKOMST: advocaat en coach in tuchtzaken advocaten en medisch professionals.

GEDRAGS-/TUCHTRECHT DRAAIT

OM: het ontwikkelen en bewaken van normen.

WENS: dat het element klachtrecht niet zodanig de boventoon gaat voeren dat de elementen gedrags- en tuchtrecht te veel in de knel komen.

**Leonie Rammeloo**

Griffier raad van discipline Amsterdam van 2007 tot 1 juli 2015.

TOEKOMST: advocaat in beroepsaansprakelijkheidsrecht en tuchtzaken advocaten en notarissen.

GEDRAGS-/TUCHTRECHT

DRAAIT OM: invulling 'vage normen' Advocatenwet en kwaliteitsbewaking.

WENS: dat genoegdoening klager niet centraal komt te staan. En dat met de nieuwe advocatenwet de bagatelzaken en het 'plagen-met-klagen' zaken vermindert.

Heleen Ritsma-Hartman

Griffier raad van discipline (afdeling) Arnhem van 2012 tot 1 juli 2015.

TOEKOMST: familierechtadvocaat/scheidingsmediator.

GEDRAGS-/TUCHTRECHT DRAAIT

OM: bevordering kwaliteit advocatuur.

WENS: dat het tuchtrecht naast kwaliteit ook bijdraagt aan het imago van de advocatuur.

Zouden de gedragsregels uit 1992 moeten worden aangepast?

Boender: 'Er staan dingen in die niet meer kloppen. Zoals de begrotingsprocedure in artikel 27, die per 1 januari is afgeschaft.'

Rammeloo: 'De confraternele correspondentie kent heel veel nieuwe smaken. Hoe zit het als cliënten onderling mailen, met advocaten in de cc?'

Ritsma: 'Door al dat cc'en krijgen advocaten ook nogal eens per ongeluk informatie die niet voor hen bedoeld was, dat maakt de casuïstiek veel rijker.'

Volgens politie en justitie worden dingen die niet deugen onder de geheimhouding geschouwd doordat cliënten hun advocaat in de cc zetten. Herkennen jullie dat?

Schouwink: 'Het zou natuurlijk kunnen, maar ik heb het niet voorbij zien komen. Ik kan me niet voorstellen dat dit een enorme beerput is. Het grootste

risico is gebrek aan bewustzijn. Door erover te praten moet je zorgen dat advocaten zich niet als vehikel laten gebruiken.'

Rammeloo: 'In de beroepsopleiding besteden we nu veel aandacht aan ethiek en tuchtrecht; de kennis van de huidige advocaat-stagiaire is veel groter dan die van de gemiddelde patroon!'

Boender: 'Toen ik stagiaire was kreeg je alleen een boekje. Toen ik dat voor het examen doornam, ontdekte ik dat niet alle advocaten op mijn eerste kantoor het belang van de gedragsregels onderschreven, zal ik maar zeggen.

Daarom geef ik nu zo graag cursussen aan advocaat-stagiaires.'

Schouwink: 'Of mensen de normen goed vasthouden, hangt ook af van het kantoor waar ze werken. Soms kan een kwestie worden opgelost door iets van de rekening af te doen, maar vindt het kantoorbestuur dat niet goed. Dan loopt iemand een berisping op, terwijl het voor duizend euro voor iedereen goed was afgelopen.'

Boender: 'Dan denken ze dat je toegeeft als je iets betaalt, daar zit de grote angst.'

Rammeloo: 'Daar is nou de verplichte klachten- en geschillenregeling voor, dat je dat gesprek nog eens even met elkaar hebt zonder dat je bij de tuchtrechter zit.'

Wat verwachten jullie van andere veranderingen in de wetgeving?

Boender: 'We hopen dat het griffierecht [van 50 euro, red.] het aantal bagatelzaken doet dalen.'

Ritsma: 'In Midden-Nederland is de orde heel streng: betaling binnen vier weken, anders wordt de zaak niet doorgezonden naar de tuchtrechter. Dat scheelt aanzienlijk in de instroom.'

Heeft dit werk ook iets betekend voor jullie advocatenpraktijk?

Rammeloo: 'Als je aan de andere kant van de tafel zit, zie je hoe de opstelling

van een partij op zitting een zaak kan maken of breken.'

Boender: 'Door te aanschouwen wat er in de raadkamer gebeurt merk je dat de gedachten heel anders worden gevormd dan jij vanuit je cliëntenstandpunt denkt. Dat zit hem ook in de omgang met rechters.'

Hoe moeten advocaten zich dan opstellen?

Rammeloo: 'Ken het dossier waar het om gaat. Verdiep je van tevoren in de procesgang bij de tuchtrechter. Laat zien wat je overwegingen zijn geweest:

'Dekens moeten zich niet voor elk karretje laten spannen'

"Ik heb alles afgewogen, mijn leermeester geraadpleegd, de deken op zondagavond nog geprobeerd te bereiken..."

Schouwink: 'En neem iemand mee, liefst iemand met enige afstand. Bij voorkeur niet je patroon. In een gezagsverhouding kun je je niet optimaal uiten, en een klacht kan je erg kwetsbaar maken.'

Ritsma: 'Durf overbodige dingen weg te laten. En doe niet misplaatst verontwaardigd: hoe durt u over mij te klagen?'

Boender: 'Zeg dingen maar één keer. En bagatelliseer niet – zelfs al heb je gelijk, je wint er niks mee. En besef dat een tuchtzaak erbij hoort. Het is niet leuk, maar het is *all in the game*. Zeker in deze tijden.'

Hebben jullie er vrede mee het stokje over te dragen?

Ritsma: 'Ja. We zijn ondernemers, als het anders moet, pakken we iets nieuws op. Maar we hebben wel erg lang aan een draadje gehangen.'

Boender: 'Ik blijf in Den Haag nog aan tot 1 januari, om de nieuwe opzet te ondersteunen. Ik hoop maar dat het geheel niet te ambtelijk wordt. Onze collegialiteit hielp enorm om het pragmatisch en logistiek zo goed mogelijk te laten verlopen.'

Rammeloo: 'Bijvoorbeeld bij veelklagers, die landelijk iedereen bezighouden. Daar konden we dan goed over sparren. Of als je weet dat iemand altijd wraakt...'

Boender: '... of de hele raad wraakt. Dan vroeg je: hoe hebben jullie dat opgelost? Dan hoefde je het wiel niet opnieuw uit te vinden.'

Waarom zou het in de toekomst minder soepel gaan?

Boender: 'Omdat de griffiers geen ondernemers meer zijn. Ons product was dat alles goed draaide. Nu zijn ze werknemers, en worden ze aangestuurd door de voorzitters.'

Rammeloo: 'Als er op het laatste moment een griffier ziek werd, ging ik zelf. Nu is dat het probleem van de voorzitter.'

Schouwink: 'Het gaat om de olie in de machine, dan heb je weinig uitgestelde zittingen en is de output per zitting hoog. Maar de nieuwe mensen vinden ook wel hun weg. Wij zijn ook ooit gewoon maar begonnen.' <<

Inge Schouwink, Leonie Rammeloo en Martine Boender-Radder gaan zich als advocaat (mede) toeleggen op tuchtzaken. Heleen Ritsma-Hartman is teruggekeerd in de familie-rechtpraktijk.

Dideke van der Kwaak en Ingeborg Huysmans-van Opstal blijven aan, als respectievelijk hoofdgriffier Arnhem-Leeuwarden en hoofdgriffier 's-Hertogenbosch.

Nogmaals: strafrechtelijk beslag en de (rechts)middelen daartegen

In de vorige editie schreef Sabine Pijl dat de rechtsbescherming van een verdachte onderneming bij een strafrechtelijk conservatoir beslag tekortschiet. Martin Lambregts vult aan: welke middelen en mogelijkheden heeft een verdachte onderneming nog wel?

Martin Lambregts¹

Met instemming en herkenning las ik de opinie van Sabine Pijl in de vorige editie van het *Advocatenblad*. De rechtsbescherming van een verdachte onderneming die gebukt gaat onder een strafrechtelijk conservatoir beslag (ex art. 94a Sv) schiet inderdaad tekort. Met name tijdens financieel strafrechtelijke onderzoeken komt het vaak voor dat levensvatbare ondernemingen door een omvangrijk en langdurig beslag in ernstige financiële ademnood komen. Op grond van art. 552a Sv kan men zich weliswaar beklagen over een dergelijk beslag, maar de beklagrechtter toetst op een dusdanige marginale wijze dat Pijl terecht spreekt van een illusoir rechtsmiddel. De vraag rijst – zolang de aanbeveling van Pijl om vol te toetsen niet ter harte wordt genomen – welke middelen en mogelijkheden een verdachte onderneming dan nog heeft.

(On)welwillendheid Ovj

Nu van een beklagprocedure in de regel niet veel heil verwacht kan worden, is

men in de praktijk in feite overgeleverd aan de (on)welwillendheid van de behandelend officier van justitie. Met een coulante officier kunnen over het algemeen wel afspraken gemaakt worden over (gedeeltelijke) opheffing van het beslag voor zover dat in het kader van de bedrijfsvoering van de verdachte onderneming noodzakelijk is. Met het vrijgekomen geld kunnen in elk geval de (hoogst) noodzakelijke (betalings) verplichtingen door de onderneming worden nagekomen. Treft men een onbuigzame officier, dan gaat de verdachte onderneming – in het ergste geval – door de beslagleggingen ter ziele, terwijl wellicht na afronding van het onderzoek wordt besloten om niet tot vervolging over te gaan. Pijl bepleit dan ook een volledige toetsing van het strafrechtelijk conservatoir beslag door de beklagrechtter.

Volledige toets

Tot een volledige (volwaardige) toetsing behoort volgens mij met name dat de beklagrechtter een belangenafweging maakt, met daarbij bijzondere aandacht voor de mate waarin het beslag

bezwaaarlijk is voor de beslagene. Vanuit het oogpunt van de rechtsbescherming is een dergelijke toets niet alleen wenselijk, gelet op de wetssystematiek zou dat bovendien consistentere zijn. Art. 94c Sv verklaart immers – behoudens een aantal in dat artikel opgesomde uitzonderingen – de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van toepassing op het strafrechtelijk conservatoir beslag. Uitgangspunt is dus dat de regeling van een civiel conservatoir beslag van toepassing is, tenzij daarvan wordt afgeweken.

Bij de beoordeling of een civiel conservatoir beslag geoorloofd is of juist opgeheven dient te worden, maakt de voorzieningenrechtter een belangenafweging (HR 30 juni 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV1559). Dat betekent onder andere dat een civiel conservatoir beslag, afhankelijk van de omstandigheden van het geval (uiteraard), niet onredelijk bezwarend mag zijn voor de beslagene. Waarom zou een conservatoir beslag gelegd door een civiele partij wel deze toets der redelijkheid moeten doorstaan en een conservatoir beslag door het OM

¹ Martin Lambregts is advocaat bij Wintertaling Advocaten & Notarissen in Amsterdam.

niet? Ik kan daar geen goede reden voor bedenken. Integendeel: aan een conservatoir beslag door een bestuursorgaan zouden juist meer eisen gesteld moeten worden.

Ombudsman en civiele rechter

Zolang dat echter niet gebeurt en de beklagrechter volstaat met een marginale toets, is het wellicht een idee om de Nationale ombudsman vaker en eerder te betrekken in het geval van een onredelijk bezwarend strafrechtelijk conservatoir beslag. In de zogeheten jaarbrief 2014 die de ombudsman afgelopen maart aan het College van procureurs-generaal stuurde, schrijft hij dat er veel klachten zijn over de manier waarop er door justitie met in beslag genomen goederen wordt omgegaan. De ombudsman overweegt zelfs om in 2015 een structureel onderzoek in te stellen naar hoe politie en/of justitie omgaan met goederen waarop beslag is gelegd, zo staat te lezen in de brief. Men zou daarom kunnen overwegen om een klacht over de onredelijkheid van een strafrechtelijk conservatoir beslag voor te leggen aan de ombudsman.

Daarnaast is het denk ik van belang om scherp in de gaten te houden wanneer bemoeienis van de civiele rechter van toegevoegde waarde kan zijn, naast of in plaats van een beklagprocedure. Zo kan een civiel kort geding nodig zijn indien sprake is van spoedeisendheid en een voorziening van de raadkamer niet kan worden afgewacht. Wanneer men schadevergoeding wil vorderen, zal men eveneens aangewezen zijn op de civiele rechter. Een grond voor schadevergoeding zou bijvoorbeeld renteverlies kunnen zijn, omdat in beslag genomen geld renteloos is vastgehouden door het Openbaar Ministerie (Hof Amsterdam 14 november 1986, ECLI:NL:GHAMS:1986:AC3861).

‘Men zou een klacht over de onredelijkheid van een strafrechtelijk conservatoir beslag kunnen voorleggen aan de ombudsman’

Betwisting verklaring derdenbeslag

Een laatste opmerking die ik naar aanleiding van het betoog van Pijl wil maken, betreft de verklaring derdenbeslag. Wanneer een onderneming verdacht wordt van een strafbaar feit en het openbaar ministerie een conservatoir voordeelsbeslag legt, bestaat dat voordeelsbeslag voor een groot deel uit een beslag onder derden (bijvoorbeeld de bank of debiteuren van de verdachte onderneming). De beslagen derde zal op grond van art. 476a Rv binnen vier weken na beslaglegging moeten verklaren hoeveel en wat er precies door het beslag is getroffen. Op grond van art. 477a Rv kan de beslaglegger een dergelijke verklaring betwisten of aanvulling daarvan eisen.

Ik kan mij in sommige gevallen niet aan de indruk onttrekken dat het Openbaar Ministerie in zijn hoedanigheid van beslaglegger zijn bevoegdheid om de verklaring derdenbeslag te betwisten op oneigenlijke wijze gebruikt. Name-lijk niet (alleen) met het oogmerk om de verhaalsmogelijkheden goed in kaart te brengen, maar (ook) om bepaalde losse eindjes van het lopende strafrechtelijk financieel onderzoek aan elkaar te knopen. Die indruk ontleen ik aan de gretigheid en veelvuldigheid waarmee het Openbaar Ministerie soms gebruikmaakt van deze bevoegdheid.

Bij de betwisting van een verklaring derdenbeslag kan de beslaglegger namelijk verlangen dat de derdenbeslagene zijn verklaring aanvult met gegevens en bescheiden. Dergelijke gegevens en bescheiden kunnen het Openbaar Ministerie inzicht verschaffen in de geldstromen binnen en rondom een (groep) vennootschap(pen) in het kader van *follow the money*. De civiele bevoegdheid van art. 477a Rv kan op die manier mooi voor het wagentje van het strafrechtelijk financieel onderzoek gespannen worden. Toegegeven: meer dan een redelijk vermoeden is het niet, maar dat is over het algemeen voldoende voor een verdachtmaking en in elk geval voor verhoogde alertheid. <<

advertenties



SPANDAW
BEDRIJFSRECHERCHE

Bewezen verklaard

Onafhankelijk onderzoeksbureau
op het gebied van strafrecht en civiel recht

tel. 0594 519 633
www.spandawbedrijfsrecherche.nl

Via legal tech naar innovatie

Welke bedrijven gaan zorgen voor een vernieuwing in de juridische sector?
Tijdens de halve finale van de Dutch Legal Tech Startup Awards doen tien bedrijven een gooi naar een finaleplek.

Nathalie Gloudemans-Voogd

IT is de *driver* om tot innovatie in de juridische wereld te komen, zegt Jeroen Zweers, Knowledge & Innovation director bij Kennedy Van der Laan. Zweers was betrokken bij de oprichting van Dutch Legal Tech en de bijbehorende bijeenkomsten waar uitgevers, start-ups, advocatenkantoren en universiteiten praten over onder meer de toekomst. Dutch Legal Tech, Kennedy Van der Laan, ING Lexsyn Groep en Sdu besloten een wedstrijd te starten onder innovatieve start-ups. Daarom staan op 7 september in het ING, Customer Experience Center, de innovatiehub van de bank, tien halve finalisten om beurten op 'de stip'. In één minuut doen zij een pitch voor hun product of dienst, daarna beantwoorden ze vragen uit het publiek en van de jury.

Sommige start-ups proberen het werk van advocaten overbodig te maken of over te nemen. Zo spoort de *artificial intelligence* software van Kopjra IE-inbreuken op en verstuurt het bedrijf ook meteen de bijbehorende blafbrief. Legalloyd wil juridisch advies toegankelijker maken voor ondernemers. Met hun online tools, gratis contracten en juridische coaching kan één advocaat meer dan vijfhonderd cliënten bedienen. Ondernemers lossen hun juridische problemen vooral zelf op; voor de twintig procent van de gevallen dat een ondernemer het niet zelf af kan, levert Legalloyd een jurist.

Een andere trend zijn marktplaatsen voor juridisch professionals. Ook die zijn terug te zien onder de halve finalisten. Online platform Vraagdenotaris haalt consumenten binnen via content marketing. Als vervolgens een notaris nodig is, koppelt de website een consument



Foto's: Nathalie Gloudemans-Voogd

aan een notaris die per lead een bedrag afdraagt. Dat mag van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, verzekert oprichter Gertjan de Gans. Start-up LegalDutch wil het mkb aan advocaten koppelen. Volgens oprichter Jan-Hein Strop weten ondernemers niet wanneer ze een advocaat nodig hebben en weten advocaten slecht waar ze goed in zijn. 'Wij gaan dat verbeteren,' zegt Strop. Ook start-up LawyerlinQ werkt met een marktplaats. Juridische afdelingen vinden in de LawyerlinQ-community een jurist of advocaat voor een specifieke opdracht; advocatenkantoren kunnen hun flexpool inrichten op het platform. LawyerlinQ regelt de contracten (én is aansprakelijk).

Rechtspraak moet nog altijd goedkoper; twee start-ups bieden zich in dat licht als alternatief aan. DigiTrage bevat

een platform voor online arbitrage bij incassozaak. Website Vantage richt zich op 'ontflicten'. Met *tools* krijgen bezoekers meer inzicht in hun eigen situatie voor ze naar de rechter gaan.

Dan zijn er nog drie start-ups die het werk van advocaten makkelijker pogen te maken. Zo levert Clocktimizer big data business intelligence software voor advocaten. De software leest tijdschrijfgeregels en kan zo advocaten helpen met analyses op de interne bedrijfsvoering. Oprichter Pieter van der Hoeven noemt als toepassingen betere fee quotes maken, projecten monitoren en efficiëntieverbeteringen zien. 'Don't guess,' is Clocktimizers slogan. SMASHDOCs, een Duitse start-up, is een webapplicatie voor online samenwerken in documenten. Op het platform werken meerdere mensen samen met anderen aan hetzelfde bestand. Hierdoor ziet elke gebruiker direct de laatste wijzigingen. Volgens SMASHDOCs wordt online samenwerken aan documenten zo sneller, productiever en veiliger. Start-up FastPortal zorgt dat kleinere advocatenkantoren, 'net als de grote jongens', een professionele online klantomgeving met versleutelde documenten kunnen opzetten. Dit zorgt volgens CEO Rik Visser voor betere dienstverlening voor de klant tegen lagere kosten. 'Voor vijftig euro per werknemer heeft u al een online portaal en als u 's ochtends belt, heeft u 's middags toegang,' zegt Visser. De laatste drie start-ups, Clocktimizer, SMASHDOCs en FastPortal, worden met een grote meerderheid gekozen als finalisten. Tijdens PLEIT2015 op 6 oktober pitchten zij nog een keer om te bepalen welke start-up zichzelf de grootste innovatie mag noemen.



PO Deal All Inclusive: 12 maanden zoveel cursussen volgen als u wilt voor €1995,-

- Onbeperkt cursussen volgen
- Keuze uit meer dan 200 cursussen, events en webinars
- Kwalitatieve hoogwaardige cursussen met prominente sprekers en een waardering van 8+

Profiteer van dit voordeel en meld u aan op
www.sdujuridischeopleidingen.nl/podeal

Opleidingen & Events

Sdu

oprecht
de beste
keuze

A

ADVOCATENBLAD

SPECIAL

De beste
lessen die
docenten zelf
leerden op
een rij

Interview met
rector magnificus
Leiden en auteur
*Rethinking the Law
School* Carel Stolker

Trends
in het
onderwijs.
Wat u straks
gaat leren

DE EERSTE ZITTING

VIER JONGE ADVOCATEN OVER HUN EERSTE PLEIDOOI IN DE
RECHTZAAL. 'AAN DIT SCENARIO HAD IK NIET GEDACHT'



IT-jurist Mr. Peter van Schelven:

‘Juristen worstelen met de cloud’

Cloudcontracten ontpoppen zich voor veel juristen als veelkoppige monsters. Want wat moet er in zo'n contract precies geregeld worden? En wat wordt er bedoeld met vaktermen als IaaS, SaaS en PaaS? “Bij een contract van honderden pagina's kun je over een éénletterwoord als ‘SaaS’ al gedonder krijgen”, stelt IT-jurist Peter van Schelven.



De stap van ‘on-premise’, waarbij de IT-systemen binnen de bedrijfsmuren draaien, naar een cloudomgeving brengt andersoortige risico's met zich mee, zo waarschuwt Mr. Peter van Schelven. Die risico's vragen om technische en organisatorische maatregelen die juridisch goed ingebed moeten worden. Want wat gebeurt er bijvoorbeeld na de beëindiging van een contract met de data die in de cloud draaien?

“In een ‘exitstrategie’ moet dus goed worden vastgelegd hoe de cloudprovider de data weer beschikbaar stelt aan zijn klant als een contract om wat voor reden dan ook eindigt”, legt Van Schelven uit. “Een bijzonder punt van aandacht is de complexe situatie bij het faillissement van de cloudprovider of een opdrachtgever van clouddiensten. In de rechtspraak zijn op dat vlak de scherpe kantjes van het raakvlak van ‘cloud en recht’ al aan de orde geweest.”

Het juridisch goed inbedden van maatregelen is echter geen eenvoudige opgave, zeker niet in een ‘cloudwereld’ die geen landsgrenzen kent. Zo kan de klant kiezen voor een cloudprovider met een datacenter in Ierland, maar als jurist moet je dan wel bekend zijn met Iers recht, aldus Van Schelven.

Onduidelijke kretologie

De contractspraktijk wordt volgens Van Schelven nog verder bemoeilijkt door ‘vakjargon en onduidelijke kretologie’. Zo kan de afkorting ‘SaaS’ (Software-as-a-Service) in een aanbesteding al tot veel onenigheid leiden. “Want is er alleen sprake van SaaS als de dienst volledig via de web-browser wordt aangeboden? Of mag een provider ook op de aanbesteding inschrijven als de klant via clientsoftware moet inloggen?”

Ook is niet duidelijk of een SaaS-contract moet worden bestempeld als een dienstencontract, als een softwarelicentie of wellicht zelfs als een huurovereenkomst. “Dat heeft wel gevolgen voor het regime dat op de overeenkomst van toepassingen is”, aldus Van Schelven. “Dus ook juristen zelf worstelen met de duiding van de cloud en ook dat draagt niet bij aan de rechtszekerheid.”

Mr. Peter van Schelven zal het vakjargon ontrafelen tijdens de verdiepingscursus ‘Cloud & Recht’ die op 19 november van start gaat in Amsterdam.

Meer informatie:

iir.nl/cloudrecht

Oktober
2015

REDACTIONEEL



Robert Stiphout

Gouden Eeuw

Hoe bepalend onderwijs kan zijn voor een beroepsgroep, een land of zelfs de hele wereld bewijst de Wet op het Middelbaar Onderwijs van 1863, uit de koker van Johan Rudolph Thorbecke. De wet stond aan de wieg van de Hoogere Burgerschool die de weg naar een studie opende voor slimme kinderen uit de burgerij en leidde tot wat wetenschapsfilosoof Bastiaan Willink ooit betitelde als de Tweede Gouden Eeuw. De hbs-docenten besteedden veel aandacht aan wiskunde, fysica, biologie, chemie en zo kwam het dat Nederland na de komst van de burgerschool in de bètawetenschappen excelleerde. De hbs leverde in de periode tot 1940 maar liefst zeven van de acht Nederlandse Nobelprijswinnaars. Onder voormalige hbs'ers bevonden zich Jacobus Henricus van 't Hoff (scheikunde), Hendrik Antoon Lorentz (natuurkunde) en Frits Zernike (natuurkunde), die een Nobelprijs kregen voor respectievelijk de theorie van chemische evenwichten en osmose, het bewijs dat een atoom elektronen bevat en de uitvinding van de fase-contrast-microscop.

In het recent verschenen boek *De nieuwe advocaat* is te lezen dat ook de permanente opleiding van advocaten opstoot richting een sleutelmoment. De traditionele juridische manier van lesgeven in de traditionele juridische vakken is niet meer afdoende. De *T-shaped lawyer* komt en die moet diepgaande juridische kennis (de staander in de T) combineren

met meer algemene kennis en vaardigheden (de ligger in de T) zeggen sommigen. Een enkeling gaat zelfs zo ver om te stellen dat een academische rechtenstudie geen voorwaarde hoeft te zijn voor een carrière als advocaat. Anderen, zoals de Leidse rector magnificus Carel Stolker, benadrukken juist het belang van diepgaande academische kennis van het recht (zie 'Behoud volwaardige rechtenstudie voor advocaten' op pagina 44). En weer anderen stellen dat de *T-shaped lawyer* eigenlijk passé is en de *π-shaped lawyer* eraan komt (zie 'Dit gaat u leren' op pagina 56).

De auteurs van het recent verschenen *De Nieuwe advocaat* concluderen dat het in elk geval belangrijk is om de grote nadruk op vakinhoudelijke ontwikkeling los te laten en ervoor te zorgen dat advocaten zich verder ontwikkelen in vaardigheden, zoals projectmanagement, psychologie, financiën, data-analyse en conflictmanagement. Maar daarvoor moet wel de Verordening op de advocatuur worden aangepast. De Verordening op de advocatuur biedt nu de mogelijkheid maximaal tien punten te behalen met niet-juridische cursussen, intervisie en *peer review*. Onvoldoende, schrijven de auteurs. Zij willen dat opleidingspunten voor niet-juridische cursussen of programma's juist worden verplicht. Zo bezien heeft de advocatuur, net als de burgerij in de negentiende eeuw, een Thorbecke nodig.



De beste les

In de beroepsopleiding of permanente educatie brengen docenten u van alles bij. Wat is de belangrijkste les die zij zelf meekregen in hun carrière? Van patroon tot professor: wat de docenten leerden van hun eigen leermeesters.

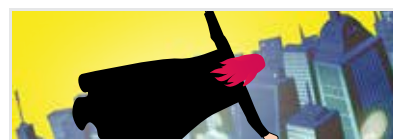
PAG. 38



'Behoud volwaardige rechtenstudie voor advocaten'

Carel Stolker over kritiek op de rechtenstudie, de nieuwe generatie studenten en de aansluiting op de praktijk.

PAG. 44



Dit gaat u leren

Drie trends in de opleidingen voor advocaten uitgelicht. De advocaat van straks blijkt een techsavvy, ethisch bewuste T- dan wel π-shaped lawyer te moeten zijn.

PAG. 56

De beste les

In de beroepsopleiding of permanente educatie brengen docenten u van alles bij. Wat is de belangrijkste les die zij zelf meekregen in hun carrière? Van patroon tot professor: wat de docenten leerden van hun eigen leermeesters.



Nathalie Gloudemans-Voogd



Edwin van Wechem

- Adviseur contractenrecht bij Baker & McKenzie
- Directeur Law@Work en Total Law
- Raadsheer-plaatsvervanger bij Hof 's-Hertogenbosch
- Docent bij verschillende cursussen

‘Als je het echt wilt weten, moet je het zelf uitzoeken’

Wie een cursus op het gebied van vermogensrecht volgt, loopt grote kans om Edwin van Wechem te treffen. Niet alleen richtte hij Law@Work op, een bedrijf dat inhouse workshops verzorgt, zelf staat hij 130 keer per jaar voor groepen advocaten via zijn eigen bedrijf, Sdu Opleidingen, Kluwer, noem maar op. ‘Ik geef bij alles en iedereen les.’ Van Wechem brengt drie disciplines bij elkaar: hij doceert, adviseert en spreekt recht. Maar bijna had de juridische

wereld het zonder hem moeten doen. ‘Ik ben in 1988 afgestudeerd bij Bob Wessels en na mijn studie in het bedrijfsleven gaan werken. In 1989 belde Bob me om een project te doen. Als hij dat telefoontje niet had gepleegd, had ik geen carrière in het juridische gehad. Hij heeft me er echt weer ingetrokken.’

Door de jaren heen is Wessels zijn mentor geweest. Van Wechem en Wessels schreven samen boeken, hebben ook wel samen geadviseerd en bellen regelmatig. ‘Bob is mijn goeroe,’ zegt Van Wechem. ‘Bob heeft me geleerd: “Als je het echt wilt weten, moet je het zelf uitzoeken.” Als je afgaat op wat mensen in de rechtsliteratuur zeggen en je doet bronnenonderzoek, ontdek je dat ze allemaal vaak napraten wat één iemand een

keer gezegd heeft. En dat is dan een eigen leven gaan leiden. “De papegaai is geen bedreigde diersoort,” was een van de stellingen van mijn proefschrift. Dat houdt daarmee verband.’

Cursisten krijgen de les die Wessels aan Van Wechem meegaf in een ander jasje te horen. ‘Als je adviseert, is het jouw advies, dan ben jij verantwoordelijk, zeg ik tegen cursisten. Als jij als adviseur om jouw mening wordt gevraagd, geef die dan ook.’ Van Wechem maakte zich de les van zijn mentor zo eigen dat hij soms als recalcitrant wordt gezien: met een mening die afwijkt van de gevestigde orde. Dat wil Van Wechem zijn cursisten ook meegeven: ‘Benader het recht ook eens van een andere kant. Als je een andere juridische sleutel op een probleem loslaat, krijg je andere conclusies. Daar heb je ervaring, creativiteit en lef voor nodig. Dan ben je niet recalcitrant of eigenwijs, maar eigen wijs en ontwikkel je je eigen wijze.’

Cornelie Bol

- Hoofddocent 'Vaardigheden' van de Beroepsopleiding Advocaten
- Manager beroepsopleiding advocaten
- Coach bij Dialogue



'Je bent zelf het beginpunt van alles'

Cornelie Bol maakte een switch in haar carrière: ze begon als advocaat, is nu hoofddocent van de Beroepsopleiding Advocaten, manager van het programma en coach. De verantwoordelijkheid die zij kreeg als advocaat inspireerde haar. 'Ik ben iemand die leert door te doen. Met name in de advocatuur is het dan nodig dat iemand je vertrouwen geeft. Herbert Verhagen van Stibbe gaf mij dat toen ik bij hem werkte. Een ander was mijn oom Herman Doleman. Hij was advocaat bij een ander kantoor, maar schoof mij soms zaken toe als hij bijvoorbeeld een conflicterend belang had. Zij zeiden: "Doe die zaak maar, ik hoor het wel als je me nodig hebt." In de wereld van de advocatuur heerst nog altijd veel controle en angst. Terwijl vertrouwen zorgt dat mensen kunnen groeien en bloeien. Al vraagt dat van de senior om een stapje terug te doen en tegelijkertijd er wel te zijn voor advies.'

Die les van vertrouwen geven hangt op een paradoxale manier samen met een zin die Bol onthield uit een leiderschapsprogramma: je bent zelf het

beginpunt van alles. 'Dat gaat over stappen zetten. Veel mensen zeggen dat ze goede omstandigheden buiten zichzelf nodig hebben om te functioneren of groeien. Maar dat is een weinig behulpzame houding. Op het moment dat ik me écht realiseerde: ik ben het beginpunt van alles, kwam ik in beweging en wist ik mijn omgeving daarin mee te nemen. Zo word je succesvol.'

In het vaardighedenprogramma van de beroepsopleiding probeert Bol de stagiaires dit bij te brengen. 'Ook al zijn je marges soms klein, denk altijd: wat kan ik doen? Wat ligt in mijn vermogen om de situatie zo vorm te geven dat ik tot mijn recht kom? Dat geeft veel meer voldoening. Mensen kunnen soms zo klagen over de omgeving en de ander. Dat is allemaal negatieve energie. Wat kun jij doen om het te veranderen?' Bol gebruikt dit inzicht ook de andere kant uit – in patroons cursussen: 'Dit geldt namelijk voor iedereen. Als een patroon klaagt over een stagiaire, noem ik die zin weer. Je bent zelf het beginpunt van alles.'

Hein Karskens

- Advocaat in Amsterdam
- Hoofddocent aan de beroepsopleiding onderdeel beroepsattitude en ethiek en de gedragsrechtquiz
- Lid van de raad van discipline Amsterdam
- Voormalig lid van de algemene raad

'Blijf nadenken over je rol als advocaat'

Generaties advocaten kregen in Woudschoten hun introductie in de advocatuur van Mick Veldhuijsen en Hein Karskens. Karskens is hoofddocent beroepsattitude en ethiek bij de beroepsopleiding, betrokken bij de gedragsrechtquiz, lid van de raad van discipline in Amsterdam en voormalig lid van de AR naast zijn advocatenpraktijk in de hoofdstad. Wie bracht Karskens zelf beroepsattitude en ethiek bij?



'Mijn buitenpatroon Willem Wiarda van Nauta,' antwoordt Karskens direct. 'Als vier jonge honden hadden we zelf ons kantoor opgericht en hadden we veel begeleiding nodig. Die kregen we ook van vier buitenpatronen. In het begin kwamen zij elke dag naar ons kantoor.'

Van Wiarda leerde Karskens te blijven nadenken over zijn positie als advocaat. 'Reflecteer op de rol van de gedragsregels en de normen die wij onszelf hebben opgelegd als beroepsgroep. Kijk naar de omgeving waarin je werkt: je hebt cliënten, collega's, rechtbanken. Alle hebben speciale eigenschappen. Als je daar gevoelig voor bent en je dat ziet, kan je dat veel opleveren,' zegt Karskens. Als voorbeeld noemt hij onafhankelijkheid. 'Wat betekent het als je onafhankelijk bent van de cliënt? Schiet je niet te veel door in je partijdige rol? Waar is het belang bij gediend: bij wat hij of zij zegt of bij wat ik vind? En dat je dan je mening overbrengt naar je cliënt.' Wiarda leerde Karskens kortom over de kernwaarden van de advocatuur: 'Daar heb je geen idee van als je begint.' Het leren ging van twee kanten: 'Hij werkte bij een groot kantoor; wij zaten in de sociale advocatuur. Hij was wel geïnteresseerd in hoe wij de praktijk deden, hoe dicht we bij cliënten stonden, wat we voor hen deden.'

Dagelijks contact met zijn buitenpatroon heeft Karskens natuurlijk niet meer. 'Maar we zien elkaar nog steeds elk jaar: dan gaan we eten met alle vier de buitenpatronen. En ik denk zeker aan Wiarda elke keer als ik in Woudschoten sta.'



Gerdy Jurgens

- Staatsraad in de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
- Hoogleraar Bestuursrecht Universiteit Utrecht
- Docent Grotius Bestuursrecht
- Docent bij verschillende bestuursrecht cursussen
- Redacteur *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht*

‘Met inhoud alleen red je het niet’

Eén mentor die haar carrière heeft gevormd, kan Gerdy Jurgens niet noemen. ‘Ik heb zelf meer lesgegeven dan les gekregen,’ lacht de staatsraad. Door in de loop der jaren goed gekeken te hebben naar hoe mensen zich presenteren en stukken schrijven, weet Jurgens één ding zeker: ‘Advocaten staan pas sterk als ze hun verhaal puntig, zakelijk en systematisch voor het voetlicht weten te brengen.’

Volgens Jurgens is het vooral belangrijk te zeggen waar het geschil precies om draait. ‘Natuurlijk moet de inhoud op orde zijn. Maar advocaten bereiden zich meestal goed voor en vergeten daarna als het ware even terug te treden en met enige afstand naar hun zaak te kijken. Advocaten storten dan alleen maar alle verzamelde informatie uit en stappen niet door naar wat er nu mis is, alles overziend.’ Als staatsraad moet Jurgens ook vaak studeren op een dossier en daarbij probeert ze in haar achterhoofd te houden: wat is nou de kern?

‘Wat ga ik op zitting eruit halen? Dat probeer ik wel altijd te doen. En als ik lesgeef, probeer ik cursisten en studenten hier wel naartoe te sturen: oké, wat is nou het echte punt?’

Jurgens begrijpt wel waarom advocaten soms in twintig pagina’s zeggen wat ook in vier had gekund: ‘Het is vaak zo in het bestuursrecht dat je allerlei dingetjes moet uitzoeken om te weten hoe het zit. Dan kun je blijven verzanden in *technicalities* die je hebt uitgezocht, zonder verder te denken wat de conclusie of de boodschap is. Tijd is hier denk ik een factor in, en ook wel het idee dat je kunt imponeren met veelheid. Terwijl de kracht juist zit in bondigheid en scherpte.’ Dat je vaak meer hebt uitgezocht dan je kunt laten zien heeft ook voordelen, volgens Jurgens: ‘Die bagage heb je wel. Je had dit nodig om je punt te maken. Je kunt zelfverzekerdheid ontlenen aan het feit dat je de materie goed in je hoofd hebt zitten. Als advocaat hoeft je geen college te geven en te laten zien wat je allemaal weet. Het gaat erom: waar draait dit geschil om en waarom denk jij dat je het bij het rechte eind hebt? Met inhoud alleen red je het niet. Je moet ook je punt maken.’

Hans Anker

- Advocaat in Leeuwarden
- Docent bij Anker & Anker Opleidingen
- Verzorgt gastcolleges strafrecht

‘Zorg dat je mensen boeit’

Hans Anker, genetisch identiek aan de man die de lezers van dit blad uitriepen tot Meest gewaardeerde advocaat, werd in 1979 beëdigd (een paar jaar eerder dan zijn broer Wim). Op de vraag wiens lessen Anker altijd zijn bijgebleven, grijpt hij terug op zijn studententijd. ‘Tussen 1972 en 1977 kregen mijn broer en ik les van Jeppe Balkema, die nu in de Hoge Raad zit. Hij gaf heel goed les. Van hem leerden



we dat je duidelijk moet spreken als docent; luid, met luide stem. En je moet praktijkgericht zijn.’

De manier waarop Balkema les gaf gebruikt Anker in de cursussen die hij geeft met zijn eigen opleidingsinstituut. ‘We proberen bij onze cursussen luid en duidelijk over te komen. Je moet mensen proberen te boeien: daarom laten we meerdere docenten aan het woord. En het verhaal moet praktijkgericht zijn, zodat mensen er in de rechtszaal er iets mee kunnen doen.’ Feedback op de cursus indiceert dat Anker daarin slaagt. ‘Van een rechter hoorden we: “Als u een cursus gegeven heeft in ons arrondissement, horen we niet zelden soortgelijke verweren.” En een rechter vroeg een advocaat naar bepaald verweer: “Hoe komt u aan die wijsheid?” waarop de advocaat antwoordde: “Dat staat in de reader van Anker & Anker.” Dan is het zo, grapte ik tegen die rechter.’

Op sommige vlakken gaat Anker zelfs nog wat verder dan zijn vroegere docent. ‘Onze cursussen zijn bijvoorbeeld in Château Neercanne in Maastricht of De Gouden Karper in Hummelo. Met die sfeervolle locaties proberen we de cursus aantrekkelijk te maken. Standaard hebben we een borrel na afloop, om persoonlijk contact te maken.’ Aemulatio van een bewonderd voorbeeld: ‘Ja, Balkema was een heel goede docent. Ik heb veel aan hem gehad.’

LAW AT WEB

NAJAAR
2015

**LIVE WEBINARS EN
VIDEO'S INCLUSIEF
PO-PUNTEN**

**SNEL ZICHT OP RECENTE JURISPRUDENTIE,
INTERACTIEVE CURSUSSEN MET TOPDOCENTEN
OF DIEPGAANDE LEERGANGEN?**

**BEKIJK HET COMPLETE AANBOD OP
WWW.LAWATWEB.NL**

Bju

Boom Juridische uitgevers

Oog voor opleiden

Opleidingenoverzicht najaar 2015

ARBEIDSRECHT

Masterclass collectief arbeidsrecht
Dinsdag 6 oktober

Ziekte en het arbeidsrecht
Donderdag 8 oktober

Sociale zekerheid na invoering WWZ
Dinsdag 17 november

Privacy en Integriteit op de werkvloer
Donderdag 19 november

BESTUURSRECHT

Basiscursus omgevingsrecht
Donderdag 8 oktober

3-Daagse verdiepcursus Staatssteun
5, 19 november en 3 december

Subsidiericht
Donderdag 19 november

BURGERLIJK RECHT

Contracteren
Donderdag 1 en vrijdag 2 oktober

Nationaal Aansprakelijkheidsrecht diner 2015
Donderdag 5 november

Scherpzinnig contracteren op nationaal en
internationaal gebied
Donderdag 5 november

Elektronisch contracteren
Dinsdag 10 november 2015

BURGERLIJK PROCESRECHT

Procederen bij de kantonrechter
Woensdag 18 november

Civiele procedure onder KEI
Maandag 30 november

GEZONDHEIDRECHT

Bestuur en toezicht in de zorg
Donderdag 5 november

IE- / ICT-RECHT

Onrechtmatige perspublicaties
Donderdag 1 oktober

Nationaal Auteursrecht Congres
Vrijdag 9 oktober

Juridische aspecten van IT-security
Dinsdag 10 november

Nationaal Privacycongres
Vrijdag 20 november

LEGAL MEDIATION ACADEMY

Inleiding mediation
Donderdag 8 en vrijdag 9 oktober

Verrijksopleiding Mediationvaardigheden
Maandag 2 en dinsdag 3 november

Verrijksopleiding Legal mediation
30 november en 1 en 2 december

ONDERNEMINGSRECHT

Overnames en due diligence
Donderdag 15 oktober

De rol en betekenis van zorgplichten op de
financiële markten
Donderdag 15 oktober

Financiering van de onderneming
Dinsdag 27 oktober

Aandeelhoudersovereenkomst
Donderdag 29 oktober

Anti-corruptie en integriteit training
Donderdag 29 oktober

Europees vennootschapsrecht en
grensoverschrijdende herstructureringen
Donderdag 5 november

Masterclass Juridisch risicomanagement
Donderdag 19 november

PERSOON- EN FAMILIERECHT

Cursus Executiele en levenstestament
Dinsdag 13 oktober

Masterclass Echtscheiding: Integratie fiscale en
financiële aspecten
Donderdag 15 oktober

Ruzieboedels
Dinsdag 3 en 17 november

Masterclass Echtscheiding: Pensioen
en overige toekomstvoorzieningen
Woensdag 11 november

Masterclass Jeugdwet en Jeugdbescherming
Vrijdag 20 november

STRAFRECHT

Masterclass Jeugdstrafrecht
Donderdag 5 november

Actualiteiten strafrecht
Donderdag 26 november

STOOMCURSUSSEN
Stoomcursus Estate planning
Dinsdag 6 oktober

Stoomcursus Erfrecht
Dinsdag 10 november

VASTGOEDRECHT

Scheiden van wonen en zorg
Dinsdag 6 oktober

Basiscursus pachtrecht
Woensdag 7 en 14 oktober

Leegstand en flexibele contracten
Dinsdag 10 november

Actualiteiten en trends in het huurrecht
Donderdag 12 november

Raakvlakken tussen koop en huur
24 november

IT-aanbestedingen
Donderdag 26 november

VAARDIGHEIDSTRAININGEN
Slimmer informatie verwerken voor juristen
Donderdag 1 oktober

Communiceren en beïnvloeden
Dinsdag 6 oktober

Overtuigen en beïnvloeden
Woensdag 7 oktober & 4 november

Effectief coachen en begeleiden van stagiaires
en ander personeel (patroonscursus)
Donderdag 15 oktober

Stresspreventie
Woensdag 4 november

Verbeter uw assertiviteit
Donderdag 19 november

Krachtig positioneren
Woensdag 25 november

Meer informatie en inschrijven? www.wolterskluwer.nl/opleidingenjuridisch



Wolters Kluwer

When you have to be right

Oktober
2015

De PO moet anders

Na de kwaliteitsslag in de beroepsopleiding is het tijd voor een aanpassing van de permanente educatie.

Nathalie Gloudemans-Voogd

‘W

e houden elkaar voor de gek,’ zei een advocaat laatst over de permanente opleiding. Advocaten vullen het evaluatieformulier positief in, dus opleidingsinstituten denken dat ze iets waardevols leveren. Kantoren gaan daarin mee; waar moeten ze anders op sturen? Maar ondertussen zitten advocaten eigenlijk gewoon hun tijd uit bij die vakken. Wees eens eerlijk: hoeveel declarabele uren maakt u tijdens een cursus? Hoe vaak belt u buiten de pauze met kantoor, of een cliënt? Hoe vaak komt u te laat binnen en discussieert u met de gastvrouw dat u toch het volledige aantal PO-punten toegekend moet krijgen? Of hoe vaak gaat u eerder weg, maar tekent u wel alvast af? Hoe vaak droomt u weg bij de cursusonderdelen waar een expert een uur lang een verhaal houdt? Kijkt u nog weleens in de ordners met materiaal die u voor een cursus toegestuurd krijgt? Wees eens eerlijk: hoeveel heeft u eigenlijk geleerd van al die verplichte PO-punten die u gehaald heeft sinds uw stageverklaring?

Als advocaat bent u verplicht uw kennis te onderhouden en te ontwikkelen zodat u uw cliënten goed kunt bedienen. Uw kennis zou u ook wel op peil houden als het niet in de Verordening op de advocatuur stond. U

zou artikelen lezen over een bepaald onderwerp en daarop doorpraten met een expert uit uw netwerk. Maar de Verordening schrijft ook voor hoe u uw kennis moet onderhouden: jaarlijks dient u twintig opleidingspunten te halen. Dus levert u een bijdrage aan de rechtsliteratuur, verzorgt u een of meer cursussen, verricht u een relevante nevenactiviteit; u schrijft bijvoorbeeld mee aan een stuk van een van de NOV-adviescommissies. En u volgt zelf onderwijs. Maar in veel PO-cursussen krijgt u vooral kennis over u uitgestort. Dat is niet bevorderlijk voor het leren.

Permanente educatie kan een stuk slimmer. Wat bijvoorbeeld wel zou kunnen helpen is zelfstudie voorafgaand aan de cursus, met gedigitaliseerde toetsen; niet om een cijfer te halen, maar voor cursisten om zelf te toetsen of ze de stof begrijpen. Na zelfstudie met behulp van die toetsen zou er een interactieve bijeenkomst belegd kunnen worden. Zoals emeritus hoogleraar didactiek Robert-Jan Simons vorig jaar in het *Advocatenblad* zei: zo worden die bijeenkomsten zinvoller. Na een eerste voorbereiding is meer behoefte aan uitwisseling met een expert. ‘Die komt dan ook veel meer in zijn kracht en zo is meer kennis te

delen,’ meent Simons. Sowieso leren mensen het meest van een combinatie van ervaringsleren, begeleid leren en zelfstandig leren. Veel docenten denken nog vanuit het perspectief: hoe ga ik deze informatie overdragen? Belangrijker is wat de cursisten ervan begrijpen en opsteken. En zo’n grote stap is het niet om toetsen in te voeren in de PO: als het onderwijs uitsluitend op afstand wordt gevolgd, moet de cursus sowieso worden afgesloten met een voldoende voor een toets. Waarom gebeurt dat niet ook bij het (deels) offline onderwijs?

In de beroepsopleiding is deze slag al gemaakt. De wijzigingen leidden tot gemopper; dat is misschien wel inherent aan verandering. Binnen een paar jaar is iedereen gewend aan de nieuwe status-quo. De advocaten die in dit systeem zijn opgeleid, weten niet beter dan diagnostische zelftoetsen, zelfstandig leren en de socratische methode tijdens opleidingsbijeenkomsten. Een verandering in de PO is in dat kader niet alleen een logisch gevolg van de kwaliteitsverbetering in de beroepsopleiding. Een nieuwe invulling aan de permanente educatie is ook noodzakelijk als advocaten echt iets willen leren. Stop met elkaar voor de gek houden.

Carel Stolker

Geboren te Leiden

- 1974–1979 Rechtenstudie Universiteit Leiden
1979–1997 Docent privaatrecht Universiteit Leiden
1988 Promotie op rechtsvergelijkend proefschrift over medische aansprakelijkheid
1989 *Van arts naar advocaat*, onderzoek naar de juridische en maatschappelijke oorzaken van de Amerikaanse claimcultuur
1991 Docent aansprakelijkheidsrecht University of California in San Francisco
1992–heden (Hoofd)redacteur *Tekst & Commentaar*
1997 Oratie als hoogleraar privaatrecht Universiteit Leiden over claimcultuur
2005–2013 Decaan Rechtenfaculteit Universiteit Leiden
2013–heden Rector magnificus en voorzitter van het college van bestuur van de Universiteit Leiden
2014 Publicatie *Rethinking the Law School, Education, Research, Outreach and Governance* (Cambridge University Press, Cambridge 2014)
- Verder Rechter–plaatsvervanger in de Rechtbank Noord–Holland en Raadsheer–plaatsvervanger in het Gerechtshof 's–Hertogenbosch (op het moment niet actief)



‘De advocatuur kan niet zonder academische vorming van jonge juristen’

De Leidse rector magnificus Carel Stolker staat pal voor de academische vorming van toekomstige advocaten. Volgens hem zijn advocaten veel te belangrijk voor de samenleving om geen juridische master af te ronden. Rector magnificus van de Universiteit Leiden en auteur van *Rethinking the Law School* over kritiek op de rechtenstudie, de nieuwe generatie studenten en de aansluiting op de praktijk. ‘Persoonlijk ben ik heel erg voor een verplichte stage in de rechtspraktijk.’



Lex van Almelo

Beeld: Sjoerd van der Hught

Stefan Collini opent het academisch jaar in Leiden. De Engelse hoogleraar verdedigt het academisch gehalte van de universiteit tegen de roep om meer professioneel en economisch nut. Rector magnificus Carel Stolker schaaft zich aan zijn zijde: ‘Je kunt afstuderen als jurist zonder ook maar iets van de praktijk te hebben gezien. Nederland heeft zijn juridische opleiding bewust academisch gehouden. Dat is mooi én een beetje vreemd. Er heeft daarom altijd een spanning bestaan tussen de academische vorming en het toekomstige beroep. Bij de zogenoemde *Professionsfakultäten* voor de medici en

theologen speelt die spanning minder: de UMC’s leiden echt tot dokter op en theologen worden veelal dominee. Maar van de juristen komt slechts iets meer dan de helft terecht in een typisch juridisch beroep. Ons uitstroomperspectief is aanzienlijk diffuser.’

Stolker: ‘De ambitie is dus altijd academisch geweest. Academisch denken, redeneren en schrijven. Hoewel ik een paar jaar geleden nog een jurist heb gesproken die in 1929 bij de grote civilist E.M. Meijers was afgestudeerd zonder één woord op papier te hebben gezet. Want toen was werkelijk alles in zijn opleiding mondeling.’

Advocatenblad: Wat is de essentie van academisch denken, redeneren en schrijven?

Stolker: ‘In de academische opleiding is het uitgestelde oordeel heel wezenlijk. Iemand heeft eens gezegd: in het hbo leiden we ze op om een oplossing te vinden voor een probleem, een academisch jurist probeert daarnaast een probleem te vinden bij die oplossing.’

Wat bedoelt diegene daar precies mee?

‘Als de Hoge Raad een uitspraak doet over *wrongful life* of over de vraag of de tongzoen al dan niet verkrachting is dan hoort de reactie van een academisch gevormd jurist te zijn: hoezo zegt de

Hoge Raad dat, hoe is het elders geregeld, zijn er andere perspectieven? Peter Birks, tot zijn dood in 2004 hoogleraar privaatrecht in Oxford en Leiden, zei: *“A lawyer is bound to develop a routine scepticism, taking no argument at face value, no set of words as meaning what it seems to say.”* Overigens staat die houding onder druk in het onderwijs. Er moet in die vier jaren zo veel geleerd en aangeleerd worden. Toen ik studeerde, was er in het curriculum geen aandacht voor mensenrechten, fiscaal recht of Europees recht. Het recht is uitgebreider en veel complexer geworden. Waarmee ik niet wil zeggen dat studenten nu slechter zijn dan vroeger of andersom. Ik zou een promovendus weleens de afstudeerscripties willen laten onderzoeken van juristen met een glanzende carrière om te zien of het niveau toen echt beter was dan het nu is.’

Aan welke juristen denkt u daarbij?

‘De minister, de landsadvocaat, de president van de Hoge Raad en ja... Carel Stolker dan ook maar. Aan de andere kant hoor je wel heel vaak de klacht dat juristen tegenwoordig niet meer analytisch kunnen denken. Daar moeten we wat mee. Mijn onlangs overleden promotor Hans Nieuwenhuis zei toen de criminologen hun intrede deden aan onze juridische faculteit: “Ze moeten wel het verschil weten tussen een onrechtmatige daad en een misdrijf, tus-

‘Bèta-collega’s denken dat zij een heel moeilijk vak hebben’

sen causaliteit in het burgerlijk recht en in het strafrecht.” Ik ben het met Hans eens: behalve het verwerven van die academische houding, van twijfel zaaien, moeten onze studenten ook het periodiek systeem der deeltjes van het recht leren kennen. Misschien moeten we die dogmatiek effectiever doceren dan we nu doen.’

U schreef een veelgeciteerd artikel over bètawetenschappers die twijfelen aan het wetenschappelijk gehalte van rechtsgeleerdheid en zeggen: ‘Ja, geleerd zijn jullie wel!’

‘Bèta-collega’s denken dat zij een heel moeilijk vak hebben en dat is ook zo. Maar ik leg dan uit hoe moeilijk het is om een optimale uitkomst te krijgen van rechtszekerheid, doelmatigheid en rechtvaardigheid, dat het recht per land kan verschillen, dat je rekening moet houden met wat er leeft onder verschillende groepen van de bevolking van dat land, van een sterk toegenomen invloed van het Europees recht en van het wereldrecht. Recht dat ook nog eens voortdurend verandert, een *moving target*.

Dat wij proberen dat te ordenen en te duiden. Als ik dát heb uitgelegd, zijn de bèta’s even stil.’

Je ziet in Nederland steeds meer University Colleges opkomen, die een brede liberal arts & sciences opleiding aanbieden op academisch niveau.

‘Het Utrechtse University College begon ermee en was een antwoord op een duidelijke vraag uit de samenleving. Het was zo’n succes dat de andere universiteiten volgden. Het is een reactie op de vraag naar breedte, hoewel de rechtenstudie op zichzelf ook al een heel brede studie is met geschiedenis, filosofie, sociologie, taal. Het is interessant om te zien dat studenten neigen naar breder kiezen. Zij willen vaak internationaal, Engelstalig onderwijs en niet worden voorgesorteed voor een bepaald beroep. Dat verklaart ook het succes van de colleges in de Verenigde Staten.’

Hoe werkt het daar dan?

‘Daar ben je per saldo zeven jaar aan het studeren. Na vier jaar college is het langzaam aan tijd om te beginnen met rechtenopleiding aan een *law school*. Aan die *law schools* krijg je vanzelfsprekend bewuste studenten die veel meer gefocust en gemotiveerd zijn dan de zeventienjarige student die hier aan de universiteit begint. De gemiddelde eerstejaarsstudent van een Amerikaanse *law school* is vierentwintig jaar oud en

advertentie

VU LAW
ACADEMY

Mr. dr. Willemijn Roozendaal
(docent arbeidsrecht)

Alle PO en VSO cursussen gaan met zekerheid door dit najaar.

Laatste seizoen VSO cursussen.
www.vula.nl

VU  VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

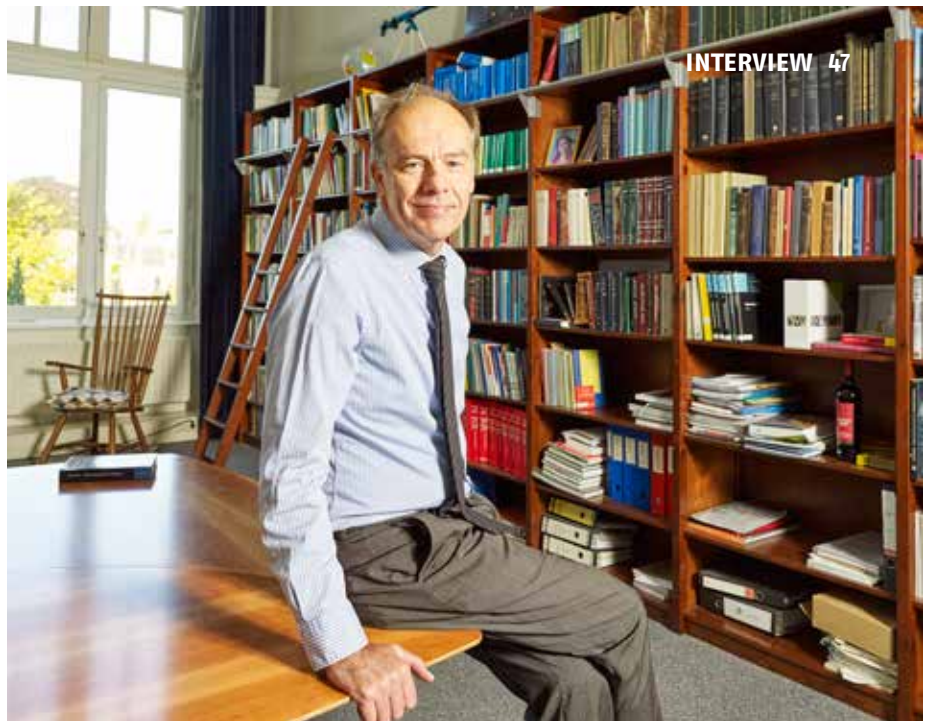
IS VERDER KIJKEN

heeft na de *high school* eerst vier jaar lang het college doorlopen en daarmee een algemene academische basis gekregen – vrijwel altijd zonder rechtsgelerdheid. Voordat ze dan echt aan een *law school* beginnen, hebben ze vaak nog één of twee jaar een juridisch baantje gehad. De *law school* in de VS is geen academische discipline, maar een professionele opleiding. Er wordt in het hart van het recht ook nauwelijks gepromoveerd in de VS. De opleiding is sterk gericht op het *bar exam*. En de *ranking* van een *law school* hangt deels af van de slagingspercentages bij het examen.’

Dat moet je niet willen importeren?

‘Het Amerikaanse model is mooi, maar wezenlijk anders en heel kostbaar. Daar lopen die *law schools* nu volop tegen aan.’ Stolker pakt zijn iPad en surft naar de *law school calculator*, een website waar je kunt uitrekenen hoe duur de verschillende opleidingen zijn. ‘Bij Cornell kost het 223.000 dollar als je ook nog op de campus woont. Vroeger namen *law firms* de studieschuld de facto over. Maar nu is er een relatief grote werkloosheid onder juristen en moeten de ouders dat betalen. Als die dat niet kunnen – wat vaak het geval is – dan begint zo’n afgestudeerde zijn of haar leven met een schuld van tonnen en sleept die een leven lang achter zich aan. Het is dus veel te gemakkelijk om te zeggen: in de Verenigde Staten leiden ze veel betere juristen op dan bij ons. Zoals ik zei zijn de studenten er doorgaans gemotiveerder en gedisciplineerder vanwege hun leeftijd en de grote financiële investering. Daarnaast is er in de VS een snoeiharde selectie aan de poort. Alles heeft zijn voor- en zijn nadelen. Een wezenlijke verandering in de richting van de VS is complex en duur.’

Vindt u ook dat een advocaat een T-shaped jurist moet zijn, die zich niet alleen in de juridische diepte heeft ontwikkeld, maar ook in de multidisciplinaire breedte?



‘Het is altijd zoeken naar balans tussen breedte en diepgang’

‘Het is altijd zoeken naar de balans tussen breedte en diepgang. Ik vind het prima dat de grote kantoren een eigen beroepsopleiding hebben en een eigen kop op de juridische opleiding zetten. Maar om civiel effect te krijgen en te worden toegelaten tot de advocatenopleiding moet je naar mijn overtuiging echt een juridische bachelor en een master hebben afgerond. Over de precieze inhoud valt natuurlijk altijd te debatteren.’

Is die eis niet te streng?

‘Nee. Maar omdat alleen juridische faculteiten civiel effect mogen verlenen, mogen de advocatenkantoren de faculteiten natuurlijk wel kritisch bevragen over de inhoud en zwaarte van de studie. Met name de zwaarte: kan het allemaal niet wat steviger? Daar wordt de afgelopen jaren bij alle juridische

faculteiten in Nederland aan gewerkt. In de beroepsopleiding zelf trouwens ook. Overigens zou het ook de moeite waard zijn om een koppeling te zoeken van de university colleges naar het civiel effect.’

Is de academische opleiding niet te juridisch?

‘In het totale curriculum zijn tweehonderd van de tweehonderdveertig uren juridisch. De zestig punten van de master moeten allemaal juridisch zijn. Misschien zijn we daarin wel een beetje doorgeschoten en zou het goed zijn om in de opleiding meer plaats te maken voor andere disciplines. Aan de andere kant: er zijn voor studenten zoveel mogelijkheden om extra keuzevakken en minoren aan hun rechtenstudie toe te voegen, dat je ook van hén wel iets extra’s zou mogen verwachten. Gelukkig kiezen studenten ook steeds vaker voor niet-juridische vakken. Kantoren kunnen daar zelf ook wat in sturen.’

U zei aan het begin van het gesprek dat je jurist kunt worden zonder ook maar iets van de praktijk te hebben gezien. Moeten we dat zo houden?

‘Persoonlijk ben ik heel erg voor een verplichte stage in de rechtspraktijk: bij de rechterlijke macht, in de advocatuur of als bedrijfsjurist. Een student wordt veel gemotiveerder als die de praktijk

een beetje kent. Nu heb je wel veel hoogleraren die advocaat zijn, maar dat is toch iets anders dan als student de praktijk in gaan.'

Wat vindt u van de law firm school en andere advocatenopleidingen door de kantoren zelf?

'De advocatuur is veel minder eenvormig dan vroeger. Dat de zestien grote kantoren daarvoor een oplossing zoeken is begrijpelijk. Zij kunnen het zoeken in unieke specialisaties voor hun kantoor of de soms nieuwe vaardigheden die daar bij horen. Maar er kan ook behoefte zijn om de lat sowieso hoger te leggen of meteen al meer aan de Engelstalige praktijk te doen. Je zult ruimte moeten geven aan de diversiteit in de advocatuur en erop toezien dat de

kwaliteitszorg daarbij overtuigend is geregeld.'

Hoe belangrijk is permanente educatie?

'Het is onmisbaar. Als je alleen al ziet hoeveel regelgeving erbij is gekomen in het financiële recht... Het recht is allang geen rustig bezit meer, ook het privaatrecht niet. Het postacademisch onderwijs wordt steeds vaker gegeven door de kantoren zelf, is mijn indruk. Dat is praktisch, zeker als je toch al een hoogleraar in huis hebt en de advocaten de deur niet uit hoeven. Maar let ook dan op de kwaliteit, zorg voor voldoende ambitie en vergeet niet de waarde van onderwijs met deelnemers – van andere kantoren misschien – die andere perspectieven en ervaringen hebben.'

Hoe nuttig is een rechtenstudie nog voor de advocatuur?

'De relatie is, zoals twee Britten terecht schrijven, *symbiotic and problematic*. Voor veel afgestudeerde juristen is de beroepsopleiding een beetje wat de coschappen zijn voor de geneeskundeopleiding. De advocatuur kan niet zonder academische vorming van jonge juristen. Tegelijkertijd wil het beroep snel inzetbare jonge mensen en is overal ter wereld altijd weer de vraag of de rechtenopleiding niet meer een beroepsopleiding zou moeten zijn. Het antwoord dat ik in *Rethinking the Law School* geef is: voor de samenleving zijn juristen veel te belangrijk om hun vorming als pure beroepsopleiding vorm te geven.'

«

advertenties



Met webcolleges PO-punten scoren. En tijd overhouden om een wedstrijd te fluiten.

Thuis online het beste postacademisch juridisch onderwijs volgen. Met Amsterdam Law Academy. Waar online colleges worden gegeven door topdocenten van de UvA en de VU. Van Arbeidsrecht tot Strafrecht.

Laat u verrassen en kijk snel op amsterdamlawacademy.nl



AMSTERDAM
LAW
ACADEMY

POWERED BY





«JOR» Actueel Studiedagen 2015

In één middag volledig
bijgesproken over de
jurisprudentie van het
afgelopen halfjaar

Prof. Mr. Steef M. Bartman
advocaat corporate litigation bij DLA Piper Amsterdam
en hoogleraar ondernemingsrecht Universiteit Leiden.

Locatie | Tijd
WTC Amsterdam
13.00-17.30 uur

Per Studiedag
Cursusprijs € 699,95 (excl. btw) per
persoon inclusief «JOR» bundel,
koffie/thee en broodjes.

Sdu abonnees met een abonne-
ment op «JOR», TOP, FRP en/of FIP
betalen slechts € 599,95 (excl. btw)
per persoon inclusief «JOR» bundel,
koffie/thee en broodjes.

Insolventierecht, Ondernemingsrecht, Financieel- en Effectenrecht

→ 4 PO-punten NOvA en KNB

4 november 2015

Ondernemingsrecht

Docenten: prof. mr. S.M. Bartman
en mw. prof. mr. C.D.J. Bulten

23 en 25 november 2015

Insolventierecht, financiering en zekerheden

Docent: prof. mr. N.E.D. Faber

10 december 2015

Financieel- & Effectenrecht

Docenten: mr. G.T.J. Hoff, mw. mr. C.W.M. Lieverse
en mw. mr. S.M.C. Nuyten

Kijk voor meer informatie op www.joractueel.nl en schrijf u snel in!

Sdu

oprecht
de beste
keuze

De eerste zitting

Zweten, een knoop in je maag en niet uit je woorden kunnen komen. Het valt niet mee om voor het eerst te pleiten in de rechtszaal. Hoe bereid je je voor? Waar zie je tegenop? En hoe is het uiteindelijk gegaan? Vier jonge advocaten vertellen.



Nathalie de Graaf

Beeld: Jiri Buller

‘Ik voelde me rood worden’

Marjolein Scheeper (25) is gespecialiseerd in vastgoed- en huurrecht en werkt bij Hielkema & co. Begin augustus had ze haar eerste zitting. ‘Ik was bang dat er een vraag gesteld zou worden waarop ik het antwoord niet zou weten.’

‘W’ e zaten bij het hof in Amsterdam en ik was mijn cliënte aan het voorbereiden op de zitting. ‘Hoeveel zittingen heb je al gedaan?’ vroeg mijn cliënte. Ik was al vaker bij het hof geweest als toeschouwer, maar nu vielen opeens de hoge plafonds me op. Het vele marmer. Ik voelde me rood worden. Dit is mijn eerste, stamelde ik. Maar ik heb me heel goed voorbereid, hoor. Ik was al zenuwachtig, maar na die vraag voelde ik nog meer druk. Ik móést het goed doen. Voor haar.

Mijn eerste zitting betrof het huurrecht. Mijn cliënte kon haar huis niet verkopen vanwege de crisis en om die reden had ze het in de verhuur gedaan. De huurder kwam zijn afspraken niet na: hij betaalde de huur niet en deed het pand in onderhuur. In eerste aanleg had mijn cliënte gelijk gekregen: de overeenkomst was ontbonden en het pand ontruimd. Mijn patroon had die zitting gedaan. De huurder ging echter in hoger beroep en zo kwam het dat ik mijn vuurdoop kreeg bij het hof.

Van tevoren had ik me goed voorbereid. Mijn grootste angst was dat er een vraag gesteld zou worden waarop

ik het antwoord niet wist. “Je mag best even een stilte laten vallen,” had mijn patroon gezegd. “Neem een slokje water. Of zeg gewoon: ik begrijp niet goed wat u bedoelt.” Aan alle kanten had ik me ingedekt. Het dossier goed gelezen, het verweer van de wederpartij in eerste aanleg meerdere keren bekeken en mijn pleidooi geoefend samen met mijn patroon. “Probeer de nadruk meer dáárop te leggen,” adviseerde hij. En: “Probeer wat minder snel te praten.” Ook gaf hij me adviezen over kleine dingen waar je in eerste instantie niet aan denkt. “Zet je tas tegen de tafel aan,” zei hij. “Dan struikel je er niet over.”

Toen we naar binnen werden geroepen, moest ik een drempel over, letterlijk en figuurlijk. Ik was me er heel erg van bewust dat alles wat ik zou doen of zeggen een bepaalde indruk zou achterlaten. Achteraf had ik me niet zo nerveus hoeven maken. De zitting ging

supergoed. Op alle vragen wist ik een antwoord en ik kon goed inspelen op het verweer. Waar ik niet op gerekend had, was dat het hof de zitting zou schorsen en om een schikking verzocht. Oei, nu moet ik wel even een andere pet opzetten, dacht ik. Gelukkig zat mijn patroon achter in de zaal. Hij adviseerde me toen er een poging werd gedaan er onderling uit te komen. Een schikking zat er echter niet in.

Toen ik weer buiten stond was ik opgelucht en enorm blij. Alle spanning kwam eruit en ik was helemaal giechelg toen ik weer terugkwam op kantoor. De rest van de middag kwam er niet veel meer uit mijn handen.

Ik heb mijn eerste zaak gewonnen. Dolblij was ik toen ik dat hoorde. Vooral voor mijn cliënt. Ze mailde: dit moet voor jou ook leuk zijn, Marjolein. Dankjewel, je hebt het goed gedaan! Een opsteker. Ik ga met zelfvertrouwen mijn volgende zitting tegemoet.’





‘Ik heb er alles uitgehaald’

Justus Reisinger (25) is strafrechtelijk afgestudeerd en werkt bij Van Boom Advocaten. Begin dit jaar had hij zijn eerste grote zitting voor de meervoudige kamer. Het betrof een drugszaak. Niet dat Justus daar zenuwachtig voor was. ‘Alles staat of valt met een goede voorbereiding.’

‘Ik was even een moment van mijn stuk gebracht toen de drie rechters binnenkwamen. Was die laatste nou mijn docente van de universiteit? Zo onopvallend mogelijk keek ik nog eens. Ja hoor, ze was het echt. O ja, bedacht ik. Dat had ze weleens verteld: dat ze plaatsvervangend rechter was. Achteraf hoorde ik dat zij mij ook had herkend, maar dat niet had laten blijken uit professionaliteit.

Ik concentreerde me op de zaak. Naast me zat mijn cliënt uit Colombia een beetje onwennig om zich heen te kijken. De tolk was er klaar voor. En ik ook. Ik had me zo goed voorbereid dat ik eigenlijk helemaal niet zenuwachtig was. Ja, er waren heel wat belangen mee gemoeid. Daarvan was ik me bewust. Maar voor mezelf had ik niet het gevoel dat er iets mis kon gaan. Wijziging tenlastelegging? Eitje. Extra bewijsmateriaal? Ik draaide mijn hand er niet voor om. Ook leek het me niet eng om voor de meervoudige kamer te pleiten. Ik kende de zaak zó goed. Ik was er vanaf het begin af aan bij betrokken. Kom maar op, dacht ik toen ik de rechtszaal binnenkwam.

Voorafgaand aan de zitting had ik mijn cliënt meerdere malen in het detentiecentrum op Schiphol opgezocht. Ik was wel eerder in huizen van bewaring geweest, maar dit cellencomplex was nieuw voor me. Een indrukwekkende omgeving. De vliegtuigen stijgen letterlijk naast je op. Het gaf me een goed gevoel dat ik deze jongen, die in een vreemd land was, met behulp van een tolk kon bijstaan. Hij werd verdacht van het bezit en verwerken van een kilo cocaïne en het witwassen van één miljoen euro.

Omdat het een omvangrijke zaak betrof, duurde de zitting lang. Van begin van de middag tot ’s avonds laat. Als toeschouwer had ik weleens zo’n lange zittingsdag bijgewoond op de publieke tribune. Toen was het op zijn zachtst gezegd een uitdaging geweest om geboeid te blijven. Nu ging het me echter beter af. In mijn rol als advocaat was ik zo gefocust dat de tijd voorbijvloog. Op het moment dat ik dacht: ik heb nu wel trek, of: ik moet eigenlijk naar het toilet, waren de rechters me al voor en werd de zaak even geschorst. Tijdens één van die pauzes zei een jongen van de parketpolitie tegen me dat ik zo’n helder pleidooi had gehouden. Een mooi compliment. Mijn cliënt kreeg uiteindelijk zeven maanden cel. Of ik het gevoel had dat ik gefaald had? Nee, ik heb er alles uitgehaald wat er in zat.’



‘Aan dit scenario had ik niet gedacht’

Lotte Bögemann (27) is advocaat-stagiaire bij Teurlings & Ellens Advocaten. Haar eerste zitting betrof het familierecht. ‘De denigrerende houding van de advocaat van de wederpartij bracht me even van mijn stuk.’

‘Toen ik voorafgaand aan de zitting mijn cliënt en de wederpartij de hand schudde, merkte ik voor het eerst wat voor impact het dragen van een toga heeft. Er was meteen sprake van een andere sfeer. Officiëler en afstandelijker. Alsof mensen zich opeens realiseren: nu gaat het écht gebeuren. Zelf vond ik het dragen van een toga ook prettig. Behalve dat het heel warm zit – een minder prettige bijkomstigheid – straalt het ook professionaliteit uit. Zo’n toga maakt duidelijk dat wat ik tijdens de zitting zeg niet persoonlijk tegen de wederpartij gericht is en ook niet per definitie mijn mening. Ik sta mijn cliënt zo goed mogelijk bij. Dat is mijn werk.

Mijn eerste zitting betrof een echtscheidingszaak. Mijn cliënt kon het met zijn ex-vrouw niet eens worden over de verdeling van de boedel en de zorg voor de kinderen. De Raad voor de Kinderbescherming was aanwezig om advies uit te brengen. Ik vond het best heftig. De emoties kunnen bij dit soort zaken hoog oplopen, wist ik van collega’s en het is dan belangrijk om je eigen cliënt zo kalm mogelijk te houden. Tot in den treure en tot op het bot had ik de zitting voorbereid. Ik wilde niet voor verrassingen komen te staan. Uiteindelijk gebeurde dat tóch. Ik had verwacht dat de



rechter een beschikking zou afgeven, maar daarentegen zei hij: “Wat zijn we hier nu eigenlijk aan het doen?” Hè, dacht ik. Wat gebeurt hier nu? De rechter stelde zich op als mediator en spoorde beide partijen aan een oplossing te vinden. Niet buiten de rechtszaal tijdens een schikking; nee, op dat moment. “Als u daar nu wat water bij de wijn doet,” zei hij tegen de wederpartij. “En u op dat gebied, meneer,” tegen mijn cliënt. “Kunt u daar dan mee leven?” Ik was verbaasd over hoe makkelijk het ging. Aan dit scenario had ik niet gedacht. Waar ik ook niet op gerekend had, was de houding van de advocaat van de wederpartij. “En hoe lang bent u al advocaat?” vroeg hij op denigrerende toon aan mij voorafgaand aan de zitting. Ik genoot er dan ook stiekem van dat hij even van zijn stuk was gebracht toen ik hem tijdens de behandeling van de zaak iets voor de voeten wierp waar hij niet op gerekend had. Eén-nul, dacht ik bij mezelf.

De eerste zitting is me reuze meegevallen. Ik heb jarenlang gedanst en daardoor podiumervaring opgedaan. Daar is het mee te vergelijken. Je vertelt zo goed mogelijk een verhaal. En of dat nu door middel van woorden is of danspassen: dat maakt niet uit.’

‘Er was geen enkel bewijs’

Joren Veldheer (28) is advocaat bij Stroobach Ketting Dijkers Karakaya Strafpleiters. In januari van dit jaar had hij zijn eerste zitting. Het betrof een mishandelingszaak voor de politierechter. ‘Dat ik mijn cliënt gerust kon stellen, gaf me veel voldoening.’

‘Pakkend. Zo wilde ik mijn pleidooi beginnen. Dus ik zei: we staan allemaal weleens in de kroeg. En: we hebben allemaal weleens meegemaakt dat we geduwd werden. De politierechter moest lachen. “Nou...” zei hij. “Ik weet het niet hoor, of dat zo is.” En we drinken allemaal weleens een biertje, ging ik verder. Waarop hij antwoordde: “Ook dat is niet waar, sommigen van ons drinken wijn.” We moesten allebei lachen. Het ijs was gebroken. Dat de sfeer ontspannen en minder formeel werd, kwam de zitting alleen maar ten goede.

Het betrof een mishandelingszaak. Twee jongens hadden in een café onenigheid gekregen en mijn cliënt werd ervan beticht de nodige klappen te hebben uitgedeeld. Volkomen onterecht naar mijn idee, want er was geen enkel bewijs en daar moest ik de politierechter van zien te overtuigen.

Toen ik bij SKDK Strafpleiters ging werken, ben ik met al mijn kantoorgenoten mee naar zittingen geweest. Ik merkte dat elke advocaat zijn eigen stijl heeft. Van iedereen pikte ik wat op. Mijn jaren als griffier bij het Gerechtshof in Amsterdam zorgden ook voor de nodige praktijkervaring. Toch was het behoorlijk wennen dat ik nu in een andere rol zat en zelf moest gaan pleiten. Dat er bij een politierechterzaak meteen een uitspraak volgt en je bij dergelijke relatief minder zware vergrijpen voor de politierechter niet altijd

pleitnotities overhandigt, maakte me bewust van de mondelinge overredingskracht die ik op dat moment moest hebben. Vooral het feit dat tijdens een zitting nog van alles kan veranderen zorgde voor de nodige spanning. Wat als de tenlastelegging plotseling gewijzigd wordt? Dan moet ik daar wel op kunnen inspelen. Of wat nu als er plotseling beelden van de bewakingscamera zijn en op zitting worden afgespeeld? Dus bereidde ik me zeer uitvoerig voor. Elk denkbaar scenario heb ik doorgenomen, samen met een kantoorgenoot. Enerzijds waren er zenuwen, maar anderzijds voelde ik mij al op voorhand gedreven om voor mijn cliënt te gaan knokken. Figuurlijk dan, hè? Toen ik nog als griffier werkte, heeft een raadsheer weleens tegen mij gezegd dat ik geknipt ben voor de advocatuur omdat ik zo betrokken en betrouwbaar overkom. Een enorm compliment. Dat ik mijn cliënt kon geruststellen en letterlijk vóór hem kon gaan staan tijdens de zitting, gaf me een goed gevoel. Een advocaat heeft wellicht meerdere mishandelingszaken behandeld, maar voor iemand die nog nooit met justitie in aanraking is geweest, zoals mijn cliënt, is het de zaak van het jaar. Uitvoerig heb ik met hem de gang van zaken doorgenomen. Ik merkte dat het hem rust gaf, omdat hij wist wat hij kon verwachten. Ook het feit dat we eventueel hoger beroep konden instellen, zorgde voor zichtbare opluchting. Er was een vertrouwensband tussen ons. Die band met een cliënt is essentieel.

De zitting ging goed. Er waren uiteindelijk geen onverwachte wendingen en ik kon goed uit mijn woorden komen tijdens mijn pleidooi. Dat er uiteindelijk vrijspraak volgde, gaf me veel zelfvertrouwen. Maar de opluchting op het gezicht van mijn cliënt was met geen pen te beschrijven, dat gaf pas echt de voldoening. Zo'n eerste zitting blijft je altijd bij.' <<



Dit gaat u leren

Welke trends spelen er binnen het postacademisch onderwijs voor advocaten? Drie trends uitgelicht. De advocaat van straks moet een techsavvy, ethisch bewuste *T*- dan wel *π-shaped lawyer* zijn.



Sabine Droogleever Fortuyn

De *T-shaped lawyer*

In het artikel 'Lessen uit Amerika' in maart 2013 schreef het *Advocatenblad* er al over: 'de *T-shaped client loving lawpreneurs*'. Later dezelfde maand pleitten vijf bestuursvoorzitters van grote kantoren op de opiniepagina van *NRC Handelsblad* voor het stimuleren van de *T-shaped lawyer*. Thema van het Jonge Balie Congres van dit jaar? De *T-shaped lawyer*. Deze professional combineert diepgaande juridische kennis (staander in de T) met basiskennis van andere disciplines en vaardigheden (de ligger in de T). Het gaat bijvoorbeeld om basiskennis van economie, bestuurskunde, politicologie, psychologie, sociologie en academische vaardigheden als analytisch denken, argumenteren en interpreteren.

Martijn Snoep, scheidend managing partner van De Brauw Blackstone Westbroek, is groot voorstander van de *T-shaped lawyer*. 'Je moet een goed gevoel hebben voor de omgeving van je cliënt, op commercieel, maatschappelijk en sociaal vlak.' Opleidingen binnen De Brauw zijn dan ook afgestemd op het ideaal van de *T-shaped lawyer*. Zo traint het kantoor advocaten met hulp van de London Business School in het ontwikkelen van *business awareness*. Ook krijgen advocaten cursussen als 'Projectmanagement', 'Adviesvaardigheden', 'Financial

skills' en 'Hoe onderhoud je cliëntrelaties?'

Opleidingsinstanties van postacademisch onderwijs voor advocaten houden zich actief bezig met de roep om verbreding boven op verdieping van de kennis van advocaten. Dat komt terug in het type cursussen dat de instanties aanbieden. Zo biedt de VU Law Academy de cursus 'Samenwerken tussen decentrale overheden' aan, een cursus met juridische, bestuurlijke en sociologische aspecten. Opleidingsbureau Dialogue geeft veel cursussen en opleidingen waarmee advocaten hun menselijke kant, *soft skills*, kunnen ontwikkelen. De onderwijsinstelling spreekt niet van de *T-shaped*, maar van de *π-shaped lawyer*. Directeur Monique van de Griendt: 'De eerste staander staat voor de juridische inhoudelijkheid, de tweede voor kennis van conflicten, conflictmanagement en conflicthantering. Als advocaat moet je daar expert in zijn. Het liggende streepje staat voor bedrijfskunde, economie, psychologie en IT-kennis.'

Marjan Bastiaan, directeur van OSR Juridische Opleidingen signaleert dat cliënten behoefte hebben aan een advocaat die verder kijkt dan de juridische casus. 'Bij de nieuwe generatie cliënten ziet OSR een zoektocht naar "echtheid", naar advocaten die empathie tonen en

het liefst ook maatschappelijk bewust zijn. Dit vraagt om een ander soort advocaat, niet meer alleen om een advocaat die correct een juridische oplossing van een complex probleem formuleert.'

In het verlengde van de *T-shaped lawyer* pleit Martijn Snoep ervoor de eis dat alleen bachelors rechten tot de advocatenopleiding mogen worden toegelaten, te schrappen. Een master rechten, aanvullend met een brede, deels juridische bachelor opleiding, zou voldoende moeten zijn, vindt hij. En de eerste brede bachelor opleiding met civiel effect is er al. Sinds 2014 biedt de Universiteit van Amsterdam de studie Politics, Psychology, Law and Economics aan. Jan Breed, directeur van de VU Law Academy, is bezig om met de Rechtenfaculteit, de faculteit Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde en de faculteit Sociale Wetenschappen te kijken hoe de drie faculteiten binnen het postacademisch onderwijs kennis kunnen uitwisselen.

Marc Salomon, Dean aan de Business School van de Universiteit van Amsterdam, geeft ook aan dat er plannen zijn om aan juristen opleidingen in bedrijfskunde te gaan bieden en zo tegemoet te komen aan de vraag naar breder opgeleide advocaten.

Relativerende geluiden over de *T-shaped lawyer* klinken er ook. Steven Schuit,



Illustratie: Shutterstock

advocaat bij Allen & Overy en voormalig bestuursvoorzitter van de Law Firm School: ‘Als advocaat moet je heel goed weten hoe dingen juridisch in elkaar zitten. Welke wetten en jurisprudentie van toepassing zijn in een zaak, en als je dat niet weet, waar je dat kunt opzoeken en hoe je dat kunt toepassen. De advocatuur is een moeilijk vak. De breedte mag niet ten koste van de diepte gaan.’

Computertechnologie

‘De advocaat van de toekomst zou best weleens een informaticus kunnen zijn,’ zei Marc Salomon deze zomer nog tijdens de boekpresentatie van *De nieuwe advocaat*. De exponentiële groei van technologische ontwikkelingen werkt zeker door in de opleidingen voor advocaten. Op sommige Amerikaanse rechtenfaculteiten heeft technologie al een plek in het curriculum. In eigen land wil opleidingsinstantie Dialogue advocaten gaan opleiden in IT-vaardigheden. Directeur Monique van de Griendt: ‘Moeten advocaten een soort programmeurs worden? Of moeten ze leren werken met de systemen die er zijn? IT-vaardigheden is een verzamelterm. We zijn nu aan het onderzoeken waar precies behoefte aan is.’ Managing partner Martijn Snoep laat weten dat De Brauw inmiddels met een grote groep juristen en staf kijkt naar verschillende nieuwe manieren om de dienstverlening te verbeteren met de hulp van ICT. ‘Veel advocaten zijn sceptisch over technologische ontwikkelingen. Ik denk dat dat onverstandig en onnodig is. Advocaten moeten in deze ontwikkeling het voortouw nemen.’

Veel opleidingsinstanties bieden inhoudelijke cursussen en opleidingen aan op het raakvlak van recht en technologie. Zo kent de VU Law Academy de cursus: ‘Hoe zit het met intellectueel eigendomsrecht in de virtuele wereld?’ Met de afdeling eLaw verzorgt het Juridisch PAO van de Universiteit Leiden diverse cursussen rondom privacy en cyberspace. Om advocaten klaar te stomen voor KEI (Kennis en Innovatie Rechtspraak) bieden OSR Juridische Opleidingen en CPO cursussen aan die inspelen op de consequenties van de digitalisering van de rechtspraak.

De toenemende technologische mogelijkheden werken ook door in de manier waarop advocaten hun postacademisch onderwijs genieten. Zo heeft de VU Law Academy in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam rond de twintig tot vijftientwintig webcolleges opgezet. Advocaten kunnen op deze manier los van tijd en plaats cursussen volgen. Sceptici waarschuwen voor het gevaar dat advocaten de interactie missen, waardoor ze snel zullen afhaken.

Populairder bij veel opleidingsinstanties is *blended learning*. Dat is een mix van contactonderwijs op locatie en online onderwijs. De cursussen worden in een digitale leeromgeving aangeboden, sommige cursussen worden voorzien van video-colleges en/of kennisclips. Cursisten kunnen de kennis zodoende voor een deel zelfstandig bestuderen. In groepsverband wordt de kennis dan vervolgens besproken en toegepast.

‘*Blended learning* heeft de toekomst’, zegt Monique van de Griendt. ‘Het

hele onderwijs zal steeds meer online worden gegeven. Maar er blijft behoefte aan contactmomenten. Bij een cursus ‘Harvard onderhandelen’ kun je de kennis grotendeels digitaal overbrengen. Maar de vaardigheden moet je in *real life* oefenen.’

En dan heb je nog de *gamification* en *serious games*. De computerspellen waar advocaten al splendig wijzer van worden. Volgens Steven Schuit een erg interessante trend binnen het onderwijs van advocaten. ‘Advocaten zijn uit op winnen. Een advocaat die niet wil winnen, is geen goede advocaat. Deze games spelen in op dezelfde drijfveer. En het is geen roulette. Je moet strategisch denken, omgaan met kennis en kennis toetsen op juistheid.’

Ethiek

De aandacht voor ethiek is de afgelopen jaren toegenomen binnen de advocatuur. De discussie over het toezicht op advocaten heeft geleid tot een verscherpte omgang met klachten. Daarbij stimuleert de Nederlandse orde van advocaten intervisie. Dat heeft ook vaak een gedragsrechtelijke kant. Ook zorgen technologische ontwikkelingen ervoor dat computers steeds beter in staat zijn delen van het werk van advocaten over te nemen. Met ethisch gedrag kunnen advocaten zich van computers onderscheiden.

Martijn Snoep vat de oorzaken voor een toenemende interesse voor ethiek als volgt samen: ‘Er is een grote mate van wantrouwen naar grote instituties, veel transparantie, de wereld globaliseert, automatisering neemt een vlucht.

Deze giftige cocktail zorgt ervoor dat burgers, bedrijven en ook advocaten zich verloren voelen. Ethiek kan voor een nieuw moreel kompas zorgen.'

In het onderwijs voor advocaten komt deze extra aandacht voor ethiek terug. De Beroepsopleiding Advocaten staat meer stil bij ethische casus. Advocaat-stagiaires krijgen gedurende drie jaar in totaal vijftien dagdelen (exclusief voorbereidingstijd) onderwijs in beroepsattitude en beroepsethiek. Ethische dilemma's worden daarnaast in het cognitieve en vaardighedenonderwijs geïntegreerd. Maar ook in het postacademisch onderwijs is er toenemende interesse voor ethiek. Dit najaar begon bij opleidingsinstantie Dialogue de 'Opleiding tot klachtfunctionaris'. Volgens de nieuwe Verordening op de

advocatuur, die per 1 januari 2015 in werking is getreden, moet binnen een kantoor namelijk één van de partners klachtfunctionaris zijn.

Daarbij is Dialogue van plan om de cursus 'Professionele kritische instelling' voor accountants per 2016 ook voor advocaten aan te gaan bieden. Bij deze cursus leren advocaten dat ze niet klakkeloos moeten aannemen wat een cliënt zegt. 'Je leert doorvragen, het pluis en niet-pluis gevoel te activeren,' zegt Monique van de Griendt. 'Als advocaat heb je veel privileges. Dat brengt ook verantwoordelijkheden met zich mee.'

Bij de VU Law Academy wordt ethiek altijd met een inhoudelijk vak gecombineerd. 'Zoals het vak Compliance and Governance,' zegt directeur Jan Breed. 'Het moet altijd ingebakken

zitten in de cursus.' Ook bij OSR Juridische Opleidingen is ethiek verweven in diverse opleidingen. 'Onze ervaring leert dat ethiek gekoppeld aan inhoud door advocaten eerder wordt opgepikt dan een cursus sec over dit onderwerp.'

Binnen het onderwijs van De Brauw Blackstone Westbroek is ook veel aandacht voor ethiek. Snoep: 'Het gaat daarbij niet alleen om: wat mag volgens de gedragsregels en wat niet? Het gaat om dilemma's. Er is niet altijd één antwoord mogelijk. Het gaat erom dat je van gedachten kunt wisselen en je bezig kunt houden met de vraag: is het ethisch juist, ook al mag het volgens de gedragsregels? Regelgeving is niet het enige kompas waar een jurist op vaart. Door het er met elkaar over te hebben, ontweek je ook een andere graadmeter.' <<

advertentie



Professionele en persoonlijke ontwikkeling voor juristen

Bekijk ons vernieuwde trainingsaanbod op www.dialoguebv.nl.

- **Conflictvaardiger of Mediator worden?**
Mediationopleiding [10-daags, 56 PO] | 1 oktober Den Haag of 11 november Bussum
- **Masterclass Conscious contracts: duurzaam contracteren** | 9 oktober Bussum
Krijg praktische tools aangereikt om te begeleiden bij het opstellen van een duurzaam contract en loop voorop in deze nieuwe ontwikkeling.
- **Training Klachtfunctionaris Advocatuur** | 27 oktober Bussum
Goed klachtenmanagement zorgt voor betere cliënttevredenheid

We bieden al onze trainingen ook incompany aan.



DIALOGUE BV



AGENDA

Quiz

Gedragrechtquiz tijdens de opleidingsdagen te Woudschoten
29 september 2015
SJBN Opleidingsinformatieavond

Patroon

Jurylid Patroon van het jaar verkiezing
Aanmelden van jouw patroon kan tot
1 oktober 2015 op www.patroonvanhetjaar.nl

Congres

SJBN Jonge Balie Congres:
'The T-shaped lawyer'
5 en 6 november 2015
Voor informatie en inschrijven
www.jongebaliecongres.nl vol = vol!

VACATURES

Bestuurslid

De SJBN heeft per november 2015 ruimte voor een nieuw bestuurslid (evenementen). De SJBN biedt jou een zelfstandige uitdagende bestuurspositie met eigen verantwoordelijkheid in een (inter)nationaal opererende beroepsorganisatie, waarin volop ruimte is voor de ontwikkeling van eigen initiatieven. Kijk voor de vacature op www.sjbn.nl. Geïnteresseerden kunnen verdere informatie over de functie verkrijgen bij Werner Altenaar (secretaris@sjbn.nl) of Chantal de Blaeij (voorzitter@sjbn.nl). Jouw sollicitatie met curriculum vitae kun je tot 24 oktober 2015 richten aan Werner Altenaar (secretaris@sjbn.nl). Sollicitatiegesprekken hebben op 27 oktober 2015 in de avond plaats.

Congreslid

Wil jij deel uitmaken van de SJBN Jonge Balie Congrescommissie 2016? Meld je dan zo snel mogelijk aan bij de secretaris van jouw eigen lokale Jonge Balie. Elke lokale Jonge Balie draagt vervolgens een mogelijk lid voor aan Michèle Manning.

COLUMN



Chantal de Blaeij

Voorzitter

Volg de Jonge Balie

Aangeschoven aan een klein verval-
len houten bureau in mijn tijdelijk
verblijf in het Parijse Montmartre met
uitzicht op de Basilique du Sacré-Coeur,
laat ik mij inspireren om een pakkende
intro te schrijven voor deze eerste van
een elke maand terugkerende 'SJBN-
rubriek' in het *Advocatenblad*.

Nu hoop ik uiteraard dat u direct
weet wie de SJBN is, maar voor hen die
na een lange vermoeiende werkdag
thuiskomen en de SJBN een groot vraag-
teken is, hierbij een korte introductie.

SJBN staat voor Stichting Jonge Balie
Nederland. De SJBN is dé belangen-
behartiger voor jonge advocaten – tot
zeven jaar ervaring – in Nederland. De
SJBN treedt op als intermediair tussen
de lokale Jonge Balie Verenigingen en
de Nederlandse orde van advocaten, de
Uitvoeringsorganisatie van de Beroeps-
opleiding Advocaten (Dialogue & CPO)
en andere relevante organisaties die zich
richten op jonge advocaten. Vooral waar
het de Beroepsopleiding aangaat, maakt
de SJBN zich hard voor de belangen van
de jonge advocaat. De SJBN inventari-
seert de ervaringen van advocaat-sta-
giaires met de Beroepsopleiding onder
meer door de 'klankbordgroepen' die
halfjaarlijks worden samengesteld uit
de nieuwe lichten van de Beroepsop-
leiding.

Naast de Beroepsopleiding zijn
arbeidsrechtelijke aspecten en alle
zaken die daarmee samenhangen een
terugkerend gespreksonderwerp in de
overleggen met de NOVA. Om een dui-
delijk beeld te krijgen van wat er leeft
onder jonge advocaten laat de SJBN
elk jaar een enquête uitvoeren naar het

(arbeidsrechtelijke) welzijn van de jonge
advocaat. Een enquête die jaarlijks door
ongeveer duizend jonge advocaten
wordt ingevuld.

Verder organiseert de SJBN op
landelijk niveau diverse inhoudelijke
en sociale activiteiten voor advocaat-
stagiaires, advocaat-medewerkers en
advocaat-ondernemers. Zo organiseert
de SJBN elk jaar de 'SJBN Advocaat &
Ondernemer-dag' en het beroemde
'SJBN Jonge Balie Congres'. Het SJBN
Jong Balie Congres staat dit jaar in het
teken van 'The T-shaped lawyer' en zal
traditiegetrouw de eerste donderdag en
vrijdag van november plaatsvinden in
de prachtige en centraal gelegen Rijtui-
genloods te Amersfoort. Inschrijven kan
via www.jongebaliecongres.nl. Maar let
op, vol = vol.

De SJBN heeft zeven bestuursleden
(hierboven op foto): Chantal de Blaeij
(voorzitter), Werner Altenaar (secretaris),
Gert Jan Boeve (penningmeester),
Chantal Bökkerink (bestuurslid alge-
meen), Noëlle Bynoe (portefeuillehou-
der opleidingen), Michèle Manning
(portefeuillehouder congres) en Martin
Krüger (portefeuillehouder pr & com-
municatie). In de volgende edities van
het *Advocatenblad* zullen deze bestuurs-
leden om beurten een column schrijven
over de SJBN. Daarnaast zal bij toer-
beurt ook één van de lokale Jonge Balies
aan het woord komen over spraakma-
kende zaken binnen de eigen lokale
balie.

Mijn advies aan u, blader vanaf de
volgende editie direct door naar de
SJBN-pagina en blijf op de hoogte van
wat aanstormend talent bezighoudt.

De Rechtspraak vanaf 2020

Het Meerjarenplan 2015–2020 van de Raad voor de rechtspraak leidt tot protest.
Als het doorgaat, zal het juridische landschap behoorlijk veranderen.

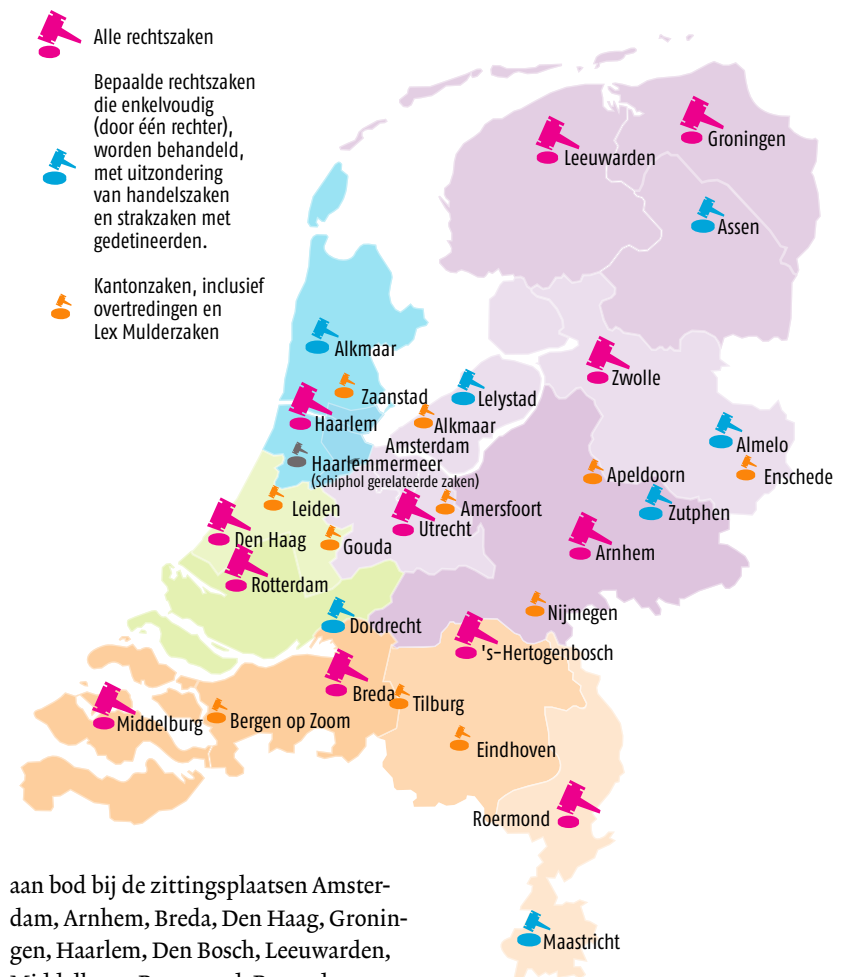
Nathalie Gloudemans-Voogd

Beeld: Dimitry de Bruin

Geruchten over het Meerjarenplan gonsden al rond in augustus. Daarop afgaand waren er protestbijeenkomsten nog voordat het voorgenomen besluit van de Raad voor de rechtspraak openbaar was. Grootste punt van kritiek, voor en na publicatie, was dat de Rechtspraak zeven zittingslocaties dreigt uit te kleden. Het woord 'sluiten' viel zelfs, maar dat was volgens de Rechtspraak niet aan de orde.

Wel moet de Rechtspraak bezuinigen en zal er meer geïnvesteerd worden in 'mensen in plaats van in gebouwen'. In het Meerjarenplan 2015-2020, dat 31 augustus online kwam, zegt de raad te verwachten dat door digitalisering en flexibel werken de behoefte aan ruimte afneemt. Daarom zullen de werkzaamheden per arrondissement zo veel mogelijk op één zittingslocatie worden geconcentreerd (behalve in Noord-Nederland en Zeeland-West-Brabant: daar verspreiden de werknemers zich over twee locaties).

Het Meerjarenplan introduceerde ook de term 'zaakspakketten'. Kantonzaken, overtredingen en Lex Mulderzaken, het zogeheten basispakket, wordt straks aangeboden in zittingsplaatsen als Almere en Nijmegen. De rechtbanken in Alkmaar, Almelo, Assen, Dordrecht, Lelystad, Maastricht en Zutphen krijgen het zogeheten 'uitgebreide zaakspakket'. En daar zit de pijn. Want waar deze zittingslocaties nu allerlei soorten zaken behandelen, krijgen ze straks alleen kantonzaken en enkelvoudig te behandelen en veelvoorkomende straf- en bestuursrechtelijke zaken. Enkelvoudige familierectzaken zijn facultatief. Het volledige pakket, met alle zaakscategorieën, komt



aan bod bij de zittingsplaatsen Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag, Groningen, Haarlem, Den Bosch, Leeuwarden, Middelburg, Roermond, Rotterdam, Utrecht en Zwolle.

Rechtbankpersoneel, burgemeesters en advocaten vonden elkaar en organiseerden protestbijeenkomsten. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) riep op tot uitstel van de besluitvorming. Daartoe besloot de Rechtspraak ook: niet op 8 september, maar op 28 september zal de Rechtspraak laten weten wat het definitieve besluit is.

Op 8 oktober is er een hoorzitting bij de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie over het uiteindelijke

besluit van de Rechtspraak, waarvoor de NVvR en de NOvA is uitgenodigd. De Overijsselse deken Paul Manning zal daar namens de NOvA het woord voeren.

Of het definitieve besluit zoveel zal afwijken van het Meerjarenplan is nog maar de vraag. Rvdr-voorzitter Frits Bakker kondigde al aan dat de uitgangspunten van het Meerjarenplan 'investeren in mensen en kwaliteit, bezuinigen op huisvesting' overeind blijven staan. Mocht dat het geval zijn, dan zal in elk geval de NVvR tot acties overgaan.

Allesweter Merula

Paullus Merula maakte naam met een handboek voor civiel recht, stapelde functies en bekwaamde zich als classicus, jurist, historicus en geograaf.

Robert Stiphout

De *T-shaped lawyer* blijkt geen nieuw fenomeen. De advocaat die een grondige kennis van het recht (de staander in de T) combineert met kennis van sociologie, historie, psychologie, kortom, een brede algemene ontwikkeling (de ligger), kwam al voor in de vroegmoderne tijd. Zijn naam: Paullus Merula.

Merula werd op 19 augustus 1558 geboren als zoon van de secretaris van Dordrecht Willem Merula en Jacoba Heermans. Na de Latijnse scholen in Dordrecht en Delft liet hij zich in 1578 als student inschrijven in Leiden. Na een jaar begon Merula aan een studiereis door Europa. Hij bezocht verschillende universiteiten in het buitenland, waaronder die van Parijs, Bourges en Orléans. In Genève, Basel en Straatsburg stortte Merula zich op de rechtswetenschap. De kost verdiende hij intussen als corrector en huisleraar. Als achterneef van de protestantse martelaar Angelus – die als priester het katholicisme afviel – nam de protestant Merula tijdens zijn verblijf in katholiek Frankrijk voor alle zekerheid een alias aan: Mismetius of Paul Guillaume.

Na negen jaar studie en reizen liet hij zich in 1587 inschrijven als advocaat voor het Hof van Holland. In die tijd produceerde hij het handboek voor het civiel recht *Manier van procederen in*

de Provinciën van Holland, Zeeland ende West-Vriesland, belangende civiele zaaken enz. Al snel zou dit in de kustgebieden het standaardwerk worden op het terrein van het burgerlijk recht. In 1589 trouwde hij met Judith Buys, dochter van Bartholomeus Buys van Woeringen, pensionaris van Gorinchem, gezant van de Staten van Holland in Denemarken en later secretaris van de hertog van Mecklenburg. Met Judith kreeg hij negen kinderen, waarvan de meesten jong stierven. Zoon Willem zou vanaf diens dertiende beginnen aan de Nederlandse vertaling van zijn vaders Latijnse werken en ander, onafgemaakt werk, voltooiën. Na het vertrek van de bekende filosoof Justus Lipsius uit Leiden nam Merula diens colleges over.

Merula beperkte zich niet tot het recht. In 1593 werd hij hoogleraar geschiedenis. Hij gaf de autobiografieën uit van de Rotterdamse theoloog Erasmus en Leidse hoogleraar in de

theologie Franciscus Junius. Ook stelde hij een boekwerk samen over de wereldgeschiedenis, de *Tydt-Threzoor*. Merula verzamelde tijdens zijn professoraat duizenden stukken over de Tachtigjarige Oorlog tussen de opstandige Nederlanden en Spanje voor een beschrijving van de Opstand. Daarop benoemden de Staten-Generaal hem in 1598 tot hun historieschrijver. Later zou hij ook de functie van geschiedschrijver van Gelderland in de wacht slepen en universiteitsbibliothecaris worden.

Intussen bewoog Merula zich binnen een steeds groter aantal wetenschappen. Zo produceerde hij naast zijn werken over recht en geschiedenis nog publicaties over onder meer geografie, waaronder een aardrijkskundige wereldbeschrijving, de *Cosmographia generalis*.

Tijdgenoten roemden classicus, jurist, historicus en geograaf Merula om zijn werklust. Merula moet aanhoudend hebben gewerkt, concludeerden ook biografen later. Niet vreemd dus dat het werk Merula boven het hoofd groeide. Hij raakte overwerkt en vertrok met zijn vrouw naar Rostock aan de Oostzee om op krachten te komen. Juist toen hij was hersteld, kreeg Merula een interne bloeding waaraan hij uiteindelijk bezweek. Merula liet vele onvoltooide of ongepubliceerde handschriften na.



Paullus Merula
(1558-1607)



Johan van Oldenbarnevelt (1597-1659)
Hugo de Groot (1628-1689)
Willem de Groot (1597-1682)
Pieter Paullus (1623-1706)
Willem Bilderdijk (1756-1831)
Jaanes van der Linden (1756-1835)
Rudger Jan Schimmelpenninck (1795-1825)
C.F. van Meenen (1769-1846)
Jonas Daniel Heijer (1760-1834)
Tobias Asser (1828-1913)
Abraham Hartog (1844-1901)
Eugebert Nicolaas de Brauw (1849-1910)
J.P.A.M. Caroli (1859-1939)
Pieter Jelles Troelstra (1850-1920)
Thom Fruin (1869-1945)
Adolphe Eduardine Kok (1879-1928)
Johannes Drost (1880-1934)
Johannes van Tuyk (1883-1949)
Frida Katz (1885-1968)
Alt Visser van Urzetoorn (1892-1979)
G.W. van der Does (1894-1972)
Pieter Willem van Doorne (1896-1971)
Hendrik Mulderie (1896-1970)
Benno Stokvis (1901-1977)
Otto Verpalmen (1912-1990)
Edu Droogeleever Fortuin (1914-1990)

Anticiperen op cassatie

Door al in feitelijke instantie rekening te houden met de cassatietoets, kan de advocaat de cassatiekansen voor zijn cliënt maximaliseren. Dit artikel tracht daartoe een praktische handreiking te bieden.



Philip Fruytier

In het zowel vermakelijke als verbazingwekkende *De Hoge Raad van Onderen*² onderzoekt oud-hoogleraar rechtssociologie Freek Bruinsma met zijn studenten hoe procespartijen van bekende civiele arresten de procedure zelf hebben ervaren. Zo interviewt hij Boer Swinkels uit *Bardoel/Swinkels*.³ Een ziek varken was van zijn erf overgelopen naar buurman Bardoel en had daar diens veestapel aangestoken. Bardoel vorderde schadevergoeding op grond van risicoaanprakelijkheid voor dieren (art. 1404 BW oud). De Hoge Raad oordeelde – samengevat – dat die aansprakelijkheid zich kon uitstrekken tot deze besmettingschade als Swinkels dat besmettingsgevaar kende of had behoren te kennen. Daar kon volgens de Hoge Raad in cassatie niet vanuit worden gegaan.⁴

Aan Bruinsma bekent Swinkels echter bij lezing van het arrest al snel: ‘Zeggen ze hier dat ik niet wist dat mijn varkens ziek waren? Nou dat klopt niet hoor. Hoe mijn varkens het gekregen hebben, weet niemand, maar ik heb het direct gemeld bij het Centraal Diergeneeskundig Instituut. Twee dierenartsen van het CDI hebben allerlei proefjes gedaan, maar ze konden niet vinden wat het precies was en waar het vandaan kwam. Ik heb zelf ook voor zo’n 80.000 euro schade geleden.’⁵

Zo’n schisma tussen de feitelijke en de juridische werkelijkheid is de cassatieadvocaat niet onbekend. Wie bijvoorbeeld in feitelijke instanties zijn vordering slechts op een beperkt aantal gronden insteekt of bepaalde feiten niet

voldoende stelt of bestrijdt, zit daar in cassatie aan vast. Aan een negatief cassatieadvies ligt niet zelden mede dat manco ten grondslag. Door al in feitelijke instantie rekening te houden met de cassatietoets, kan de advocaat de cassatiekansen voor zijn cliënt maximaliseren. Dit artikel tracht daartoe een praktische handreiking te bieden.

Waarop moet worden gelet, vloeit in de kern voort uit de beperkte cassatiegronden van art. 79 RO: (i) schending van het recht en/of (ii) schending van vormen die met nietigheid zijn bedreigd. Deze laatste categorie ziet met name op gevallen van onvoldoende motivering. De gronden maken de verhouding tussen de lagere rechters en de Hoge Raad duidelijk: de lagere (feiten)rechters treden op als geschillenbeslechter, de Hoge Raad is slechts hun controleur. Hoe partijen voor de feitenrechters hebben geprocedeerd, is daarom van grote invloed op de cassatiekansen. De proces tactiek van partijen bepaalt immers waarover de feitenrechter moet oordelen en wat de Hoge Raad dus moet controleren.

1 Philip Fruytier is advocaat (bij de Hoge Raad) bij Houthoff Buruma.

2 F.J. Bruinsma, *De Hoge Raad van Onderen*, Deventer: Kluwer 2010.

3 HR 24 februari 1984, ECLI:NL:HR:1984:AG4766, NJ 1984, 415 (*Bardoel/Swinkels*). Zie F.J. Bruinsma, *De Hoge Raad van Onderen*, Deventer: Kluwer 2010, p. 112–117.

4 De rechtbank had geoordeeld dat die wetenschap niet van belang was en in hoger beroep had Swin-

kels die wetenschap niet aan de orde gesteld. Deze overweging is naar mijn smaak overigens nogal flauw als er in eerste aanleg wel debat is geweest over die wetenschap. Als die wetenschap in de onjuist blijkende rechtsopvatting van de rechtbank niet van belang is, zal het hof de op die wetenschap betrekking hebbende stellingen uit eerste aanleg bij zijn oordeel moeten betrekken. Dat volgt uit de hierna in § 3.3 nog aan de orde komende devolutieve werking van het hoger beroep.

5 F.J. Bruinsma, *De Hoge Raad van Onderen*, Deventer: Kluwer 2010, p. 113.

Onder 2 komt het verschil tussen rechts-, feitelijke en gemengde oordelen aan de orde, waarna onder 3 aan de hand daarvan wordt beschreven met welke aspecten in feitelijke instanties vooral rekening moet worden gehouden. De conclusie vat het anticiperen op cassatie ten slotte in tien hoofdregels samen.

2 Oordelen

Vanuit cassatietechnisch oogpunt moeten oordelen in drie categorieën worden onderverdeeld: (zuivere) rechts-, feitelijke en gemengde oordelen. Deze categorieën bepalen in de eerste plaats waarover in cassatie nog kan worden geklaagd.

Rechtsoordelen

Voor zover het geschil de uitleg van het recht betreft, kan dat ten volle aan de Hoge Raad worden voorgelegd. Zo is de in *Bardoel/Swinkels* voorliggende vraag of art. 1404 BW (oud) ook ziet op besmettingsschade een zuivere rechtsvraag: de beoordeling hangt niet samen met weging of waardering van de concrete omstandigheden van het geval. Om daarover in cassatie te kunnen debatteren, moet het geschil in feitelijke instanties wel zo'n rechtsvraag hebben omvat. Zo kan de Hoge Raad alleen oordelen over (het voorgelegde aspect van) de kwalitatieve aansprakelijkheid voor dieren als daarop voor de feitenrechter al een voldoende onderbouwd beroep is gedaan. Die procesactische aspecten staan onder 3.

Feitelijke oordelen

Feitelijke oordelen zijn spiegelbeeldig aan rechtsoordelen. De Hoge Raad laat het aan de feitenrechter om vast te stellen óf bepaalde feiten zijn voorgevallen of niet. Ook daarmee samenhangende oordelen laat de Hoge Raad aan de feitenrechter: bijvoorbeeld welke getuigen geloofd worden of welke conclusies uit overgelegde brieven, e-mails, rapporten

enzovoort kunnen worden getrokken.⁶ Dergelijke oordelen laten zich vrijwel nooit met succes bestrijden. Slechts als er daadwerkelijk geen touw aan vast te knopen is, kan de Hoge Raad ingrijpen met de overweging dat 's hofs oordeel 'onbegrijpelijk' is.

Wel gelden soms bijzondere motiverings-eisen. Zo moet de appelrechter die tot een van de rechtbank afwijkende bewijswaardering komt, motiveren waarom hij daartoe komt.⁷ Verder moet de rechter motiveren waarom hij van de conclusies van een door hem benoemde deskundige afwijkt (maar hoeft hij omgekeerd niet te motiveren waarom hij dat deskundigenoordeel volgt).⁸ Over de miskennis van deze regels kan in cassatie worden geklaagd. De concrete motivering bij toepassing van deze regels laat zich in cassatie echter nauwelijks succesvol bestrijden. Het is zinvol de rechter steeds op zulke motiveringsregels te wijzen. Dat dwingt hem ten minste ertoe dat te doen waartoe de motiveringsplicht (mede) dient: goed na te denken waarom hij een bepaald oordeel velt. Expliciete verwijzing naar zo'n regel maakt een klacht over de schending ervan bovendien sterker.

6 De feitenrechter moet wel de door partijen bepaalde grenzen van de rechtsstrijd in acht nemen. Hij mag niet zelfstandig in deskundigenrapporten of de producties gaan zoeken om een andere feitelijke onderbouwing te vinden voor de door partijen ingeroepen vorderingsgrondslagen of verweren. Hij mag zijn feitelijke, binnen de grenzen van de rechtsstrijd gegeven, oordeel wel aan de hand daarvan staven. Zie over dit lastige onderwerp bijvoorbeeld T.F.E. Tjong Tjin Tai, 'De rechterlijke vrijheid en de feitelijke grondslag', *TCR* 2002-2, p. 29-37.

7 Aldus Asser/Bakels/Hammerstein & Wesseling-van Gent, *Hoger beroep*, Deventer: Kluwer 2012, nr. 217.

8 Zie bijvoorbeeld HR 15 mei 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3148, *RvdW* 2009, 633 (X./Rijnland Ziekenhuis) en HR 5 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AN8478, *NJ* 2004, 74 (*Nieuw Vredenburg/NHLSM*). Wel zal de rechter moeten ingaan op specifieke bezwaren van partijen tegen de zienswijze van de door de rechter benoemde deskundige, indien deze bezwaren een voldoende gemotiveerde betwisting inhouden van de juistheid van deze zienswijze, aldus HR 3 mei 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ1468, *RvdW* 2013, 673 (X./SZA).

Gemengde oordelen

Naar mijn (verder niet met statistiek gestaafde) inschatting hebben de meeste oordelen een gemengd karakter. Daarbij gaat het om toepassing van rechtsnormen die naar hun aard een waardering en onderlinge weging van de relevante omstandigheden vergen. De omstandighedenwegin bij onrechtmatige gevaar-zetting, in de juridische volksmond de 'Kelderluik'-afweging, is hiervan een voorbeeld. De aangelegde norm behelst in die gevallen het rechtsoordeel (wat is de toets en welke omstandigheden zijn daarbij relevant?), terwijl de door de norm vereiste waardering en onderlinge weging feitelijk van aard zijn. Het rechtsoordeel is op zichzelf volledig in cassatie toetsbaar, het feitelijke oordeel laat de Hoge Raad aan de feitenrechter.

Als de feitenrechter de juiste maatstaf heeft aangelegd en er blijk van heeft gegeven de verschillende (aangevoerde) relevante omstandigheden te hebben gewogen, laat de Hoge Raad dit soort oordelen in stand met de overweging dat het hof geen blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting en zijn oordeel voor het overige, verweven als het is met waarderingen van feitelijke aard, in cassatie niet op zijn juistheid kan worden getoetst.⁹

3 Anticiperen op cassatie

Anticiperen op cassatie vereist in belangrijke mate het inspelen op rechts- en gemengde oordelen. Maar hoe gaat die anticipatie dan precies in zijn werk? Daarvoor is vooral kennis vereist van een aantal (appel- en cassatieprocesrechtelijke) regels. Door daarop tijdens verrichtingen in rechte en tijdens het opstellen van de processtukken te letten, kunnen de cassatiekansen worden gemaximaliseerd.

9 Asser/Korthals-Altes & Groen, *Cassatie in burgerlijke zaken*, Deventer: Kluwer 2015, nr. 146.

Vaststelling feitenrechter van gebeurtenissen ten processe prevaleert
Hiervoor is de 'feitelijke' taak van de rechter als vaststeller van de relevante feiten aan de orde geweest. Zijn feitelijke taak gaat echter verder. Ook de vaststelling van hetgeen ten processe is gebeurd (waaronder dus bij comparitie, getuigenverhoor, pleidooi enzovoort) is feitelijk van aard.¹⁰ Daarover laat zich pas met enige kans op succes klagen, als aan de hand van het proces-verbaal kan worden aangetoond dat echt iets anders is gebeurd dan de rechter heeft vastgesteld.¹¹ Dit rotsvaste geloof in de oplettendheid van de rechter dwingt ertoe te waarborgen dat alle voor de cliënt belangrijke (en voordelige) feiten, verklaringen enzovoort¹² in het proces-verbaal zijn opgenomen en dat eventuele voor de cliënt nadelige gebeurtenissen zo veel als mogelijk buiten het proces-verbaal blijven (toegegeven: dat zal vaak niet lukken, omdat de advocaat van de wederpartij op hetzelfde gespitst is).

Als het verloop van het pleidooi of de comparitie gunstig lijkt te zijn geweest, loont het verder direct het proces-verbaal te vragen. De vraag of er cassatiemogelijkheden zijn, komt namelijk vaak pas maanden, zo niet jaren, na een pleidooi of comparitie op. Als dan pas om een afschrift van het proces-verbaal wordt gevraagd, verstrekken rechtban-

ken en hoven, zo leert de ervaring, één A4'tje met de eenregelige vaststelling: 'Partijen hebben gepleit volgens hun pleitnota.'

Stellingen moeten zijn uitgewerkt en worden enkel in juridische context beoordeeld
Ook de uitleg van processtukken is volgens de Hoge Raad feitelijk van aard.¹³ De feitenrechter bepaalt dus wat de strekking van een bepaalde stelling of verweer is. Het is daarom van belang zo duidelijk mogelijk aan te geven binnen welke juridische context een stelling wordt betrokken. De feitenrechter hoeft een ter uitleg van een overeenkomst betrokken stelling (dat is X nooit zo medegedeeld, dus X hoefde dat niet zo te begrijpen) niet in het kader van bijvoorbeeld een (subsidiar) dwalingsberoep te behandelen. Die verplichting ontstaat pas als die stelling ook duidelijk in die dwalingscontext is betrokken.¹⁴ In hoger beroep dreigt zo'n enkelvoudige context des te sneller, omdat een rechtbankvonnis nog weleens per overweging wordt bestreden. Met name nieuw aangevoerde feiten staan daarmee bloot aan het gevaar slechts te worden beoordeeld in het kader van het thema van de bestreden overweging.¹⁵

Dit gevaar laat zich minimaliseren door éerst het eigen verhaal (voldoende gemotiveerd) uiteen te zetten en pas daarna de verschillende vorderingsgrondslagen of verweren te noemen. Daarbij kan dan expliciet terug worden verwezen naar de daarvoor relevante feiten. In appel kan dezelfde methode worden gehanteerd, waarbij de grieven aan het eind van de memorie worden geformuleerd of (als geïntimeerde) bestreden.¹⁶

Ook de vraag of – in het licht van het partijdebat – een bepaalde stelling of betwisting daarvan voldoende is gemotiveerd, laat de Hoge Raad in vergaande mate aan de feitenrechter. Immers, de eisen die aan een stelling of betwisting daarvan worden gesteld zijn steeds afhankelijk van wat de wederpartij er tegenover stelt. Dat is een feitelijke afweging. Elke stelling of betwisting daarvan moet zo ver als mogelijk (in de juiste context) worden uitgewerkt in het licht van hetgeen daartegenin is gebracht. Dat vereist dat zowel de omstandigheden die voor het ingeroepen rechtsgevolg van belang zijn zo volledig mogelijk worden aangevoerd (bijvoorbeeld: X heeft de overeenkomst zo mogen begrijpen omdat [A], [B] en [C]), alsook dat de juistheid van die gestelde omstandigheden [A], [B] en [C] weer – in het licht van de betwisting daarvan – zo volledig mogelijk wordt onderbouwd. Op het zinnenet 'al hetgeen eiser stelt wordt betwist', hoeft de rechter dus geen acht te slaan, net zomin als op rapporten waarvan de inhoud 'als herhaald en ingelast moet worden beschouwd' of waarnaar slechts ongemotiveerd wordt verwezen.

10 Asser/Korthals-Altes & Groen, *Cassatie in burgerlijke zaken*, Deventer: Kluwer 2015, nr. 157.

11 Zie bijvoorbeeld HR 2 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9898, NJ 2012, 157 (X/Y) en HR 16 april 2004, ECLI:NL:HR:2004:A01941, NJ 2004, 425 (*Laurus/Eiting*). Als het proces-verbaal enig aanknopingspunt biedt dat de vaststelling van het hof correct is, ook al biedt het voor het tegenovergestelde eveneens (of zelfs meer) aanknopingspunten, lijkt zo'n klacht al weinig slagingskans meer te hebben.

12 Voor zover in hoger beroep feiten na het wisselen van de memorie van grieven en de memorie van antwoord eerst worden gesteld, dient men bedacht te zijn op de 'in beginsel strakke regel' (zie hierna § 3.3). Betwisting van een tardieve stelling kan leiden tot aanvaarding van de rechtstrijd op dat punt. Betwist de stelling zo nodig wel, maar enkel onder de voorwaarde dat de stelling tijdig is ingenomen. Wijs de rechter eerst op het feit dat de stelling tardief is.

13 Asser/Korthals-Altes & Groen, *Cassatie in burgerlijke zaken*, Deventer: Kluwer 2015 nr. 157.

14 Zie voor een fraai voorbeeld bijvoorbeeld de conclusie van Huydecoper vóór HR 29 juni 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW1280, NJ 2012, 411 (*Van der Vliet/Berregratte*) onder 27, waarin het ging om een cassatieklacht over de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid. In feitelijke instanties was slechts een beroep gedaan op de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid. Zo'n klacht loopt de kans vast te lopen op gebrek aan 'feitelijke grondslag'. Dat wil zeggen: er is eerder niet over gedebatteerd, dus valt het hof niet te verwijten daarover geen oordeel te hebben gegeven.

15 Op grond van de (positieve zijde van de) devolutieve werking moet de appelrechter in eerste aanleg betrokken stellingen – voor zover zij binnen de door de grieven ontsloten rechtstrijd vallen – alsnog onderzoeken. Die regel werkt over het algemeen slechts in het voordeel van de geïntimeerde. De appellant bepaalt immers met zijn grieven waarover het in hoger beroep nog gaat. Het hof moet vervolgens met inachtneming van de door de geïntimeerde in eerste aanleg (en hoger beroep) gevoerde verweren onderzoeken of die grieven slagen en of de vorderingen (alsnog)

moeten worden toe- of afgewezen. Ga dus steeds na of de in eerste aanleg ingenomen stellingen op grond van de devolutieve werking in hoger beroep weer een rol gaan spelen en of zij in de juiste context zijn gesteld. De regel dat beoordeling van stellingen plaatsvindt binnen de daaraan door de procespartij gegeven juridische context geldt *a fortiori* voor stellingen uit de eerste aanleg.

16 Vgl. Asser/Bakels/Hammerstein & Wesseling-van Gent, *Hoger beroep*, Deventer: Kluwer 2012, nr. 5.

De in beginsel strakke regel en de devolutieve werking

Met name twee appelprocesrechtelijke regels maken anticiperen op cassatie nog iets complexer. Ten eerste vereist de 'in beginsel strakke regel' als uitgangspunt dat partijen alle stellingen in appel bij de eerste memorie (van grieven of antwoord) moeten betrekken. Later betrokken stellingen, aangevoerde feiten of eiswijzigingen zijn als uitgangspunt tardief.¹⁷ De appellante moet dus bij grieven al anticiperen op eventuele door de wederpartij bij antwoord te voeren verweren.¹⁸ In strijd met de natuurlijke advocatenneiging om sluipend langs slapende honden te gaan, zal de appellant zich dus bijvoorbeeld bij grieven al moeten voorbereiden op een eventueel verjaringsberoep. Wie de wederpartij niet direct op dat spoor wil zetten, kan de stuiting daarvan bij grieven enigszins verhuld brengen: 'X heeft Y bij brief van 15 juli 2007 aansprakelijk gesteld voor (...)'.¹⁹

17 Zie bijvoorbeeld HR 8 mei 2015, ECLI:NL:HR2015:1224, RvdW 2015, 643 (B./F.), en HR 19 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI8771, NJ 2010, 154 (*Wertenbroek/Van den Heuvel*) en HR 20 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC4959, NJ 2009, 21 (*Willemsen/NOM*). Deze regel lijdt uitzondering (i) bij onduidelijke toestemming van de wederpartij, (ii) indien onverkorte toepassing in strijd zou komen met de eisen van de goede procesorde en (iii) wegens de bijzondere aard van de procedure.

18 Overigens mag de appellant natuurlijk nog wel bij memorie reageren op in het incidenteel hoger beroep door de geïntimeerde betrokken (nieuwe) stellingen: HR 8 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY6699, RvdW 2013, 254 (A./LTO).

19 Aardig is nog dat het Franse Cour de Cassation zo'n temporele beperking (mede om dit toch wat wonderlijke gevolg te voorkomen?) niet accepteert: Cour de Cassation, Avis van 21 januari 2013, nr. 1300005, ECLI:FR:CCASS:2013:AV00005. Overigens zijn tal van situaties denkbaar waarin deze regel naar mijn mening veel te streng uitwerkt. Stel bijvoorbeeld dat appellante inderdaad stelt dat de aansprakelijkstelling van 15 juli 2007 dateert. Vervolgens stelt de geïntimeerde eerst bij memorie van antwoord uitvoerig dat appellante al vóór 15 juli 2002 bekend was met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon en de vordering daarom op de voet van art. 3:310 lid 1 BW al eerder dan 15 juli 2007 was verjaard. Zou de in beginsel strakke regel ook op zo'n situatie zien, dan zou de appellante ook steeds uiten moeten zetten dat hij niet eerder met de schade en daarvoor aansprakelijke persoon bekend was. Er zijn uiteraard vele anderen voorbeelden denkbaar. Mijns inziens leidt zo'n strikte toepas-

Volgens de Hoge Raad mogen eerder ingenomen stellingen of gestelde feiten later wel worden gepreciseerd. Dat gebeurde in *Beeldbrigade/Hulskamp*.²⁰ Beeldbrigade stelde tijdens de eerste memorieronde dat zij haar vordering jegens Hulskamp 'eind 2005' had gestuit. Bij pleidooi verduidelijktte zij het ging om 1 december 2005. Dat was volgens de Hoge Raad slechts een precisering. Deze regel biedt ruimte de hiervoor besproken 15 juli-brief nog bij pleidooi als (tijdig) beroep op stuiting te presenteren. De grens tussen een precisering en nieuwe grief is echter dun. Wie twijfelt, kan een duidelijke stuiting maar beter direct expliciet inroepen.²¹

De (positieve zijde van de) devolutieve werking compliceert de appelprocedure nog verder. Klassiek is de situatie dat de onrechtmatige daadvordering in eerste aanleg is toegewezen, waarna de wanprestatievordering niet meer aan de orde is gekomen (of is afgewezen). Slagen de grieven tegen het onrechtmatige daadsoordeel, dan moet het hof zich ten volle buigen over het door partijen gevoerde wanprestatedebat. De appellante moet zijn soms broodnodige aanvullende verweer tegen die wanprestatiegrondslag al bij grieven volledig uitwerken.

sing van de regel tot veelal zinledige onderdelen in de memorie van grieven, omdat de geïntimeerde uiteindelijk dat verjaringsberoep achterwege laat. Is de goede procesorde er dan eigenlijk niet meer bij geholpen als het hof de appellante eenvoudigweg nog een reactiemogelijkheid biedt indien zo'n verjaringsberoep plots de kop opsteekt in plaats van hem met mogelijk nodeloos werk op te zadelen? Het hof heeft in elk geval wel die bevoegdheid (maar dus niet de plicht): vgl. HR 10 juni 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP9994 NJ 2012, 405 (*Van den Hoek/Pots*).

20 HR 27 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV301, NJ 2012, 293 (*Beeldbrigade/Hulskamp*).

21 Veel gevaar levert dat trouwens ook niet op. Het inroepen van een geheide stuiting, neemt voor de wederpartij immers de zin weg de verjaring nog in te roepen. Pas als de stuiting twijfelachtig is, doemt een probleem op. In dat geval zit er niets anders op dan een afweging te maken tussen enerzijds de wederpartij op het spoor te zetten van de verjaring en anderzijds de mogelijkheid dat de rechter de na eerste memorie ingeroepen stuiting tardief vindt.

Geïntimeerden hebben soms, gesterkt door de smaak van de overwinning, de neiging in appel achterover te gaan zitten. Ook zij kunnen door de devolutieve werking echter voor verrassingen komen te staan. Stel, de appellante heeft in eerste aanleg uitvoerig betoogd dat voornoemde wanprestatievordering is verjaard of dat de overeenkomst nietig is. Als zijn grief tegen de toegewezen onrechtmatige daadvordering slaagt, zal de appelrechter bij de beoordeling van de wanprestatiegrondslag rekening moet houden met dat verjarings- of nietigheidsberoep. Daarop moet geïntimeerde anticiperen.

Bewijsaanbod in hoger beroep

Ten slotte is het bewijsaanbod in appel een belangrijk aandachtspunt. Allereerst geldt het bewijsaanbod – anders dan soms wordt gedacht – alleen voor het *getuigenbewijs*. Al het andere bewijs moet door partijen direct worden geproduceerd.²² Juist omdat getuigen zich niet als productie laten overleggen, kent art. 166 Rv een ruime regeling voor het toelaten tot het horen van getuigen.

De Hoge Raad stelt aan het bewijsaanbod in appel echter strengere eisen dan in eerste aanleg. De partij die in appel bewijs aanbiedt van feiten waarvan zij de bewijslast draagt, moet voldoende concreet duidelijk maken op welke van haar stellingen het bewijs precies betrekking heeft en, voor zover mogelijk, welke getuigen daarover kunnen verklaren (maar niet: wat zij kunnen verklaren).²³ Deze eis geldt niet als het aanbod ziet op het leveren van tegenbewijs: het ontkrachten van de stellingen

22 Zie bijvoorbeeld HR 9 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9204, NJ 2012, 174 (X/Y). Daarin heeft de Hoge Raad beslist dat die regel ook geldt voor overlegging van confraternele correspondentie. Als partijen die correspondentie willen overleggen, moeten de advocaten dus tijdig – zo met overlegging niet wordt ingestemd – voor (positief) advies van de deken zorgdragen (zie art. 12 van de gedragsregels 1992).

23 Zie bijvoorbeeld HR 31 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:3075, NJ 2010/485 (*Feijen/Stienen Beheer*) en HR 9 juli 2004, ECLI:NL:HR:2004:A07817, NJ 2005, 270 (OZ/Roozen).

van de bewijslastdrager. In dat geval is als uitgangspunt een algemeen bewijsaanbod voldoende. Als er in eerste aanleg echter al getuigen (al dan niet schriftelijk) hebben verklaard, moet in beide gevallen worden vermeld waarom deze getuigen nogmaals gehoord moeten worden.²⁴

Men kan in appel dus niet vertrouwen op het vaak summiere bewijsaanbod dat is opgenomen in de meeste modellen. Steeds is een analyse van de bewijslastverdeling ver-

eist. Blijkt de bewijslast op de eigen cliënt te rusten, dan moet specifiek bewijs worden aangeboden. Mijns inziens is een opsomming van de ten bewijze aangeboden stellingen in een apart hoofdstuk 'bewijsaanbod' het overzichtelijkst. Men kan er ook voor kiezen bij elke betrokken stelling een bewijsaanbod te doen. Dat levert (vooral bij omvangrijke processtukken) voor de rechter (en cassatieadvocaat) wel een langdurige zoektocht op. Som desnoods de stellingen aan het eind van de memorie onder 'bewijsaanbod' nog eens op. <<

CONCLUSIE

Anticipatie op cassatie laat zich in abstracto grofweg in tien regels samenvatten:

- | | | | |
|-------|--|--------|--|
| (i) | Doe steeds op alle relevante rechtsgronden expliciet een beroep; vertrouw niet te veel op aanvulling daarvan door de rechter. | (vi) | Anticipeer in hoger beroep (indien mogelijk wat verdekt, maar niet te vaag) op eventuele (nieuwe) verweren van de wederpartij. |
| (ii) | Zorg bij de structurering van het (appel)processtuk dat de aangevoerde feiten en betrokken stellingen steeds in de context van elk van de ingeroepen rechtsgronden terugkomen. | (vii) | Na de eerste memorie betrokken nieuwe stellingen zijn in beginsel tardief; wijs de rechter daarop en reageer slechts onder de voorwaarde van tijdigheid. |
| (iii) | Werk zowel de voor de ingeroepen rechtsregel relevante omstandigheden alsmede het bewijs van de juistheid van die omstandigheden (voor zover betwist) zo ver mogelijk uit. | (viii) | Ga na op wie de bewijslast rust en specificeer, indien de bewijslast op de cliënt rust, in hoger beroep het bewijsaanbod. |
| (iv) | Betrek in hoger beroep alle (nieuwe) stellingen direct in het eerste processtuk. | (ix) | Zorg ervoor dat processen-verbaal op cruciale punten geen twijfel laten over de gebeurtenissen. |
| (v) | Analyseer welke in eerste aanleg | (x) | Wijs de rechter op specifieke motiveringsregels. |

²⁴ Zie bijvoorbeeld HR 3 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU6496, NJ 2012, 97 (Willemsen/Bakker) en HR 12 september 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF7677, NJ 2005, 268 (T. Import-Export/Nationale-Nederlanden).

advertentie



ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT

AGENDA NAJAAR 2015

- 06/10** Het Medisch Specialistisch Bedrijf in juridisch perspectief
- 3/11** Klacht- en tuchtrecht en kwaliteitsregulering in de gezondheidszorg
- 12/11** Psychiatrie voor juristen
- 17/11** Strafrecht in de gezondheidszorg

5

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

PUNTEN
PO
ADVOCATUUR

Voor meer informatie en inschrijven: www.avgr.nl

Misbruik van bevoegdheden in het bestuursrecht

De toepassing van artikel 3:13 BW buiten het vermogensrecht.

Mark West¹

In het eerste lid van art. 3:13 BW is neergelegd dat een persoon aan wie een bepaalde bevoegdheid toekomt, deze niet kan invoeren voor zover die bevoegdheid wordt misbruikt. Daarvan kan ingevolge het tweede lid sprake zijn als een bevoegdheid wordt aangewend met geen ander doel dan een ander te schaden of met een ander doel dan waarvoor de betrokken bevoegdheid is verleend. Ook kan misbruik van bevoegdheid aan de orde zijn wanneer de verhouding tussen het belang bij de uitoefening van een bevoegdheid en het belang dat door de uitoefening wordt geschaad, zodanig onevenredig is dat naar redelijkheid niet tot bevoegdheidsuitoefening had kunnen worden overgegaan. Deze norm uit art. 3:13 BW geldt in alle civielrechtelijke rechtsverhoudingen en wordt niet – zoals dat het geval is bij de norm uit art. 3:12 BW – in het kader van de redelijkheid en billijkheid vastgesteld.²

Anders dan in het civiele recht is in het bestuursrecht per definitie sprake van ongelijke rechtsverhoudingen (individuele belangen vs. algemeen belang). De rechtspositie van (rechts)personen in het bestuursrecht kan worden omschreven als afhankelijk van specifiek overheidshandelen. Daar volgt uit dat niet snel mag worden aangenomen dat een burger een bestuursrechtelijke bevoegdheid jegens de overheid misbruikt. Een bepaling met de strekking van art. 3:13 BW op grond waarvan het invoeren van

bestuursrechtelijke bevoegdheden door (rechts)personen wordt genormeerd, ontbreekt dan ook in de Awb. De gedachte is dat een burger de nodige ruimte moet hebben om tegen overheidshandelen op te kunnen komen.³ Dit betekent echter niet dat een bestuursrechtelijke bevoegdheid nooit kan worden misbruikt. Art. 3:13 BW biedt ook in het bestuursrecht uitkomst: op grond van art. 3:15 BW kan art. 3:13 BW buiten het vermogensrecht toepassing vinden, voor zover de aard van de rechtsbetrekking zich daar niet tegen verzet.

Het thema van misbruik van bevoegdheden is al enige tijd zeer actueel in het bestuurs(proces)recht; in het kader van de dwangsomregeling van de artt. 4:17 e.v. Awb in combinatie met de uitoefening van de ex art. 3 lid 1 van de Wet openbaarheid van bestuur voor eenieder geldende bevoegdheid tot het indienen van verzoeken om informatie bij bestuursorganen. Door zowel de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State als het Gerechtshof in Den Haag is in 2014 bevestigd dat de bestuursrechtelijke aard van de rechtsbetrekking tussen een burger en de overheid bij het indienen van aanvragen door die burger – zoals een Wob-verzoek – er niet aan in de weg staat dat ook in die verhouding een bevoegdheid door een burger jegens de overheid kan worden misbruikt.⁴

Wanneer misbruik zich voordoet, kan de uitoefening van een bevoegdheid op grond van art. 3:13 jo. art. 3:15 BW en eventueel als onrechtmatige daad in kort geding door de burgerlijke rechter worden verboden of beperkt. Een dergelijke vordering kan voor bestuursorganen (in het kader van de Wob) gewenst zijn omdat het ingevolge (art. 4:5 van) de Awb niet mogelijk is om ingediende aanvragen onbehandeld terzijde te leggen. Art. 3:13 BW maakt het mogelijk dat aan het indienen van aanvragen zelf door de burger beperkingen worden gesteld. Van een ongeoorloofde doorkruising van het systeem van de Awb door het invoeren van art. 3:13 BW kan gelet op voornoemde 'beperking' van de Awb, geen sprake zijn.

De bestuursrechter blijft gelukkig niet geheel met lege handen achter. De afdeling heeft in 2014 bepaald dat art. 3:13 jo. art. 3:15 BW ook voor de bestuursrechter een wettelijke grondslag biedt om processuele bevoegdheden van burgers zoals het instellen van beroep, te beperken. De bestuursrechter kan bij misbruik een niet-ontvankelijkheidsverklaring uitspreken, voor zover sprake is van zwaarwichtige redenen die maken dat een rechtzoekende te kwader trouw is geweest bij de uitoefening van een bevoegdheid.⁵ Zwaarwichtige redenen zijn vereist omdat een niet-ontvankelijkheidsverklaring feitelijk betekent dat een burger voor het aanhangige geschil niet langer gehoor kan vinden bij een bestuursrechter.

1 Advocaat bij Ploum Lodder Princen te Rotterdam.
2 P.A. Stein, *Groene Serie Vermogensrecht*, artikel 13 Boek 3.

3 Vgl. Rb. Oost-Brabant 26 april 2013, *Gst.* 2013/87 m.nt. C.N. van der Sluis.

4 ABRS 19 november 2014, *Gst.* 2014/124 resp. Hof Den Haag 28 januari 2014, *Gst.* 2014/59, beide m.nt. M.A.J. West en C.N. van der Sluis.

5 ABRS 19 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4135 r.o. 7.1 en ECLI:NL:RVS:2014:4129, r.o. 5 en 5.1.



Beeld: Shutterstock

Zeven LinkedIn-lessen

Als u zoekt naar een nieuwe baan is de kans groot dat u LinkedIn raadpleegt. Behalve voor de volgende stap in uw carrière, kunt u LinkedIn ook gebruiken als *business development tool*. Zeven tips voor een beter gebruik van LinkedIn.

Nathalie Gloudemans-Voogd

Bijna een derde van alle Nederlanders, heeft een LinkedIn-profiel. Nederlandse hoogopgeleiden die een nieuwe baan zoeken, surfen eerst naar het sociale netwerk voor professionals, blijkt uit onderzoek van Intelligence Group. LinkedIn biedt ook een platform om u te positioneren als expert, wat kan zorgen voor nieuwe cliënten en andere kansen. Het *Advocatenblad* verzamelde zeven tips om de mogelijkheden van het platform optimaal te gebruiken.

Vul uw profiel volledig in

Uw LinkedIn-profiel is voeding voor zoekresultaten, binnen LinkedIn zelf maar ook in Google, zegt onder meer zoekmachineoptimalisatieconsultant Moz. Wilt u dus boven komen drijven als potentiële cliënten, *recruiters* of werkgevers bepaalde zoektermen hanteren dan is het zaak uw profiel goed in te vullen. Vergeet niet een samenvatting toe te voegen. Link naar uw publicaties en geef daarbij een korte introductie. Als u gewerkt heeft aan

een bijzonder project (waarvan u uw betrokkenheid mag delen), kunt u dat uitlichten in de sectie 'Projects'. Weet ook dat u de verschillende onderdelen van uw profiel – ervaring, opleiding, talen et cetera – naar eigen keuze kunt verplaatsen. Voor een groter onderscheidend vermogen plaatst u een achtergrondfoto bij uw profiel.

Laat de headline meer spreken

Uw *professional headline* kan meer zijn dan alleen 'advocaat'. 'Je headline is je

ingedikte propositie,' sprak LinkedIn-expert Floris ten Kate recent op een bijeenkomst over LinkedIn van kennisnetwerk ICN. 'Advocaten kunnen beter focus aanbrengen in hun *headlines*. Wat is je toegevoegde waarde? Hoe onderscheid jij je van andere advocaten? Wat is je oplossend vermogen?' Overweeg daarom uw *headline* te laten spreken; voeg in elk geval uw specialisme toe en denk na over wat u uw cliënten biedt. Onder 'Experience' is ruimte voor de officiële benaming van uw functie.

Gebruik LinkedIn als CRM

Ziet u soms connecties die u niet meer kunt plaatsen? Dan wordt het tijd om bij profielen het tabje 'Relationship' te vullen. Hier kunt u voor uw eigen informatie toevoegen hoe u iemand heeft ontmoet, kunt u een herinnering toevoegen om op een specifiek moment contact te zoeken en is het mogelijk om tags en notities op te nemen. Zo wordt LinkedIn uw eigen klantbeheerapplicatie. Als u zich aanleert bij elke nieuwe connectie dit tabblad in te vullen, hoeft u nooit meer te puzzelen op een relatie en heeft u direct aanknopingspunten voor contact.

Ga de dialoog aan

U kunt meer zichtbaarheid voor uzelf creëren als u converseert op LinkedIn. Discussieer in relevante groepen, reageer op updates van uw relaties, feliciteer iemand met een overstap. Voor luie netwerkers is er de functie 'Keep in touch'. In dit kader aan de rechterkant van de homepage scrollt u langs vijftien nieuwe ontwikkelingen in uw netwerk zoals jubilea en nieuwe banen. Feliciteren of *liken* vraagt slechts een muisklik.

Laat zien dat u een mens bent

'Verkopen is tegenwoordig verboden. We gaan relaties aan,' zegt Ten Kate. Volgens de LinkedIn-expert brengt social media de menselijke maat terug in de samenleving. 'Op LinkedIn kun je best laten zien wat je privé interesses zijn,' vindt Ten Kate. 'Dat is een haakje om binnen te komen. Je wordt toegankelijker.' Een apart social media beleid binnen advocatenkantoren is volgens Ten Kate niet nodig; dat volgt vanzelf als het bedrijf een duidelijke visie heeft.

Ga bloggen op LinkedIn

In het kader van kennisdelen kunt u natuurlijk een eigen blog bijhouden, maar u kunt uw content ook publice-

ren op LinkedIn Pulse. Volgens LinkedIn krijgen deze publicaties gemiddeld zes keer meer views van mensen, ook buiten uw directe netwerk. De Amerikaanse marketeer Paul Shapiro onderzocht drieduizend publicaties op Pulse; hij adviseert de titel te formuleren als een 'how to' of een lijstje en acht plaatjes te gebruiken. U vindt het platform onder de link 'Interests' op uw profiel.

Onderhoud uw SSI

Uw *Social Selling Index* is een getal dat aangeeft hoe relevant u bent voor uw netwerk. Tegelijkertijd geeft de SSI u een goed beeld waar u uw activiteiten op LinkedIn nog kunt aanscherpen. LinkedIn berekent uw SSI elke dag opnieuw. Hoe de score wordt opge maakt, is niet helemaal bekend; LinkedIn geeft wel een aantal indicatoren. Zo draagt een volledig profiel er aan bij en meet LinkedIn in hoeverre u het platform gebruikt om mensen te vinden en daar de interactie mee aan te gaan. Ook de content die u deelt via LinkedIn, de groepen waar u deel van uit maakt en de reacties die u geeft zorgen voor een hogere SSI. Op <https://www.linkedin.com/sales/ssi> kunt u uw eigen, dagelijkse score achterhalen en verbeterpunten voor uw profiel vinden.

advertentie

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN
AantjesZevenberg ADVOCATEN

Mr K. Aantjes tel. 070 - 390 62 60
aantjes@ aantjeszevenberg.nl



Ter verbreding van ons kantoor zoeken wij:

EEN ERVAREN ADVOCaat MET EEN CIVIELE PRAKTIJK

Veldhuijzen & Nuiten is één van de grotere, op het ondernemingsrecht gerichte, kantoren in Dordrecht.

Wij zoeken een ondernemende kandidaat die reeds enige praktijk heeft opgebouwd en deze bij ons wil voortzetten c.q. uitbouwen. Kandidaten moeten naast enthousiasme voor het vak over een goed analytisch vermogen beschikken en zowel zelfstandig als in teamverband kunnen werken.

De praktijk is zowel nationaal als internationaal en wij zoeken dus iemand met goede talenkennis, die minimaal het Engels in woord en geschrift goed beheerst. De onderlinge verhoudingen op kantoor zijn uitstekend en er wordt veel samen ondernomen.

Bij interesse kunt u contact opnemen met Pim J.E.M. Nuiten

Tel.: 078-6133966 E: mail@veldlaw.nl W: www.veldlaw.nl

Burg. de Raadsingel 89
3311 JG DORDRECHT

Postbus 1080
3300 BB DORDRECHT



Het sluitende puzzelstuk



CAMINADA & VAN LEEUWEN
gerechtsdeurwaarders & incasso

Ondernemingsweg 2D
2404 HN Alphen aan den Rijn
T 0172 44 36 34
F 0172 44 36 50
E info@cvl-incasso.nl
I www.cvl-incasso.nl

HENDRIKSEN & MÜHREN STRAFRECHT ADVOCATEN

Hendriksen & Mühren Strafrecht Advocaten is op zoek naar een gevorderde **advocaat-stagiaire**.

Ben jij een hardwerkende bevoegde jurist met relevante werkervaring?

Stuur dan je sollicitatiebrief met motivatie, CV en eventueel een foto naar: hendriksen@strafrechtadvocaat.tv

Schoolplein 2
1441 GV Purmerend
T: 0299-200223
F: 0299-421685
www.strafrechtadvocaat.tv

WEENING STRAFRECHTADVOCATEN

Vacature
ERVAREN

STRAFRECHTADVOCaat

Voor onze nieuwe vestiging in Utrecht zoeken wij een strafrechtadvocaat die binding heeft met de Randstad.

Wij bieden de zekerheid van een vast salaris, met daarnaast een omzetgerelateerde bonusregeling.

Belangrijke eigenschappen:

- flexibel
- gedreven
- juridisch sterk
- commerciële instelling.

Sollicitaties kunt u richten aan:
mr. S. Weening, weening@weening.net

MHA-Advocaten

Huissensstraat 55 Arnhem
www.mha-advocaten.nl

Wegens vertrek uit de advocatuur van twee collega's zijn wij op zoek naar twee

Advocaten

die op basis van kostendeling werkzaam willen zijn op een of meer van de volgende rechtsgebieden:
Algemeen civiel recht, letselschade, personen- en familierecht, strafrecht

Reacties aan: mr. Lucienne Veenstra
lucienneveenstra@mha-advocaten.nl
telefoon 026-3229147

VAN HOUT ADVOCATEN

Als aanvulling op onze praktijk in het centrum van Hilversum zijn wij op zoek naar een ondernemende

advocaat

om op basis van kostendeling een samenwerking aan te gaan. De voorkeur gaat uit naar een advocaat met kennis van één of meer van de navolgende rechtsgebieden: strafrecht, erfrecht, bestuursrecht, familierecht of ondernemingsrecht, hoewel het voeren van een algemene praktijk ook geen enkel probleem is.

Van Hout advocaten is een gespecialiseerde praktijk die voldoet aan de kwaliteitsnormen van de vereniging LSA en Vereniging voor Arbeidsrecht. Vanwege de vraag van cliënten is een aanvulling op breder terrein meer dan welkom.

Reacties naar H.M. van Hout: hvhout@vanhoutadvocaten.nl - Tel. 06-13843713
Website: www.vanhoutadvocaten.nl

ORDEBERICHTEN

Gerbrandydebat 2015

Kamerleden en advocaten kruisen de degens op 11 november tijdens het zesde Gerbrandydebat in Sociëteit De Witte in Den Haag over actuele vraagstukken op het snijvlak van advocatuur en politiek. Het debat is een jaarlijks terugkerend evenement. Het inleidend pleidooi wordt gehouden door de minister van Veiligheid en Justitie Ard van der Steur en zal gaan over de kwaliteit van de rechtspleging. Daarna zullen politici en advocaten naast dit thema debatteren over de afliesterpraktijken



die leiden tot onrust binnen de advocatuur, met als vraag: hoe ver mag men gaan in de strijd om veiligheid? Dit alles onder de bezielende leiding van politiek commentator Ferry Mingelen.

Het debat begint om 18.00 uur (inloop 17.30 uur) en duurt tot 20.00 uur. Ter afsluiting vindt een borrel plaats in de Pleinzaal van Sociëteit De Witte.

Houdt uw e-mail in de gaten voor de uitnodiging. Het bijwonen van het debat is geheel kosteloos.

ORDEBERICHTEN

Innovatieplatform

De NOvA organiseert 'Het Innovatieplatform'; een serie bijeenkomsten waar met advocaten en overige experts wordt gesproken over ontwikkelingen die de advocatuur raken.

De eerste bijeenkomst is op dinsdag 13 oktober om 15.00 uur in het West-Indisch Huis in Amsterdam.

Onderwerpen die dan aan de orde komen zijn 'Alternative Business Structures' en 'Mediation'.

Er is veel belangstelling voor het evenement en intussen zijn alle plaatsen vergeven. Een tweede bijeenkomst van 'Het Innovatieplatform' staat gepland voor 1 december aanstaande. De NOvA stuurt hierover binnenkort een e-mailing.

COLOFON

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde
van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten. De Orde verzorgt de rubrieken Van de Orde, Geschillencommissie, Tuchtrect, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling algemene
raad Nederlandse orde van
advocaten

- Walter Hendriksen (algemeen deken)
- Bart van Tongeren (plaatsvervangend deken)
- Hans Vogels
- Marjan van der List
- Bert Fibbe
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Leonard Böhmer
- Aai Schaberg

Bureau van de Orde

Raffi van den Berg (algemeen secretaris)

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
KvK-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01
Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk

helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde
van advocaten

Facebook

Nederlandse orde
van advocaten

ORDEBERICHTEN

Alternatief
voorstel invulling
kwaliteitstoetsen

De algemene raad moet op grond van het nog in te voeren artikel 26 van de Advocatenwet invulling geven aan kwaliteits- toetsen die de kwaliteit van de advocatuur bevorderen. Tijdens de vergadering van het college van afgevaardigden op 16 september presenteerde de algemene raad een systeem van kwaliteitstoetsen dat via kantoren wordt uitgevoerd.

Het voorgestelde systeem bevat een aantal richtingen die de AR beschouwt als minimale invulling van kwaliteitstoetsing. Het gaat om een vorm van intercollegiale kwaliteitsbevordering, het opzetten van een reeds verplicht klanttevredenheidssysteem en bijvoorbeeld een ontwikkel- en opleidingsplan per advocaat. Ook denkt de AR aan het meer transparant maken van het aanbod van advocaten voor rechtzoekenden. De AR komt hiermee tegemoet aan de wensen en behoeften van de beroepsgroep.

Een eerder voorstel van *peer review* met verplichte dossierinzage heeft de AR laten varen. 'Dat een kwaliteitssysteem een element van intercollegiale kwaliteitsbevordering bevat, ziet de NOvA als belangrijk uitgangspunt,' zegt AR-lid Hans Vogels. 'Hoe dit kwaliteitssysteem eruit komt te zien, wordt in nader overleg met de balie bepaald.' De gedachte is dat aansluiting wordt gezocht bij bestaande kwaliteitssystemen binnen kantoren. Eenmanskantoren en kantoren tot en met vijf advocaten kunnen onderling een netwerk vormen voor intercollegiale toetsing.

De algemene raad zal de kwaliteitssystemen van kantoren toetsen. De kosten zullen naar verwachting 45 euro per advocaat per jaar bedragen. De NOvA gebruikt het najaar van 2015 en een deel van 2016 voor de verdere invulling.

TRANSFERS

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail ons kort uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.



NAAR EEN KLEINER KANTOOR

Conny Delissen-Buijnsters (55) was ruim dertig jaar advocaat bij CMS advocaten, waarvan ruim 21 jaar als advocaat-partner, voordat ze onlangs bij 2BW Advocaten in Nijmegen begon. 'Het was tijd voor verandering: niet langer dagelijks zo'n drie uur reistijd en niet langer de targetdruk en met name daardoor de interne onderlinge concurrentiestrijd over cliënt en zaak. 2BW Advocaten is een klein, modern kantoor met uitsluitend ervaren, gespecialiseerde advocaten. Fijn om cliënten vanuit 2BW tegen een gunstig tarief te kunnen adviseren op mijn rechtsgebieden; voornamelijk omgevingsrecht en bestuursrecht. Zeker gelet op de uitdagingen die de komende Omgevingswet biedt.'



PRAKTIJK VANUIT HUIS

Het idee om een eigen kantoor te beginnen had **Peyma Sholeh** (26) al langer. Met Sholeh Advocatuur in Hoofddorp, gespecialiseerd in strafrecht en sociaal zekerheidsrecht, waagde hij de sprong. 'Doordat ik vanuit thuis een praktijk voer, zijn mijn kosten laag en heb ik veel vrijheid. Hierdoor kan ik de veelal minder bedeelde, kwetsbare personen die ik op toevoegingsbasis bijsta de tijd en aandacht geven die ik nodig vind, zonder me te bekommeren over omzetcijfers. Zolang ik leuk en goed werk kan doen, ben ik gelukkig.'

NAAR ANDER KANTOOR

Arslan, mr. O.: Arslan & Ersoy Advocaten te Amsterdam

Beek, mw. mr. M.A. van: Baumgardt Bröckling & Van der Rijdt Advocaten te Barendrecht

Beerens, mr. P.: Ploum Lodder Princen te Rotterdam

Bierman, mr. B.: Finnius advocaten B.V. te Amsterdam

Boer, mr. C.R.N. de: Hendriks Reijntjes Advocaten te Maastricht

Braak, mr. J.W.L.M. ten: Bellius Advocaten te Bussum

Brouwer, mw. mr. J.: Advocatenkantoor Prinsengracht te Den Haag

Bracht, mw. mr. C.C.M. van: Baker & McKenzie te Amsterdam

Buijsman-Kip, mw. mr. C.C.: Mellema Advocaten te Haarlem

Bussink, mr. W.H.: Bierens Van Boven Advocaten te Assen

Buyink, mw. mr. E.A.: Lexence N.V. te Amsterdam

Creijghton-Sluijk, mw. mr. G.E.: Bosselaar & Strengers Advocaten te Utrecht

Damminga, mr. S.R.: Lemstra Van der Korst N.V. te Amsterdam

Dammingh, mw. mr. H.: Van Bladel Advocaten te Utrecht

Cohen, mw. mr. M.: Corten De Geer Advocaten te Amsterdam

Delissen-Buijnsters, mw. mr. C.M.A.: 2BW Advocaten te Nijmegen

Deventer, mr. H.J.: Valegis Advocaten te Den Haag

Frederiks, mw. mr. C.M.H.: NautaDutilh N.V. te

Amsterdam

Graaf, mr. A.J. van de: Advocatenkantoor Dex Legal te Heemstede

Greve-Kortrijk, mw. mr. A.: DNA Strafrechtadvocaten te Breda

Groot, mw. mr. N.A.D.: AKD te Brussel

Grosfeld, mw. mr. P.J.A.: Rijppaert & Peeters Advocaten te Oosterhout

Grundmeijer, mr. T.: Van Doorne N.V. te Amsterdam

Hakopian, mr. G.R.: De Brauw Blackstone Westbroek Brussel B.V. te Brussel

Ham, mr. P.L.H.: Aben & Slag Advocaten te Helmond

Handring, mw. mr. J.H.M.: Lina Advocaten te Venlo

Heide-Boertien, mw. mr. H. van der: Advocatenkantoor Prinsengracht te Den Haag

Hof, mw. mr. A.F.: Jahae Raymakers te Amsterdam

Hsieh, mw. mr. C.C.: HIL International Lawyers & Advisers te Amsterdam Zuid-Oost

Jonge, mw. mr. D.N. de: Cleerdin & Hamer te Rotterdam

Jongkind, mr. M.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam

Khalaf, mr. A.: Bruinsma Advocaten te Lemmer

Killestijn, mw. mr. W.E.: Blix Advocaten te Amsterdam

Kleef, mr. P.J.A.: Schijns advocaten te Utrecht

Koppen, mr. G.W.L.A.M.: Zuketto advocaten te Maastricht

Korfer, mw. mr. L.A.: Kennemer Advocaten te IJmuiden

Kos, mw. mr. M.G.: Bosselaar & Stengers Advocaten te Utrecht

Kwak, mw. mr. I.N.: INK Real Legal te Den Haag

Lange, mw. mr. S.: Advocaten van Nu te Den Bosch

Lieshout, mr. M.J.J. van: BLIX Advocaten te Amsterdam

Loon, mw. mr. A. van: AKD te Rotterdam

Malycha, mr. M.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam

Martens, mw. mr. C.E.: Van Doorne N.V. te Amsterdam

Masman, mr. R.E.G.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam

Meffert, mw. mr. M.: BAX advocaten belastingkundigen te Doetinchem

Megens-van Mierlo, mw. mr. K.: Liebrand Ruijs Advocaten te Oss

Möhlmann, mr. J.A.: Van Benthem & Keulen N.V. te Utrecht

Nieste, mr. J.H.A.: Scheers Advocaten te Herten

Obers, mr. M.: Goorts & Coppens Advocaten te Helmond

Overdam, mr. J. van: Advocatenkantoor Varrolaan te Utrecht

Overeem, mr. B.P. van: Corten De Geer Advocaten te Amsterdam

Panis, mr. S.: NautaDutilh N.V. te London

Peters, mr. A.J.H.: SWG Advocaten te Rosmalen

Phaff, mw. mr. S.M.J.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam

Putt, mr. P.J. van der: Parmentier Advocaten te Haarlem

Rosenberg Polak, mw. mr. T.L.: Houthoff Buruma te Brussel

Schoute, mw. mr. S.A.: Loyens & Loeff(USA) B.V. te

Utrecht

New York

Sluiter, mr. S.F.J.: Ploum Lodder Princen te Rotterdam
Snethlage, mr. R.A.I.: TeekensKarstens advocaten notarissen te Leiden
Snoeks, mr. M.L.C.: Marxman Advocaten B.V. te Amersfoort
Stap, mw. mr. M.D.B.: KBS Advocaten N.V. te Utrecht
Stavenuiter, mw. mr. S.M.: Fort Advocaten te Amsterdam
Swaay, mr. H.C.P. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Shanghai
Thoor, mw. mr. S.E.H. van: SWDV Advocaten te Haarlem
Tiemens, mw. mr. A.H.: Spong advocaten te Haarlem
Timmermans, mr. T.: Norton Rose Fulbright LLP te Amsterdam
Varela, mw. mr. L.: Kneppelhout & Korthals N.V. te Rotterdam
Veldjes, mr. W.M.: Rotshuizen Geense Advocaten te Leeuwarden
Verfuurden, mw. mr. C.: Schakenraad Advocaten te Eindhoven
Verschuur, mr. S.: Holland van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP te Amsterdam
Vletter, mr. W.S.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Voorberg, mw. mr. J.: Bouwman Van Dommelen Advocaten te Hardinxveld-Giessendam
Vos, mr. S.: yspeert vwl advocaten te Groningen
Vries, mr. M.H.: Huisadvocaat, Gemeente Amsterdam te Amsterdam
Wevers, mw. mr. A.M.: Boontje Advocaten te Amsterdam
Witmer, mr. N.A.: Arslan & Ter Wee Advocaten te Zwolle

Wollerink, mw. mr. E.: Baumgardt Bröckling & Van der Rijt Advocaten te Barendrecht
Yelpaze, mw. mr. S.: Berk Advocatuur te Amsterdam
Zwart, mr. S. de: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
Zwol, mr. R.J.L.: Staals Advocaten te Amsterdam
Naar nieuw(e) kantoor of associatie **Albayrak & Yilmaz Advocaten** (mw. mr. H. Yilmaz-Altindag te Rotterdam)
Anna Jonkhof advocaat (mw. mr. A.H. Jonkhof te Overveen)
Arbeidsrecht Plus Advocatenkantoor (mw. mr. J.J. Lauwen te Oss)
Barnsteen Advocatuur (mr. J. van Duijvendijk te Baarn)
Bénine Cohen advocatuur (mw. mr. B.R. Cohen te Vleuten)
Bolt (mr. B.A. Bendel te Utrecht)
Bringmann Advocaten BV (mw. mr. P.M.G.W. Bringmann te Amsterdam)
NautaDutilh N.V. (mr. M.F. Noome te New York)
Domstad Advocatuur (mr. M. Landsman te Utrecht)
De Goede Advocatuur en Consultancy (mr. P.M.J. de Goede te Winsum)
Drechtrecht Mediation & Advocatuur (mw. mr. J.C. Heijmann te Papendrecht)
Folkertsma Advocaten (mw. mr. D.W. Bosselaar te Valkenburg)
Groot-van Ederen Advocaat (mw. mr. C.H.P. Groot-van Ederen te Alkmaar)
Helmantel Advocatuur (mw. mr. M. Helmantel te Sappemeer)
Janssen/Recrejura Advies &

Advocatuur (mr. G. Janssen te Amsterdam)
Justiceforyou (mr. M.A.M. Karsten te Amsterdam)
Latham & Watkins (London) LLP (mr. M. Overmars te London)
Marjolein Nijkamp Advocaat (mw. mr. M. Nijkamp te Enschede)
mr. drs. R.V. van den Wildenberg Advocatenpraktijk (mr. drs. R.V. van den Wildenberg te Vught)
NOVO Advocaten (mw. mr. F. van Velden-van Passel te Breda)
ONS Advocaten (mw. mr. S.M.W. Cox te Roermond)
Paul, Weiss, Rifkind, Wharton & Garisson LLP (mr. A.H. Vermeulen te New York)
Penders Advocatuur (mr. J.M. Penders te Beek-Ubbergen)
Pitaval Advocatuur B.V. (mr. H. Hampe te Amsterdam)
RegCounsel Financial Services (mr. E.P.M. Joosen te Amsterdam)
Roethof & Aalmoes Advocaten (mw. mr. M.H. Aalmoes te Amsterdam)
Rube & Wijnveld Advocaten (mr. J.Chr. Rube en mr. F. Wijnveld te Amsterdam)
Ruse Consultancy (mr. J. de Vries te Best)
Schmeetz Legal Services (mw. mr. S. Schmeetz te Naarden)
Sesver de Jong (mw. mr. M. de Jong te Purmerend)
Sholeh Advocatuur (mr. G.P. Sholeh te Hoofddorp)
Sliepenbeek-VanCoolwijkVanGalen (mw. mr. S.E. van der Meer, mr. M.S. van Gaalen, mw. mr. S.J. Kerbusch, mr.



FRISSE OMGEVING

Na tien jaar bij een Utrechts kantoor gewerkt te hebben, begon vastgoedadvocaat en huurrechtsspecialist **Maaike Cohen** (37) per 1 september bij Corten De Geer Advocaten in Amsterdam. 'Ik was toe aan een frisse omgeving toen ik een leuk aanbod kreeg om in kleiner verband te werken, met een hoog expertisniveau. Die omgeving is prachtig, trouwens. Het kantoor ligt aan de Noordelijke IJ-oever, een kwartier van mijn huis vandaan, heel fijn na tien jaar forensen. Het is schitterend ingericht: een van de oprichters is fanatiek verzamelaar van moderne kunst met te weinig opslag thuis.'



EEN GOED BEGIN

Arthur van Heeswijck (31) begon per 1 september een eigen praktijk in Groningen, de stad waar hij studeerde en aansluitend werkte bij een middelgroot kantoor: Van Heeswijck advocaat aanbesteding/bouw. 'Ik kan mijn ervaring en kennis nu tegen een veel scherpere prijs inzetten. Mijn passie ligt vooral bij aanbestedingsrecht; ik ben gepromoveerd op een aanbestedingsrechtelijk onderwerp en publiceer regelmatig. Het opstarten vergde wat regelwerk, maar viel te overzien: ik had me goed voorbereid. Nu hoop ik me vooral op het gebied van acquisitie verder te ontwikkelen. Ik mag trouwens niet klagen over het aantal opdrachten dat ik tot dusver heb verworven.'

A.W.M. Willems, mw. mr.
M.E. Tuinman en mw. mr. P.J.
Montanus te Amsterdam)
TM Legal (mw. mr. T. Mohtarez
te Leiden)
**Van Heeswijk advocaat
aanbestedingbouw** (mr. A.J.
van Heeswijk te Groningen)
Van der Meer Advocaat
(mr. G.J. van der Meer te
Amsterdam)
Van Luyn Advocatuur (mr. B.P.
van Luyn te Amsterdam)
Van Manen Advocatuur (mw.
mr. R. van Manen te Woerden)
Vast. Advocaten (mw. mr. T.S.
Cnossen en mr. J.D. Poot te
Amsterdam)
Verhagen Advocatuur (mw.
mr. A.M.T.A. Verhagen te
Boxtel)
**Visscher en De Heuvel
Advocaten** (mw. mr. D. de
Heuvel en mw. mr. H.E.
Visscher te Papendrecht)
Vogelwijk Advocaten (mr. drs.
J.H.T. van Brunschot en mw.
mr. M. Lindhout te Den Haag)
Vriesendorp Advocaten B.V.
(mr. J.D. Vriesendorp te Den
Haag)

UIT DE PRAKTIJK

Bakermans, mw. mr. C.E.M.C.
Utrecht 01-09-2015
Bakker, mr. D.J. Zoetermeer
01-09-2015
Beijering-Beck, mw. mr. A.C.
Amsterdam 01-09-2015
Berkers, mr. W.G.P. Eindhoven
31-08-2015
Beun, mw. mr. N.C. Holten
01-09-2015
Brounts, mw. mr. R.L.
Frankfurt am Main 28-08-2015
Bosman, mw. mr. W.
Amsterdam 01-09-2015
Burg, mw. mr. J. Utrecht 01-
09-2015
Creighton, mr. Ph.N.M.
Amsterdam 01-09-2015
Daurer, mw. mr. M.S. Den
Haag 01-09-2015
Doodeheefver, mw. mr. A.B.A.
Amsterdam 01-09-2015
Drenth, mw. mr. B. Amersfoort
01-09-2015
Dzgal, mw. mr. H. Arnhem
01-09-2015
Edwards, mw. mr. R.L.
Amsterdam 26-08-2015
Eleveld, mr. M.J. Amsterdam
01-09-2015
Emstede, mr. V.G.T. van
Amsterdam 01-09-2015
Fredova, mw. mr. Eindhoven
01-09-2015
Gelder, mr. G.C.F. Amsterdam
01-09-2015
Goosen, mw. mr. E. Rijsbergen
01-09-2015
Groos, mw. mr. C.D.C. Alphen
aan den Rijn 01-09-2015
Huizenga, mr. M. Enschede
01-09-2015
Huizenga, mr. M.A. Frankfurt
am Main 25-08-2015
Iperen, mr. M.J. Huizen 01-
09-2015
Jong, mw. mr. I.Y. de
Amsterdam 01-09-2015
Kleyweg, mw. mr. E.M.
Amsterdam 18-08-2015
Keuning, mr. P.C. Leeuwarden
01-09-2015
Kits, mr. P.M. Utrecht 01-09-
2015
Lautenbach, mw. mr. G.E.T.
Amsterdam 01-09-2015
Lingmont, mw. mr. M.
Rotterdam 01-09-2015

Mampel, mr. M. Nijmegen
18-08-2015
Megen, mw. mr. S. Van
Boxmeer 01-09-2015
Metz, mr. W. Amsterdam
01-09-2015
Moaddine, mw. mr. K. Leiden
01-09-2015
Mulckhuijse, mw. mr. E.H.
Amsterdam 01-09-2015
Nieuwveld, mr. M.P. Den Haag
01-09-2015
Oijen, mr. G.M.J. Den Bosch
01-09-2015
Oosting, mr. P. Utrecht 31-
08-2015
Pasaribu, mr. A.A. Den Haag
31-08-2015
Pastoor, mw. mr. C.W.
Groningen 01-09-2015
Philips, mr. R.J. Amsterdam
01-09-2015
Rath, mr. B.G. Rotterdam
01-09-2015
Rooimans, mw. mr. M. Den
Haag 01-09-2015
Schelhaas, mw. mr. H.N.
Amsterdam 01-09-2015
Schekkerman, mw. mr.
Utrecht 01-09-2015
Schouten, mw. mr. M.M.
Bussum 31-08-2015
Schuilwerve, mw. mr. M.E.
Amsterdam 01-09-2015
Steenhoven, mw. mr. M. van
den Haarlem 31-08-2015
Tange-Visser, mw. mr. M.
Middelburg 01-09-2015
Thijssen, mw. mr. A.E.
Arnhem 01-09-2015
Veenstra, mw. mr. L. Utrecht
01-09-2015
Velden, mw. mr. M. Brussel
01-09-2015
Verhage, mw. mr. C.M. Den
Haag 01-09-2015
Verlegh, mr. S.J. Amsterdam
01-09-2015
Vooren, mw. mr. K.D. van der
Amsterdam 25-08-2015
Vugt, mw. mr. M.E. van Den
Bosch 01-09-2015
Werff, mw. mr. J.E. van der
Den Haag 01-09-2015
Wilden, mw. mr. N.
Amsterdam 01-09-2015
Wilschut, mw. mr. I.C.A.
Maastricht 01-09-2015
Woudenberg, mw. mr. M.C.
Amsterdam 01-09-2015

UITSPRAKEN

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Hester Uhlenbroek, Ed van Liere, Peter Drion, Harro Knijff, Carel Gaaf en Robert Sanders. De letterlijke tekst van de uitspraken is te vinden op tuchtrecht.nl.

TUCHTRECHT OOK VOOR TRUSTWERK- ZAAMHEDEN?

- Raad van discipline Amsterdam, 12 augustus 2014, zaak nr. 13-302A, ECLI:NL:TADRAMS:2014:203.
- Of een advocaat die trustwerkzaamheden verricht onder het tuchtrecht valt, hangt af van de vraag of de cliënt mocht verwachten dat hij als advocaat optrad.

Het kantoor van mr. X verrichtte voor klager trustwerkzaamheden,

waaronder het leveren van bestuurder(s), het leveren van fiscale diensten en het opstellen van overeenkomsten. Mr. X richtte een trustmaatschappij op waarin deze werkzaamheden deels werden ondergebracht.

Mr. X heeft zich volgens klager schuldig gemaakt aan ontoelaatbare belangenverstrengeling door een meervoudige rol op zich te nemen als advocaat, bestuurder en boekhouder/accountant van klager. Hij zou in die meervoudige rol, althans op ontoelaatbare wijze, zijn eigen belang (betaald krijgen van zijn rekeningen) hebben laten prevaleren boven het belang van klager. Mr.

X stelt hiertegenover dat hij zijn werkzaamheden voor klager niet heeft verricht in de hoedanigheid van advocaat, maar als bestuurder van klager, in het kader van een overeenkomst op grond waarvan hij trustwerkzaamheden zou verrichten. Daarom zou er tussen hem en klager geen advocaat-cliëntrelatie zijn ontstaan.

De raad overweegt dat volgens vaste jurisprudentie van het hof van discipline het advocatentuchtrecht blijft gelden wanneer een advocaat optreedt in een andere hoedanigheid dan die van advocaat. Het normensenaal waaraan de tuchtrechter dat handelen toetst,

is echter beperkter dan dat voor het handelen van de advocaat als zodanig. De gedragsregels voor advocaten komen bijvoorbeeld niet voor toepassing in aanmerking. De tuchtrechter dient slechts te toetsen of de advocaat zich bij de vervulling van zijn andere functie zodanig heeft gedragen dat daardoor het vertrouwen in de advocatuur is geschaad. Als dat het geval is, zal in het algemeen sprake zijn van handelen of nalaten in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt waarvan hem een tuchtrechtelijk verwijt kan worden gemaakt. De raad dient derhalve de vraag te onderzoeken of tussen mr. X

en klager een advocaat-cliëntrelatie tot stand is gekomen.

Bij aanvang van de relatie tussen klager en mr. X was mr. X reeds advocaat. Daarnaast was hij belastingadviseur en had hij een trustpraktijk. Bij een dergelijke gemengde praktijk zal een advocaat er jégens zijn cliënt geen misverstand over moeten laten bestaan in welke hoedanigheid hij optreedt. Al bij het aangaan van de overeenkomst dient hij daarover duidelijkheid te scheppen. Bij voorkeur legt hij dit schriftelijk vast. Dat heeft mr. X echter niet gedaan. Dat maakt de vraag of een advocaat-cliëntrelatie is ontstaan tot een kwestie van uitleg.

Uit de opdrachtbevestiging die het kantoor van mr. X aan klager heeft verzonden, komt niet een advocaat-cliëntrelatie naar voren. Verder is duidelijk dat de in de opdrachtbevestiging vermelde werkzaamheden zo niet uitsluitend, dan toch hoofdzakelijk passen bij een trust- en belastingadvieskantoor. De raad is van oordeel dat de verhouding tussen klager en mr. X niet kan worden gekwalificeerd als een advocaat-cliëntrelatie.

Daarom beoordeelt de raad slechts of mr. X zich bij de vervulling van zijn werkzaamheden voor klager zodanig heeft gedragen dat daardoor het vertrouwen in de advocatuur is geschaad.

Klachten ongegrond.

ANTEDATEREN IS VERBODEN

- Raad van discipline Arnhem-Leeuwarden, 15 december 2014, zaak nr. 14-123, ECLI:NL:TADRARL:2014:396.
- Een advocaat mag zich niet inlaten met het antedateren van stukken.

Mr. X stond de werkgever bij tegenover klagers, van wie klager I arbeidsongeschikt was en klager II hem bijstond in de onderhandelingen met zijn werkgever over beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Mr. X stuurde op 25 oktober 2013 klager II een plan van aanpak en antedateerde dit plan op 15 november 2012. Zo kon

worden aangesloten bij de informatie uit de probleemanalyse van dat moment (15 november 2012).

De raad overweegt dat het in strijd is met de betamelijkheid om het plan van aanpak te antedateren, ook al is de inhoud van het stuk op zichzelf genomen, met uitzondering van de datum, juist. Van een advocaat mag immers verwacht worden dat hij zich onder geen beding inlaat met het bewust modificeren van gegevens, zoals een datum, die voor het verdere verloop van een kwestie van belang zijn.

Mr. X heeft zich sinds haar inschrijving in 1985 niet eerder ten overstaan van de tuchtrechter hoeven verantwoorden. Zij heeft na het inzien van haar fout het plan van aanpak onmiddellijk ingetrokken en trekt in de klachtzaak het boetekleed aan.

Berisping.

RECHTSTREEKS CONTACT MET CLIËNT

- Hof van discipline 18 mei 2015, zaak nr. 7227, ECLI:NL:TAHVD:2015:145.
- De advocaat dient rechtstreeks en persoonlijk contact met de cliënt te hebben voordat hij een procedure start.

Klager gaf een incassobureau opdracht een vordering te innen. Toen dit niet lukte, schakelde het incassobureau met toestemming van klager mr. X in, met wie het incassobureau een commerciële relatie heeft. Mr. X accordeerde de door het incassobureau opgestelde conceptdagvaarding en bracht die na betekening bij de rechtbank aan. Voorafgaand aan de comparitie ontmoetten klager en mr. X elkaar voor het eerst.

Het hof overweegt dat mr. X de volledige verantwoordelijkheid draagt voor de behandeling van de zaak. Het samenwerkingsverband met het incassobureau draagt het risico in zich dat die verantwoordelijkheid niet volledig kan worden waargemaakt. Dat risico wordt nog groter wanneer het eerste persoonlijke contact pas voorafgaand aan de comparitie op de

rechtbank plaatsvindt. Mr. X heeft in elk geval in de fase tot de comparitie geen direct zicht gehad, laat staat toezicht uitgeoefend op wat tussen klager en het incassobureau was besproken. Hij is in zijn zorgplicht tekortgeschoten doordat hij toen geen rechtstreeks en persoonlijk contact had met klager en vrijwel uitsluitend afging op mededelingen van een medewerker van het incassobureau waarmee hij een commerciële relatie heeft.

Waarschuwing.

BLIJVEN OPTREDEN NA INTREKKING OPDRACHT

- Hof van discipline, 6 februari 2015, zaak nr. 7228, ECLI:NL:TAHVD:2015:38.
- Gedragsregels 1 en 7.
- Bij beëindiging van de opdracht door de cliënt is het niet aan de advocaat om te beoordelen of dat wenselijk is.

Klagers hadden samen met vader en zoon W. de aandelen (ieder 50%) in een vennootschap, waarin een casino werd gedreven. Eén klager en zoon W. waren gezamenlijk bevoegde bestuurders van de vennootschap. Mr. X en zijn kantoor stonden zowel klagers als vader en zoon W. als advocaat bij. Mr. X was bovendien adviseur van de vennootschap.

Tussen klagers en vader en zoon W. ontstond in 2011 grote onenigheid. Klagers berichtten mr. X dat zij hun zaken niet meer door hem of zijn kantoor wilden laten behandelen. Niettemin bleef mr. X optreden voor de vennootschap en zoon W. Zonder dat hij klagers hierin kende, diende hij bij de gemeente een aanvraag in tot verlenging van de vergunningen voor het casino. En een kantoorgenoot van mr. X verzocht de gemeente buiten klagers om de bestaande vergunningen in te trekken en nieuwe vergunningen te verstrekken.

De gemeente stuurde een door het casino ingediende BIBOB-aanvraag door naar Bureau BIBOB. Ook met deze aanvraag waren klagers niet

bekend. Mr. X berichtte de gemeente dat het verzoek tot het verlenen van nieuwe vergunningen als ingetrokken kon worden beschouwd en dat nog enkel een verzoek om verlenging van de vergunningen voorlag. De Ondernemingskamer schorste de bestuurders van de vennootschap (een klager en zoon W.) en benoemde een tijdelijke bestuurder. Ten slotte berichtte mr. X aan zoon W. dat de klager die bestuurder was een negatieve BIBOB-toets had ondergaan en feitelijk geen aandeelhouder meer kon zijn. Hij berichtte hem ook dat hij dit uit eigen beweging aan de crediteuren van het casino had geschreven, en dat deze brief kon worden doorgestuurd naar de Ondernemingskamer.

De klacht luidt dat mr. X bleef optreden voor klager nadat de opdracht was ingetrokken, en dat hij de belangen van meerdere partijen bediende en bleef bedienen, waarover hij niet transparant was. Mr. X stelt dat hij in het belang van de vennootschap heeft gehandeld.

Het hof overweegt dat als een cliënt nadrukkelijk de opdracht beëindigt, de advocaat niet zelf mag beslissen of dat wenselijk is en niet zelf mag beoordelen wat volgens hem het belang van de cliënt meebrengt. Dat bepaalt de cliënt zelf. Het standpunt van mr. X dat hij, nadat klagers de opdracht aan hem en zijn kantoor hadden beëindigd, toch verder kon optreden voor het casino, is onjuist. Nu één van de gezamenlijk bevoegde bestuurders de opdracht aan mr. X had opgezegd, terwijl de andere bestuurder wilde dat mr. X verder zou optreden, was er een belangenconflict en had mr. X zich geheel uit de zaak moeten terugtrekken.

Het hof acht, unaniem, een verzwaaring van de door de raad opgelegde maatregel (berisping) op zijn plaats. Mr. X heeft blij gegeven van een onjuiste visie op een essentieel aspect van de beroepsuitoefening van een advocaat, namelijk de relatie tussen advocaat en cliënt en de positie van de cliënt als opdrachtgever van de advocaat.

Voorwaardelijke schorsing van één week.

TEN SLOTTE



Algemeen deken
Walter Hendriksen

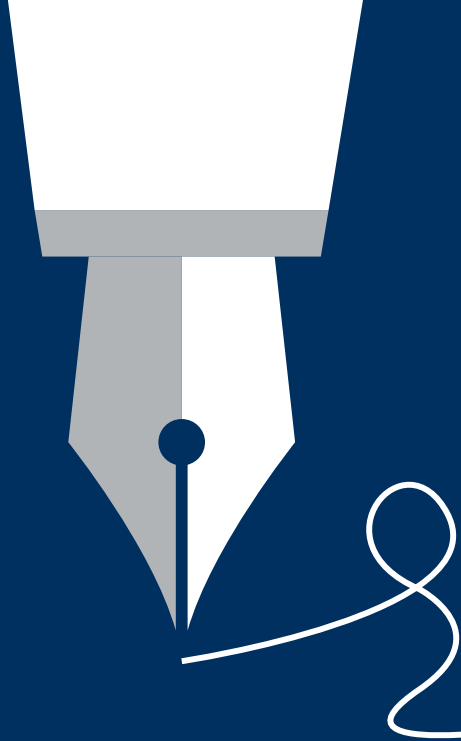
Borrelpraat

Onlangs hebben meerdere instanties in de media gewag gemaakt van een 'kleine groep advocaten' die niet goed zouden functioneren en opzettelijk procedures frustreren. Maar als de dekens, in hun rol van toezicht houder, de betreffende organisaties vervolgens benaderen en vragen om namen en rugnummers, krijgen ze geen antwoord. Ik vind dat een slechte zaak.

Het eerste voorbeeld dat ik wil noemen, is de Immigratie- en Naturalisatiedienst. Onlangs sprak de directeur bij BNR over 'verbaal en fysiek geweld tegen IND-medewerkers door asieladvocaten'. Een verrassende mededeling, aangezien er bij mijn weten slechts één geval bekend is van een advocaat die jegens de IND over de grenzen van het betamelijke ging. In dat concrete geval (wat al enige tijd in het verleden ligt) hebben de dekens direct actie ondernomen. Ons verzoek aan de IND om meer concrete voorbeelden naar aanleiding van de uitspraken van de directeur is nog niet beantwoord. Ook zijn er geen nieuwe meldingen van de IND binnengekomen bij de dekens, terwijl we daar vorig jaar heldere afspraken over hebben gemaakt.

Het tweede voorbeeld is de officier van justitie die onlangs in het Financieele Dagblad meldde dat advocaten misbruik maken van het verschoningsrecht om criminele opsporing te hinderen. Wie die advocaten dan zijn en om welke zaken het gaat, dat vertelde de betreffende OvJ er niet bij. Navraag door de dekens bij het OM leverde tot nu toe geen namen op. Wat is dan het doel van zo'n uitspraak, kun je je afvragen.

De advocatuur heeft een grote slag gemaakt in het toezicht. Meer dan ooit zijn de dekens bedacht op kwaliteit en goed functioneren van de advocaten in hun arrondissement. De oproep van de Kamer twee jaar geleden om meer overleg tussen de ketenpartijen over kwaliteit nemen wij zeer serieus. Maar signalen moeten ons bereiken en het niveau van borrelpraat overstijgen. Kwesties moeten gemeld worden bij de dekens, zodat wij actie kunnen ondernemen. Elke klacht, elk signaal wordt onderzocht. Insinuaties zonder onderbouwing, anoniem gemopper, zijn slecht voor het aanzien van de hele rechtsbedeling en zetten de onderlinge verhoudingen onnodig op scherp. In de Verenigde Staten hebben ze daar een mooie, beknopte uitdrukking voor: *'Put up, or shut up.'*



"Dankzij de arbeids-
ongeschiktheidsverzekering
van M is mijn financieel
dossier op orde"

M-VERZEKERINGEN

Dossier op orde

Arbeidsongeschiktheid heeft een grote impact op uw leven en carrière. Weet u wat er gebeurt met uw inkomen als u door omstandigheden niet meer kunt werken? Een AOV kan uw wegvallende inkomen (deels) opvangen. De AOV van M-verzekeringen geeft u zekerheid en zorgt ervoor dat uw financieel dossier op orde is; voor nu en in de toekomst.

M biedt als specialist verzekeringen voor advocaten, notarissen, accountants en andere business professionals. Door onze inkoopkracht kunnen wij scherpe premies bieden voor een zeer complete dekking. Ook uw dossier op orde met M? Kijk voor ons complete aanbod op www.m-verzekeringen.nl of neem gerust contact met ons op.

M-VERZEKERINGEN.NL

Ringbaan West 240 • Tilburg • T 013 594 28 28 • m@mutsaerts.nl



Uw zaken
op orde

“Er wordt altijd tijd voor je gemaakt.
Je bent absoluut geen nummer.”

Jorinde Klomp, Van Odijk Advocaten

CCLaw is een compleet softwarepakket voor de advocatenpraktijk.
Door jarenlange ervaring in de advocatuur combineert CCLaw gemak met
kwaliteit. Inmiddels zijn ruim 450 kantoren enthousiaste gebruikers!

Bezoek onze website voor meer informatie.

Bel: 0413 - 34 88 88

Bezoek: www.clipconsultants.nl

 **Clip Consultants**